

SOCIETAS ET IVRISPRVDENTIA

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

**Medzinárodný
internetový vedecký časopis
zameraný na právne otázky
v interdisciplinárnych súvislostiach**

**International
Scientific Online Journal
for the Study of Legal Issues
in the Interdisciplinary Context**

**Vydáva
Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave**

**Issued by
Faculty of Law
Trnava University in Trnava**

**Vychádza štvrťročne
2022, ročník X.**

**Issued Quarterly
2022, Volume X.**

ISSN 1339-5467

2022

2

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

Medzinárodný
internetový vedecký časopis
zameraný na právne otázky
v interdisciplinárnych súvislostiach

International
Scientific Online Journal
for the Study of Legal Issues
in the Interdisciplinary Context

Vydáva:
Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Slovenská republika

Issued by:
Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Slovak Republic

Vychádza štvrt'ročne
2022, ročník X.

Issued Quarterly
2022, Volume X.

URL časopisu:
<http://sei.iuridica.truni.sk>

Journal's URL:
<http://sei.iuridica.truni.sk>

Poštová adresa redakcie:
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika

Editorial Office Postal Address:
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovak Republic

E-mailová adresa redakcie:
sei.journal@gmail.com

Editorial Office E-mail Address:
sei.journal@gmail.com

Hlavný redaktor:
Doc. JUDr. Marianna Novotná,
PhD., mim. prof.

Editor in Chief:
Doc. JUDr. Marianna Novotná,
PhD., mim. prof.

Výkonný redaktor:
Ing. Jana Koprlová, PhD.

Executive Editor:
Ing. Jana Koprlová, PhD.

© Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Slovenská republika

© Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Slovak Republic

ISSN 1339-5467

Redakčná rada

Hlavný redaktor

Doc. JUDr. Marianna Novotná, PhD., mim. prof.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Výkonný redaktor

Ing. Jana Koprlová, PhD.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Predseda redakčnej rady

Prof. JUDr. Mgr. Andrea Olšovská, PhD.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Zahraniční členovia redakčnej rady

Doc. Dr. Christian Alunaru

✚ Universitatea de Vest "Vasile Goldiș" din Arad, Rumunsko

Professor Emeritus Eileen Barker, OBE, FBA

✚ London School of Economics and Political Science, Veľká Británia

Prof. Daniel Barnhizer

✚ Michigan State University College of Law, Spojené štáty americké

Prof. Ing. JUDr. Mgr. Alexander Bělohávek, dr. h.c.

✚ VŠB TU Ostrava, Česká republika

✚ WSM Warszawa, Poľsko

Prof. Dr. Pavel Boyko

✚ Kubanskij gosudarstvennyj universitet, Ruská federácia

Prof. dr hab. Józef Ciągwa

✚ Uniwersytet Śląski w Katowicach, Poľsko

Prof. Elizabeth Clark

✚ Brigham Young University, Spojené štáty americké

Prof. Dr. Maximilian Fuchs

✚ Katholische Universität Eichstätt-Ingolstadt, Nemecko

Prof. Agnes Christian Chaves Faria Alexandrovna Dybova

✚ Pontificia Universidade Católica do Rio de Janeiro, Brazília

Professeur titulaire Louis-Léon Christians

✚ Université catholique de Louvain, Belgicko

Prof. Dr. Sc. Tatjana Josipović

✚ Sveučilište u Zagrebu, Chorvátsko

Prof. Valentina Dmitrijevna Laza, PhD.

✚ Pyatigorskij gosudarstvennyj lingvisticheskiy universitet, Ruská federácia

Doc. Dr. Sc. Aleksandra Maganić

✚ Sveučilište u Zagrebu, Chorvátsko

Assist. Prof. Nikos Maghioros

✚ Aristotelio Panepistimio Thessalonikis, Grécko

Doc. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph. D.

✚ Univerzita Palackého v Olomouci, Česká republika

Prof. Tsuyoshi Nakano

✚ Sōka University, Japonsko

Prof. Dr. Dušan Nikolić

✚ Univerzitet u Novom Sadu, Srbsko

Prof. Alberto Patiño Reyes

✚ Universidad Iberoamericana, Mexiko

Francisca Pérez Madrid, Profesora titular de universidad

✚ Universitat de Barcelona, Španielsko

Prof. Dr. Meliha Powlakić

✚ Univerziteta u Sarajevu, Bosna a Hercegovina

Prof. Michele Rosboch

✚ Università degli Studi di Torino, Taliansko

Assoc. Prof. Maria Serafimova, PhD.

✚ Yugozapaden universitet „Neofit Rilski“, Bulharsko

Prof. Balázs Schanda, Ph.D.

✚ Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Maďarsko

Prof. Charles Szymanski

✚ Vytauto Didžiojo universitetas, Litva

✚ Michigan State University College of Law, Spojené štáty americké

Doc. JUDr. Martin Štefko, Ph.D.

✚ Univerzita Karlova v Praze, Česká republika

Emmanuel Tawil, MC

✚ Université Panthéon-Assas, Francúzsko

Dr. Angelo Vigliani Ferraro

✚ Università degli Studi Mediterranea di Reggio Calabria, Taliansko

Prof. Dr. Dr. h. c. mult. Manfred Weiss

✚ Goethe-Universität Frankfurt am Main, Nemecko

Em. o. Univ.-Prof. DDr. h.c. Dr. Rudolf Welsch

✚ Universität Wien, Rakúsko

Prof. dr. Viktorija Žnidaršič Skubic, univ. dipl. prav.

✚ Univerza v Ljubljani, Slovinsko

Domáci členovia redakčnej rady

Prof. JUDr. Juraj Jankuv, PhD.

✚ Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Prof. JUDr. Soňa Košičiarová, PhD.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Doc. JUDr. Miriam Laclavíková, PhD., mim. prof.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Prof. JUDr. Ján Lazar, DrSc.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Prof. PhDr. Miroslava Szarková, CSc.

✚ Ekonomická univerzita v Bratislave

Prof. JUDr. Ivan Šimovček, CSc.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Dr.h.c. prof. doc. JUDr. Marek Šmid, PhD.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Doc. JUDr. PhDr. Adriána Švecová, PhD.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Zahraniční redaktori

Dr. Preeti D. Das

✚ Jawaharlal Nehru University, India

Thlic. Mgr. Monika Menke, Th.D.

 Univerzita Palackého v Olomouci, Česká republika

Prof. Mincho Petrov Minchev, Dr. Habil.

 Velikoturnovski universitet „Sv. Sv. Kiril i Metodii“, Bulharsko

Prof. Tatiana Aleksandrovna Senyushkina, Dr.

 Tavricheskaya akademija Krymskogo federalnogo universiteta imeni V. I. Vernadskogo, Krymská republika

Editorial Board

Editor in Chief

Doc. JUDr. Marianna Novotná, PhD., *mim. prof.*

 Trnava University in Trnava, Slovakia

Executive Editor

Ing. Jana Koprlová, PhD.

 Trnava University in Trnava, Slovakia

Chairman of the Editorial Board

Prof. JUDr. Mgr. Andrea Olšovská, PhD.

 Trnava University in Trnava, Slovakia

Foreign Members of the Editorial Board

Assoc. Prof. Dr. Christian Alunaru

 "Vasile Goldiș" Western University of Arad, Romania

Professor Emeritus Eileen Barker, OBE, FBA

 London School of Economics and Political Science, United Kingdom

Prof. Daniel Barnhizer

 Michigan State University College of Law, United States of America

Prof. Ing. JUDr. Mgr. Alexander Bělohávek, *dr. h.c.*

 VŠB TU Ostrava, Czech Republic

 WSM Warszawa, Poland

Prof. Dr. Pavel Boyko

 Kuban State University, Russian Federation

Prof. Agnes Christian Chaves Faria Alexandrovna Dybova

 Pontifical Catholic University of Rio de Janeiro, Brasil

Professeur titulaire Louis-Léon Christians

 Catholic University of Louvain, Belgium

Prof. dr hab. Józef Ciągwa

 University of Silesia in Katowice, Poland

Prof. Elizabeth Clark

 Brigham Young University, United States of America

Prof. Dr. Maximilian Fuchs

 Catholic University of Eichstätt-Ingolstadt, Germany

Prof. Dr. Sc. Tatjana Josipović

 University of Zagreb, Croatia

Prof. Valentina Dmitrijevna Laza, PhD.

 Pyatigorsk State Linguistic University, Russian Federation

Assoc. Prof. Dr. Sc. Aleksandra Maganić

 University of Zagreb, Croatia

Assist. Prof. Nikos Maghioros

 Aristotle University of Thessaloniki, Greece

Assoc. Prof. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph. D.

 Palacký University Olomouc, Czech Republic

Prof. Tsuyoshi Nakano

 Soka University, Japan

Prof. Dr. Dušan Nikolić

 University of Novi Sad, Serbia

Prof. Alberto Patiño Reyes

 Ibero-American University, Mexico

Francisca Pérez Madrid, Profesora titular de universidad

 University of Barcelona, Spain

Prof. Dr. Meliha Powlakić

 University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

Prof. Michele Rosboch

 University of Turin, Italy

Prof. Balázs Schanda, Ph.D.

 Pázmány Péter Catholic University, Hungary

Assoc. Prof. Maria Serafimova, PhD.

 South-West University “Neofit Rilski”, Bulgaria

Prof. Charles Szymanski

 Vytautas Magnus University, Lithuania

 Michigan State University College of Law, United States of America

Assoc. Prof. JUDr. Martin Štefko, Ph.D.

 Charles University in Prague, Czech Republic

Emmanuel Tawil, MC

✚ Panthéon-Assas University, France

Dr. Angelo Viglianisi Ferraro

✚ “Mediterranea” University of Reggio Calabria, Italy

Prof. Dr. Dr. h. c. mult. Manfred Weiss

✚ Goethe University Frankfurt am Main, Germany

Em. o. Univ.-Prof. DDr. h.c. Dr. Rudolf Welsch

✚ University of Vienna, Austria

Prof. dr. Viktorija Žnidaršič Skubic, univ. dipl. prav.

✚ University of Ljubljana, Slovenia

Internal Members of the Editorial Board

Prof. JUDr. Juraj Jankuv, PhD.

✚ Pavol Jozef Šafárik University in Košice, Slovakia

Prof. JUDr. Soňa Košičiarová, PhD.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Doc. JUDr. Miriam Laclavíková, PhD., mim. prof.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Prof. JUDr. Ján Lazar, DrSc.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Prof. PhDr. Miroslava Szarková, CSc.

✚ University of Economics in Bratislava, Slovakia

Prof. JUDr. Ivan Šimovček, CSc.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Dr.h.c. prof. doc. JUDr. Marek Šmid, PhD.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Doc. JUDr. PhDr. Adriána Švecová, PhD.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Foreign Editors

Dr. Preeti D. Das

✚ Jawaharlal Nehru University, India

Thlic. Mgr. Monika Menke, Th.D.

✚ Palacký University Olomouc, Czech Republic

Prof. Mincho Petrov Minchev, Dr. Habil.

 St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Turnovo, Bulgaria

Prof. Tatiana Aleksandrovna Senyushkina, Dr.

 Taurida Academy of Crimean Federal University named after V. I. Vernadsky, Republic of Crimea

Obsah

Jana Koprlová
Editoriál k letnej edícii
SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA 2022 11

ŠTÚDIE

Jakub Morávek
Ohľadnutí se za pracovněprávní legislativou
a judikaturou (zejména)
pandemických let 19

Marek Švec – Andrea Olšovská
Hospodárnosť a nevyhnutnosť jej zabezpečenia
pri správe majetku zamestnávateľa vo väzbe
na zodpovednostné pracovnoprávne vzťahy 51

Adrián Jalč
K judikatúre súdov z pohľadu
princípov fair trial 65

RECENZIE

Peter Vyšný
Šavelková, Lívía, Jana Jetmarová a Tomáš Boukal, eds.:
Původní obyvatelé a globalizace
[Pôvodní obyvatelia a globalizácia].
Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021. 722 s.
ISBN 978-80-7465-487-9 93

Informácie pre autorov 101

Etický kódex 111

Contents

Jana Koprlová
*Editorial for Summer Edition
of the SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA 2022* 15

STUDIES

Jakub Morávek
*Looking Back at the Labour Law Legislation
and Jurisprudence (Especially)
during the Pandemic Years* 19

Marek Švec – Andrea Olšovská
*Employer’s Property Effective Use and the Necessity
to Ensure Its Management in Connection
with the Liability Employment-law Relations* 51

Adrián Jalč
*On the Case Law of Courts from the Point of View
of the Fair Trial Principles*..... 65

REVIEWS

Peter Vyšný
*Šavelková, Lívia, Jana Jetmarová and Tomáš Boukal, eds.:
Indigenous Peoples and Globalization.
Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021. 722 p.
ISBN 978-80-7465-487-9* 93

Information for Authors 106

Code of Ethics 114

Editoriál k letnej edícii SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA 2022

Ctení čitatelia, vážení priatelia,

dovoľte, aby som Vám predstavila druhé číslo desiateho ročníka **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**, medzinárodného internetového vedeckého časopisu zameraného na právne otázky v interdisciplinárnych súvislostiach.

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** vychádza pod záštitou Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave a tematicky sa zameriava najmä na spoločensky významné prierezové súvislosti otázok verejného práva a súkromného práva na národnej, nadnárodnej, ako aj medzinárodnej úrovni, pričom prijíma a publikuje výhradne pôvodné, dopiaľ nepublikované príspevky.

Časopis vychádza v elektronickej on-line podobe pravidelne štyrikrát ročne, a to v termínoch 31. marec, 30. jún, 30. september a 31. december, pričom ponúka priestor pre publikáciu príspevkov v podobe samostatných vedeckých štúdií, ako aj cyklov vedeckých štúdií, esejí zamýšľajúcich sa nad aktuálnou spoločenskou témou alebo dianím, recenzií publikácií vzťahujúcich sa na hlavné zameranie časopisu, a taktiež informácií, ako aj správ súvisiacich so základným poslaním časopisu.

Webová stránka časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** ponúka čitateľskej verejnosti informácie v bežnom grafickom rozhraní, a súběžne aj v grafickom rozhraní Blind Friendly pre zrakovo hendikepovaných čitateľov paralelne v slovenskom a anglickom jazyku. V oboch jazykoch zabezpečuje redakcia časopisu i spätnú komunikáciu prostredníctvom svojej osobitnej e-mailovej adresy. Zároveň webová stránka časopisu ponúka čitateľom vďaka uplatneniu dynamického responzívneho webdizajnu možnosť prístúpenia a prehliadania z akéhokoľvek zariadenia umožňujúceho prenos informácií prostredníctvom globálnej siete internet.

Aktuálne, druhé číslo desiateho ročníka časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** ponúka celkovo tri samostatné vedecké štúdie, ako aj jednu recenziu uznaniahodnej vedeckej publikácie, napísané v dvoch rôznych jazykoch – v češtine a slovenčine. V rámci rubriky „Štúdie“ v poradí prvá štúdia prináša čitateľom veľmi komplexný a podrobný pohľad na najnovší vývoj v oblasti českej pracovnoprávnej legislatívy a pracovnoprávnej judikatúry, osobitne počas obdobia tzv. „pandemických ro-

kov“. Nasledujúca štúdia dôkladne analyzuje, sprehľadňuje a príkladne vysvetľuje problematiku hospodárnosti a nevyhnutnosti jej zabezpečenia pri správe majetku zamestnávateľa vo väzbe na zodpovednostné pracovnoprávne vzťahy podľa platnej pracovnoprávnej legislatívy v Slovenskej republike. Posledná, tretia štúdia sa venuje veľmi podrobnému systematickému objasneniu, ako aj hĺbkovej analýze a komplexnému porovnaniu kľúčových princípov fair trial v kontexte rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva, Ústavného súdu Slovenskej republiky a súdov v Slovenskej republike. Rubrika „Recenzie“, zaradená na konci aktuálneho čísla, ponúka zaujímavú recenziu novej jedinečnej českej kolektívnej vedeckej monografie zameranej na bližšie objasnenie vplyvu globalizácie na príslušníkov pôvodných etníc, ktorá rovnako dobre poslúži nielen českej, ale aj slovenskej širokej odbornej i laickej verejnosti.

V súvislosti s vydaním druhého čísla desiateho ročníka časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** by sme veľmi radi informovali všetkých jeho čitateľov, prispievateľov aj priaznivcov, že časopis je registrovaný v medzinárodných vedeckých databázach Crossref, ERIH PLUS a Index Copernicus International a požiadal o registráciu v ďalších medzinárodných vedeckých databázach. Súčasne by sme veľmi radi informovali aj o tom, že do okamihu vydania nového čísla časopisu zaznamenali jeho webové stránky celkom 152 krajín návštev (v abecednom poradí):

1. Afganistan	52. Island	103. Pakistan
2. Albánsko	53. Izrael	104. Palestína
3. Alžírsko	54. Írsko	105. Panama
4. Angola	55. Jamajka	106. Paraguaj
5. Antigua a Barbuda	56. Japonsko	107. Peru
6. Argentína	57. Jemen	108. Pobrežie slonoviny
7. Arménsko	58. Jordánsko	109. Poľsko
8. Austrália	59. Južná Afrika	110. Portoriko
9. Azerbajdžan	60. Južná Kórea	111. Portugalsko
10. Bahrajn	61. Kambodža	112. Rakúsko
11. Bangladéš	62. Kamerun	113. Rumunsko
12. Barbados	63. Kanada	114. Rusko
13. Belgicko	64. Kapverdy	115. Rwanda
14. Benin	65. Katar	116. Salvádor
15. Bielorusko	66. Kazachstan	117. Saudská Arábia
16. Bolívia	67. Keňa	118. Senegal
17. Bosna a Hercegovina	68. Kirgizsko	119. Seychely
18. Brazília	69. Kolumbia	120. Sierra Leone

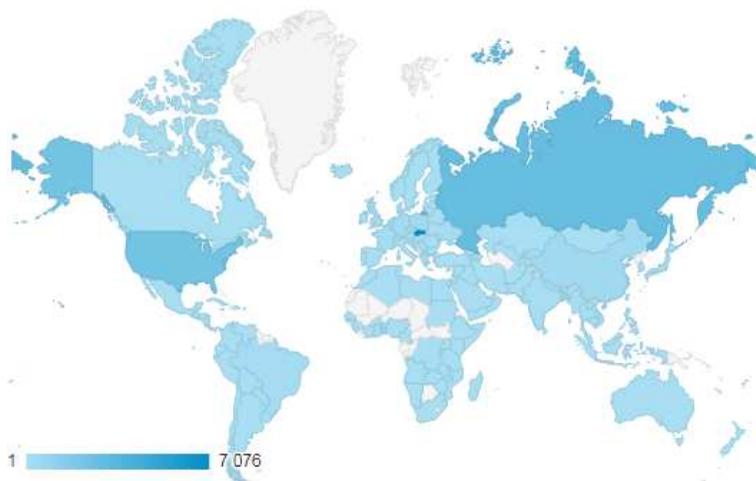
19. Bulharsko	70. Kongo – Kinshasa	121. Singapur
20. Burkina Faso	71. Kosovo	122. Sint Maarten
21. Burundi	72. Kostarika	123. Slovensko
22. Curaçao	73. Kuba	124. Slovinsko
23. Cyprus	74. Kuvajt	125. Somálsko
24. Česká republika	75. Laos	126. Spojené arabské emiráty
25. Čile	76. Libanon	127. Spojené kráľovstvo
26. Čína	77. Litva	128. Spojené štáty americké
27. Dánsko	78. Líbya	129. Srbsko
28. Dominika	79. Lotyšsko	130. Srí Lanka
29. Dominikánska republika	80. Luxembursko	131. Sudán
30. Egypt	81. Macedónsko	132. Sýria
31. Ekvádor	82. Madagaskar	133. Španielsko
32. Estónsko	83. Maďarsko	134. Švajčiarsko
33. Etiópia	84. Malajzia	135. Švédsko
34. Fidži	85. Malawi	136. Tadžikistan
35. Filipíny	86. Malta	137. Taiwan
36. Fínsko	87. Maroko	138. Taliansko
37. Francúzsko	88. Maurícius	139. Tanzánia
38. Ghana	89. Mexiko	140. Thajsko
39. Grécko	90. Mjanmarsko	141. Togo
40. Gruzínsko	91. Moldavsko	142. Trinidad a Tobago
41. Guam	92. Mongolsko	143. Tunisko
42. Guatemala	93. Mozambik	144. Turecko
43. Guinea	94. Namíbia	145. Uganda
44. Holandsko	95. Nemecko	146. Ukrajina
45. Honduras	96. Nepál	147. Uruguaj
46. Hongkong	97. Nigéria	148. Uzbekistan
47. Chorvátsko	98. Nikaragua	149. Venezuela
48. India	99. Nórsko	150. Vietnam
49. Indonézia	100. Nová Kaledónia	151. Zambia
50. Irak	101. Nový Zéland	152. Zimbabwe
51. Irán	102. Omán	

Pri príležitosti vydania druhého čísla desiateho ročníka časopisu by som sa veľmi rada úprimne poďakovala všetkým prispievateľom, ktorí doň aktívne prispeli a podelili sa tak s čitateľmi o svoje vedomosti, skúsenosti či nevšedné pohľady na problematiku právnych otázok, a rovnako tiež vedeniu Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, všetkým priateľom, kolegom, zamestnancom Právnickej fakulty i rektorátu

Trnavskej univerzity v Trnave za ich podporu a podnetné rady, a napokon tiež členom redakčnej rady časopisu a redakčnému tímu.

Verím, že časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** poskytne podnetnú a inšpiratívnu platformu pre komunikáciu na úrovni odbornej aj občianskej verejnosti, a rovnako tiež pre vedecké a celospoločensky prínosné riešenia aktuálnych právnych otázok v kontexte ich najširších interdisciplinárnych spoločenských súvislostí, a to nielen na národnej, ale aj na regionálnej a medzinárodnej úrovni.

Obrázok 1 Teritoriálny prehľad krajín návštev webových stránok časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** do okamihu vydania druhého čísla desiateho ročníka

Prameň: Nástroje Google Analytics uplatnené na webových stránkach časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**. Dostupné na internete: <http://www.google.com/analytics/>.
© Google Analytics.

V mene celej redakčnej rady a redakcie časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**

s úctou,

Jana Koprlová

Trnava 30. jún 2022

Editorial for Summer Edition of the SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA 2022

Dear readers and friends,

let me introduce the second issue of the tenth volume of **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**, an international scientific online journal for the study of legal issues in the interdisciplinary context.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** is issued under the auspices of the Faculty of Law of the Trnava University in Trnava, Slovakia, and it thematically focuses mainly on socially relevant interdisciplinary relations connected with issues of public law and private law at the national, transnational and international levels, while accepting and publishing exclusively original, hitherto unpublished contributions.

The journal is issued in an electronic on-line version four times a year, regularly on March 31st, June 30th, September 30th and December 31st, and it offers a platform for publication of contributions in the form of separate papers and scientific studies as well as scientific studies in cycles, essays on current social topics or events, reviews on publications related to the main orientation of the journal and also information or reports connected with the inherent mission of the journal.

The website of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** offers the reading public information in the common graphical user interface as well as in the blind-friendly interface designed for visually handicapped readers, both parallel in the Slovak as well as English languages. In both languages the journal's editorial office provides also feedback communication through its own e-mail address. At the same time, the website of the journal offers readers due to the use of dynamic responsive web design accession and browsing by using any equipment that allows transmission of information via the global Internet network.

The current, second issue of the tenth volume of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** offers a total of three separate scientific studies as well as one notable scientific publication written in two different languages – in the Czech and Slovak languages. Within the section “Studies”, the very first study brings readers a very complex and detailed view of the latest developments in the field of the Czech labour law legislation and the labour law jurisprudence, especially during the period of the so-called “pandemic years”. The following study thoroughly analyses,

streamlines and exemplarily explains the issues of employer's property effective use and the necessity to ensure its management in connection with the liability employment-law relations according to the valid labour law legislation in the Slovak Republic. The final, third study concentrates on a very detailed systematic clarification as well as in-depth analysis and comprehensive comparison of the key principles of fair trial in the context of decisions of the European Court of Human Rights, the Constitutional Court of the Slovak Republic and the courts in the Slovak Republic. The section "Reviews", placed at the end of the current issue, offers an interesting review of a new unique Czech scientific collective monograph focused on the further clarification of the impacts of globalization on the members of indigenous ethnic groups, which will serve equally well not only the Czech, but also the Slovak broad professional and lay public.

In relation to the release of the second issue of the tenth volume of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** we are pleased to inform all its readers, contributors as well as fans that the journal has been registered in the international scientific databases Crossref, ERIH PLUS and Index Copernicus International and applied for registration in other international scientific databases. At the same time, we would like to inform that till the date of the new issue, the journal's websites had recorded a total of 152 countries of visits (in alphabetical order):

1. Afghanistan	52. Greece	103. Panama
2. Albania	53. Guam	104. Paraguay
3. Algeria	54. Guatemala	105. Peru
4. Angola	55. Guinea	106. Philippines
5. Antigua and Barbuda	56. Honduras	107. Poland
6. Argentina	57. Hong Kong	108. Portugal
7. Armenia	58. Hungary	109. Puerto Rico
8. Australia	59. Iceland	110. Qatar
9. Austria	60. India	111. Romania
10. Azerbaijan	61. Indonesia	112. Russia
11. Bahrain	62. Iran	113. Rwanda
12. Bangladesh	63. Iraq	114. Saudi Arabia
13. Barbados	64. Ireland	115. Senegal
14. Belarus	65. Israel	116. Serbia
15. Belgium	66. Italy	117. Seychelles
16. Benin	67. Jamaica	118. Sierra Leone
17. Bolivia	68. Japan	119. Singapore
18. Bosnia and Herzegovina	69. Jordan	120. Sint Maarten

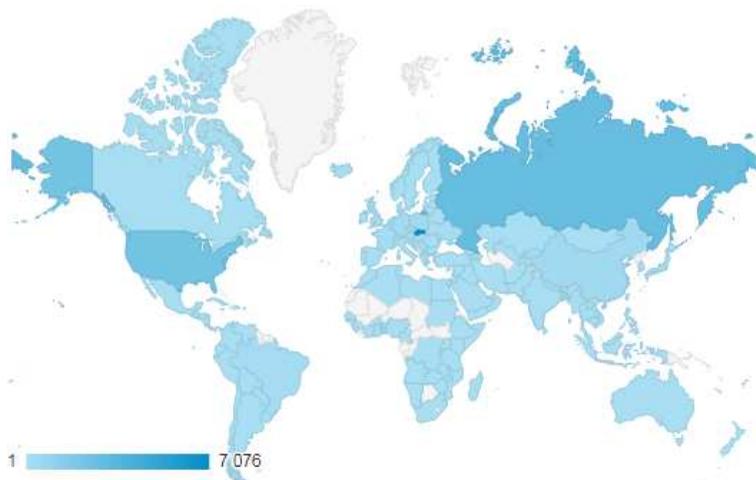
19. Brazil	70. Kazakhstan	121. Slovakia
20. Bulgaria	71. Kenya	122. Slovenia
21. Burkina Faso	72. Kosovo	123. Somalia
22. Burundi	73. Kuwait	124. South Africa
23. Cambodia	74. Kyrgyzstan	125. South Korea
24. Cameroon	75. Laos	126. Spain
25. Canada	76. Latvia	127. Sri Lanka
26. Cape Verde	77. Lebanon	128. Sudan
27. Chile	78. Libya	129. Sweden
28. China	79. Lithuania	130. Switzerland
29. Colombia	80. Luxembourg	131. Syria
30. Congo – Kinshasa	81. Macedonia	132. Taiwan
31. Costa Rica	82. Madagascar	133. Tajikistan
32. Côte d'Ivoire	83. Malawi	134. Tanzania
33. Croatia	84. Malaysia	135. Thailand
34. Cuba	85. Malta	136. The Netherlands
35. Curaçao	86. Mauritius	137. Togo
36. Cyprus	87. Mexico	138. Trinidad and Tobago
37. Czech Republic	88. Moldova	139. Tunisia
38. Denmark	89. Mongolia	140. Turkey
39. Dominica	90. Morocco	141. Uganda
40. Dominican Republic	91. Mozambique	142. Ukraine
41. Ecuador	92. Myanmar	143. United Arab Emirates
42. Egypt	93. Namibia	144. United Kingdom
43. El Salvador	94. Nepal	145. United States of America
44. Estonia	95. New Caledonia	146. Uruguay
45. Ethiopia	96. New Zealand	147. Uzbekistan
46. Fiji	97. Nicaragua	148. Venezuela
47. Finland	98. Nigeria	149. Vietnam
48. France	99. Norway	150. Yemen
49. Georgia	100. Oman	151. Zambia
50. Germany	101. Pakistan	152. Zimbabwe
51. Ghana	102. Palestine	

On the occasion of launching the second issue of the tenth volume of the journal, I would be delighted to sincerely thank all the contributors who have contributed in it actively and have shared with the readers their knowledge, experience or extraordinary views on legal issues as well as the top management of the Faculty of Law of the Trnava University in Trnava, all friends, colleagues, employees of the Faculty of Law, the rector's administration at the Trnava University in Trnava for all support

and suggestive advices and, finally, also the members of journal's editorial board and the editorial team.

I believe that the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** provides a stimulating and inspirational platform for communication both on the professional level and the level of the civic society as well as for scientific and society-wide beneficial solutions to current legal issues in context of their broadest interdisciplinary social relations, in like manner at national, regional and international levels.

Figure 1 Territorial View of Visitors' Countries in Relation to the Websites of the Journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** before Issuing the Second Issue of the Tenth Volume

Source: Tools of Google Analytics in Relation to Websites of the Journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**. Available at: <http://www.google.com/analytics/>. © Google Analytics.

On behalf of the entire editorial board and editorial office of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**,

Yours faithfully,

Jana Koprlová

Trnava, Slovakia, June 30th, 2022

Ohlédnutí se za pracovněprávní legislativou a judikaturou (zejména) pandemických let¹

Looking Back at the Labour Law Legislation and Jurisprudence (Especially) during the Pandemic Years

Jakub Morávek²

Abstract: *The submitted paper offers an insight into the most fundamental changes in the Czech labour law legislation during the pandemics as well as points out what legislation, even though it should have happened with regard to the European regulations, was not adopted. In addition, several decisions of the high courts of the Czech Republic from (mainly) the pandemic years are referenced here, which significantly affect the labour law relations, interpretation and application (especially, but not only) of the labour law regulations.*

Key Words: *Labour Law; European Union Law; Labour Law Legislation; Labour Jurisprudence; Amendment to the Labour Code; the COVID-19 Pandemics; the Czech Republic.*

Abstrakt: *Předložený příspěvek nabízí pohled na nejzásadnější změny české pracovněprávní legislativy v době pandemie, stejně tak jako poukazuje na to, jaká legislativa, byť se tak s ohledem na evropské předpisy stát mělo, přijata nebyla. Vedle toho je zde odkazováno na několik rozhodnutí vysokých soudů České republiky z (převážně) pandemických let, která se podstatně dotýkají pracovněprávních vztahů, interpretace a aplikace (zejména, avšak nejen) pracovněprávních předpisů.*

¹ Příspěvek zohledňuje právní stav ke dni 31. květen 2022. Příspěvek vznikl díky finanční podpoře poskytované v rámci výzkumného projektu Cooperatio/SOC/LAWS 10 s názvem „Labour Law and Social Security Law“.

² Autor působí na Katedře pracovního práva a práva sociálního zabezpečení Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze jako docent a tajemník. Je místopředsedou České společnosti pro pracovní právo a právo sociálního zabezpečení a advokátem v Praze.

Klíčová slova: Pracovní právo; právo Evropské unie; pracovněprávní legislativa; pracovněprávní judikatura; novela Zákoníku práce; pandemie COVID-19; Česká republika.

Úvod

Ve srovnání s obyvateli středomoří bývají tuzemci vnímáni jako záduchiví patroni, kteří vidí svět spíše v šedých než v pestrých barvách. Něco na tom asi je. Poslední roky však ukázaly, že v základu jsou všichni stejní. Každý jeden člověk, stejně jako společnost jako celek, je, zřejmě v důsledku historických daností, nastaven tak, aby předpokládal a věřil v dobré. Věří, že úroda vzejde, že do domu neudeří, že povodeň nepřijde, že z mraku nezaprší, že bude mít dobré bydlo. Trvalá naděje v lepší budoucnost je součástí lidské přirozenosti. Motivuje k dalšímu bytí a pohání nás v dalším úsilí.

Přirozená víra v lepší zítřky působí, že i v okamžiku bezprostředně hrozícího nebezpečí iracionálně předpokládáme, že katastrofa nenastane, že nevidíme, či spíše nechceme vidět stahující se mračna. Tak tomu bylo vždy.

I když si myslíme, jak moc se od našich předků lišíme, jak jsme racionální a kolik máme vědomostí, rozdíl je z tohoto hlediska více méně pouze v tom, že dříve jsme věřili v dobré duchy a všemožná božstva a upínali k nim stan ochrany své naděje. Oproti tomu dnes převážná část západní civilizace ke své ochraně vyzývá vědu, moderní technologie a demokratické zřízení založené na lidskoprávním základě. I když, jak nám ukázala pandemie COVID-19, víra ve vědu je určitě lepší než modlitba ke kameni nebo stromu a 24. únor 2022 potvrdil, že jsou situace, v nichž nám ani věda nepomůže.

Oproti předchozím generacím zde přece jen je jeden podstatný odlišující moment projevující se v krizových situacích, který je zřejmě důsledkem přirozeného lidského idealismu a stávajícího životního stylu. Jedná se o netrpělivost, o očekávání nastupující po vzniku krize, že bude obratem zažehnána a my budeme moct v klidu žít dosavadní životy. Dnes již víme, že i ta se časem vytratí, přijmeme realitu takovou, jaká je, ztvrdneme a zjistíme, že zvládneme mnohem více, než jsme si mysleli.

Čím víc jsou naše očekávání idealistická a romantická, čím je náš život pohodlnější, o to tvrdší bývá střet s realitou. A jelikož jsme v posled-

ních letech v tomto směru měli značná očekávání, byl kovidový a válečný náraz citelný.

Přitom je to vše do značné míry paradox. Historická zkušenost by nám měla našeptávat spíše opačná očekávání. Vždyť již v Písmu se poukazuje na cyklicky se opakující krize a období hojnosti.³

Realističtější pohled na svět, oproštění se od víry v nekonečný růst a blahobyt by přitom mohlo mít pozitivní efekt. Krom toho, že bychom žili více „*tady a ted*“, by nás nepřekvapovala tornáda, bleskové povodně, ani virové pandemie a mnohé další, stejně tak jako bychom do poslední chvíle neživili naději, že přesun ruské armády na hranice s Ukrajinou je jen cvičení.

Pandemická krize plynule přešla v krizi energetickou, ke které se přidala krize vyvolaná ruskou agresí na Ukrajině. Tyto krize mají, a ještě budou mít mnohé důsledky, z nichž se řada projevila a projeví i v právní rovině.

Důsledky energetické krize a krize vyvolané válkou se v České republice ještě nestihly plně rozvinout. Jejich dopad v plné síle lze očekávat počátkem podzimu. Pandemie oproti tomu ustupuje, a byť je předpoklad, že v podzimních a v zimních měsících opětovně zesílí, expertní odhady tvrdí, že vlny a opatření, která nás trápila v uplynulých dvou letech, se (snad) nevrátí.

Je tudíž čas bilancovat – v předloženém příspěvku konkrétně o některých právních aspektech a událostech kovidových let.

Pandemie v českém právním prostředí přinesla řadu dílčích přechodných změn a úprav, zejména v systému sociálního zabezpečení. Stejně tak otevřela v návaznosti na kompenzační programy Antivirus některé otázky v oblasti pracovního práva, zejména jde-li o obsahové vymezení překážek v práci na straně zaměstnavatele. K tomu bylo mnohé řečeno na jiných místech,⁴ a byť nejsou tyto aspekty bez významu, koncepčně se ve směr se nejeďná o rozhodné momenty.⁵

³ „*Sedm let hojnosti v egyptské zemi skončilo a nastalo sedm let hladu, jak řekl Josef. Ve všech zemích byl hlad*“ (Genesis 41, 53 – 57). Zajímavé by bylo rozebrat důsledky zmiňované krize na majetek a svobodu tamních obyvatel a vést úvahy o paralelách dneška. To je však téma na jiný příspěvek.

⁴ V této souvislosti viz blíže například MORÁVEK, J. Povídání o českém pracovním právu v době koronaviru. *Societas et iurisprudencia* [online]. 2020, roč. 8, č. 3, s. 93-117 [cit. 2022-05-30]. ISSN 1339-5467. Dostupné z: <https://doi.org/10.31262/1339-5467/2020/8/3/93-117>, či PICHRT, J., M. BĚLINA, J. MORÁVEK a J. TOMŠEJ. *K některým specifickým*

Z pracovního a pracovněprávního hlediska nám pandemie v extrémně vyhrocené a uspěchané době orientované na výkon, krom jiného, ukázala, že můžeme zpomalit, aniž by nastal konec světa. Vedle toho významným způsobem urychlila nástup moderních technologií při práci na dálku. Umožnila ve větší míře vyzkoušet si, jak nám vyhovuje vykonávat práci z domova, jak je takový způsob výkonu práce efektivní a kde má své limity. Zcela se v této souvislosti rovněž obnažily nedostatky právní úpravy.⁶

Říká se, že krize je příležitost. Načerpané poznatky lze tudíž i přes související těžkosti brát za cenný základ pro úvahy o budoucích změnách a směřování (nejen) právní úpravy.

Řečené rčení nicméně různí lidé vnímají různě. Toto (nepřekvapivé) zjištění by možná mohlo být jedním z významných poučení z pandemické doby, minimálně jde-li o tvorbu legislativy.

Konkrétněji řečeno, pandemie a související neustále se měnící a soudy rušená protipandemická opatření na sebe (pochopitelně) strhla téměř veškerou pozornost médií i odborné veřejnosti. To vedlo k zamlčení řady podstatných věcí, které se dostaly do pozadí, či zůstaly zcela opomenuty a bez reakce, respektive odborné debaty, která by umožňovala hledat lepší řešení.

Pro mnohé tak bylo v lepším případě překvapením, v horším případě šokem, když na přelomu let 2021 a 2022 zvedli hlavu od Antivirů, jiných kovidových programů a protiepidemických vyhlášek a nařízení a zjistili, že (nejméně na úrovni pracovněprávní legislativy a judikatury) se aktu-

otázkám překážek v práci v době koronaviru aneb je možné považovat pandemii za živelní událost ve smyslu pracovního práva? [online]. 2020. 7 s. [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www.spolpracoc.cz/files/2020/03/P%C5%99ek%C3%A11%C5%BEky-v-pr%C3%A1ci-v-dob%C4%9B-koronaviru.pdf>.

⁵ Samostatnou rozsáhlou analýzu by si zasloužila problematika vydávání krizových opatření, která byla soudy pravidelně rušena a ministerstvy či vládou vydaná s veřejně deklarovaným vědomím, že budou zrušena, z hlediska dělby moci a principů demokratického právního státu, stejně jako z hlediska odpovědnosti, včetně odpovědnosti za újmu.

⁶ K tomuto viz blíže například MORÁVEK, J. Změna některých výchozích sociálních paradigmat a její reflexe v právní úpravě pracovněprávních vztahů a sociálního zabezpečení. *Právník*. 2021, roč. 160, č. 2, s. 136-141. ISSN 0231-6625; MORÁVEK, J. Několik poznámek (nejen) k peněžitě náhradě při výkonu práce mimo pracoviště zaměstnavatele. *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica* [online]. 2021, roč. 67, č. 2, s. 49-61 [cit. 2022-05-30]. ISSN 2336-6478. Dostupné z: <https://doi.org/10.14712/23366478.2021.11>; a MORÁVEK, J. Novela zákoníku práce, aneb jak se to (ne)povedlo. *Právní rozhledy*. 2020, roč. 28, č. 13-14, s. 488-494. ISSN 1210-6410.

ální právní svět podstatně liší od toho, který znali v roce 2019. V mnoha případech přitom nešlo o změnu k lepšímu.

Předložený příspěvek ve stručnosti shrnuje nejzásadnější změny české pracovněprávní legislativy v době pandemie, stejně tak jako poukazuje na to, jaká legislativa, byť se tak s ohledem na evropské předpisy stát mělo, přijata nebyla. Vedle toho je zde odkazováno na několik rozhodnutí vysokých soudů České republiky z (převážně) pandemických let, která se podstatně dotýkají pracovněprávních vztahů, interpretace a aplikace (zejména, avšak nejen) pracovněprávních předpisů.

Vybrané momenty zejména pracovněprávní legislativy

Významnou hodnotou a jedním ze stavebních kamenů demokratického právního státu je právní jistota.⁷ Ta je v rovině zákonodárství prezentovaná vedle jednoznačnosti a srozumitelnosti pracovněprávních předpisů stálostí práva. Její zachovávání v oblasti pracovněprávních vztahů se však v České republice dlouhodobě nedaří.

Důvodů je řada:

✚ Často poukazovanou příčinou je evropská regulace a její nutná transpozice, případně související adaptace zdejší legislativy. To je ovšem pravda jen částečně. Z hlediska prezentace důvodu změny právní úpravy bývá vůči veřejnosti odkaz na evropskou regulaci spíše zneužíván. Děje se tak v několika polohách.

Jednak jí bývá argumentováno u nepopulárních změn právní úpravy. Konkrétně se nepopulární změna předloží v jednom návrhu zákona s transpozicí evropských předpisů, s níž (v lepším případě) alespoň částečně souvisí.

Druhou častou pozicí, vystavěnou na obdobném půdorysu, je využití odkazu na transpozici a blížící se konec transpoziční lhůty, co by beranidlo v zákonodárném sboru, s cílem uspíšit projednávání návrhu, který sice nějaká, zpravidla transpoziční ustanovení obsahuje, většinou je však o něčem jiném. Tato metoda bývá zpravidla používána tehdy, pokud by standardní samostatné projednávání těchto dalších změn bylo problematické.

⁷ Srovnej RADBRUCH, G. *O napětí mezi účely práva*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 32 a násl. ISBN 978-80-7357-919-7, dále také viz MORÁVEK, J. *Model práva: Vztah práva a morálky*. 1. vyd. Praha: Linde, 2013. 103 s. ISBN 978-80-7201-911-3.

- ✚ Minimálně stejnou měrou bývá příčinou, že právní regulace pracovněprávních vztahů, respektive její změna je politicky vděčná a umožňuje (alespoň verbálně) promítat všemožné pravolevé politické sliby.
- ✚ Nezanedbatelnou měrou jde rovněž o tlak sociálních partnerů a (a to je poměrně znepokojující) o projevy osobních ambic úřednického aparátu příslušných ministerstev.⁸

Snaha o změnu a (z hlediska předkladatele) o (různě úspěšná) zlepšení pracovněprávní úpravy je tak setrvalá.

To jednoznačně a neoddiskutovatelně potvrdí jen letmé nahlédnutí na platné a účinné znění stávajícího Zákoníku práce, tj. zákona č. 262/2006 Sb., Zákoník práce (dále jen „Zákoník práce“), který byl přijat s účinností od 1. ledna 2007. K dnešnímu dni se lze dopočítat celkem padesáti novel a jiných změn. Nejméně třikrát se přitom jednalo o významné koncepční změny:

- ✚ v roce 2008 byl Zákoník práce v několika podstatných momentech, včetně vymezení pravidel kogentnosti, dotčen nálezem Ústavního soudu České republiky ve věci sp. zn. Pl. ÚS 83/06;
- ✚ následovala významná novela dotýkající se, mimo jiné, důvodů pro absolutní a relativní neplatnost tehdy ještě právních úkonů, provedená zákonem č. 365/2011 Sb. s účinností k 1. lednu 2012;
- ✚ na to navázala rekodifikace soukromého práva s účinností od 1. ledna 2014, která opětovně změnila některé základní koncepční momenty právní úpravy.

Obecná poučka vyučovaná již v základním kurzu Teorie práva přitom zní, že nová právní úprava by měla být před případnou změnou řádně prověřena praxí, což si i s ohledem na délku soudních řízení žádá nejméně 10 let legislativního klidu od okamžiku účinnosti; to, samozřejmě, neplatí pro zjevné chyby, které je třeba odstranit obratem. Po rekodifikaci soukromého práva v roce 2014 by tak bylo zcela legitimní uvedenou dobu vyčkat, situaci důsledně zhodnotit a následně případně provést dílčí úpravy, takzvaně „seřídít stroj“.

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky nicméně setrvalé a opakovaně prokazuje, že se právní jistotou jako významnou hodnotou demokratického právního státu nedává mást. A tak již v roce 2016

⁸ V této souvislosti srovnej zejména MORÁVEK, J. Soudcovské dotváření práva. In: J. MORÁVEK, ed. *Pracovní právo 2021: Sociální právo v době (post)covidové*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2021, s. 106-120. ISBN 978-80-7630-016-3.

představilo návrh rozsáhlé novely Zákoníku práce, měnící například právní úpravu převedení na jinou práci, výpovědi z pracovního poměru, dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, doručování, přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů či právní úpravu dovolené.

Návrh novely byl odbornou veřejností, se kterou před svým představením a předložením do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky nebyla fakticky nijak diskutována, podroben relativně široké kritice.⁹ Novela nakonec přijata nebyla, když spolu se skončením funkčního období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, ze které v legislativním procesu dále nepostoupila, takzvaně „spadla pod stůl“.

V tu dobu by se chtělo věřit, zejména s ohledem na skutečnost, že Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky nijak nedeclarovalo, že by na novele dále pracovalo a připravovalo její opětovné předložení, nevedlo žádné odborné konzultace, nesbíralo žádná analytická podkladová data, a tak dále, že tato iniciativa vzala za své.

O to více bylo překvapující, když v roce 2020, na pozadí vrcholící pandemie COVID-19, byla v částečně pozměněné podobě novela z roku 2016 znovu předložena do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, kterou, stejně jako zbytkem legislativního procesu, oproti standardu pracovněprávní legislativy, který spočívá v dlouhých plenárních diskusích, pozměňovacích návrzích, a tak dále, doslova prolétla. Proti se nepostavil ani prezident republiky, který fakticky nezaujal žádné konkrétní stanovisko, což však mohlo mít příčinu nikoli v tom, že se změnou souzněl, nýbrž v tom, že toho nebyl s ohledem ke svému zdravotnímu stavu schopen.

Pomyslným beranidlem, jímž ministerští úředníci razili svému návrhu cestu, byl odkaz na povinnou transpozici nové evropské úpravy vysílání pracovníků. To sice byla pravda, avšak jen k marginální části návrhu.

Podporu návrhu, respektive možná spíše jeho neoponování ze strany sociálních partnerů si Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky zajistilo (až by se chtělo říci, koupilo) doplněním ustanovení § 320a

⁹ K tomuto blíže viz zejména GREGOROVÁ, Z. ed. *Pracovní právo 2016: Zákoník práce v novelizaci, důchodová reforma v akci* [CD-ROM]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 2017. 253 s. Acta Universitatis Brunensis: Iuridica, no. 581. ISBN 978-80-210-8528-2.

Zákoníku práce,¹⁰ které v konečném důsledku znamená významné posílení příspěvků na činnost sociálních partnerů z veřejných rozpočtů.

Ani ne dva měsíce od svého předložení do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky byl změnový zákon vyhlášen pod č. 285/2020 Sb. (dále jen „novela“).

K této novele s širokými aplikačními důsledky, která zejména na straně zaměstnavatelů vyvolala nezanedbatelné náklady, nepředcházela fakticky žádná odborná debata a nijak nebyla jejím prostřednictvím reflektována ani debata k dřívějšímu návrhu z roku 2016.¹¹ Novela měla s ohledem na svůj rozsah a dopad navíc mimořádně krátkou legisvakanční lhůtu.¹² Nic z toho by nebylo fatální, pokud by byla bezvadná. To však zjevně není.¹³

K zákonu č. 285/2020 Sb. bylo již řečeno mnohé.¹⁴ Na tomto místě a pro účely tohoto přehledového příspěvku tak postačí jen ve stručnosti k vybraným bodům provést charakteristiku změny spolu s označením případných pozitivních nebo negativních momentů novelizace:¹⁵

¹⁰ Blíže viz § 320a Zákoníku práce, který uvádí: „Stát na základě dohody v Radě hospodářské a sociální dohody hradí příspěvek odborovým organizacím a organizacím zaměstnavatelů na a) podporu vzájemných jednání na celostátní nebo krajské úrovni, která se týká důležitých zájmů pracujících, zejména hospodářských, výrobních, pracovních, mzdových a sociálních podmínek, b) opatření v oblasti prevence rizik vzniku poškození zdraví zaměstnanců následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání.“

¹¹ Předkladatel téměř žádnou z připomínek formulovaných zástupci akademické sféry a aplikační praxe k původnímu návrhu nevzal v potaz. V této souvislosti viz blíže například GREGOROVÁ, Z. ed. *Pracovní právo 2016: Zákoník práce v novelizaci, důchodová reforma v akci* [CD-ROM]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 2017. 253 s. Acta Universitatis Brunensis: Iuridica, no. 581. ISBN 978-80-210-8528-2.

¹² Poznámky, že novela je fakticky známa, jelikož je zde od roku 2016, jsou a byly z povahy věci liché.

¹³ V této souvislosti viz blíže například MORÁVEK, J. Novela zákoníku práce, aneb jak se to (ne)povedlo. *Právní rozhledy*. 2020, roč. 28, č. 13-14, s. 488-494. ISSN 1210-6410; a MORÁVEK, J. K některým (nejen) problematickým otázkám dovolené po 1. 1. 2021. *Právní rozhledy*. 2021, roč. 29, č. 2, s. 59-64. ISSN 1210-6410.

¹⁴ Srovnej MORÁVEK, J. K některým (nejen) problematickým otázkám dovolené po 1. 1. 2021. *Právní rozhledy*. 2021, roč. 29, č. 2, s. 59-64. ISSN 1210-6410; a MORÁVEK, J. Novela zákoníku práce, aneb jak se to (ne)povedlo. *Právní rozhledy*. 2020, roč. 28, č. 13-14, s. 488-494. ISSN 1210-6410.

¹⁵ Dotčena byla dále například právní úprava odpovědnosti zaměstnavatele za pracovní úrazy a nemoci z povolání, odvolání z vedoucího pracovního místa a vzdání se vedoucího pracovního místa, dále právní úprava překážek v práci, konkrétně výkonu činnosti vedoucího na dětských táborech, a tak dále. Z povahy věci byla rovněž doplněna v ustanoveních § 319 a § 319a Zákoníku práce právní úprava vysílání pracovníků.

✚ *Doručování* (§ 334 an. Zákoníku práce) – právní úprava doručování, zejména zaměstnavatelem zaměstnanci do vlastních rukou byla dlouhodobě problematická v kontextu Nejvyšším soudem České republiky dovozované interpretace zákonné úpravy, která předpokládala postupnost při využívání jednotlivých zákonem předepsaných způsobů doručování. V tomto došlo prostřednictvím novely k pozitivnímu posunu, když nově jsou jednotlivé způsoby doručování postaveny na roveň a záleží na zaměstnavateli, který ze způsobů zvolí.

V čem však k posunu nedošlo, a to lze považovat za nedostatek změnové legislativy, jsou pravidla pro doručování elektronickou poštou, kdy se při doručování zaměstnanci do vlastních rukou vedle souhlasu s takovým způsobem doručování a označení adresy elektronické pošty pro doručování stále předpokládá opatření zprávy uznaným elektronickým podpisem a potvrzení jejího doručení do tří dnů, taktéž s připojením uznaného elektronického podpisu.

Vedle toho lze mít jen malou míru pochopení pro novou právní úpravu doručování datovou schránkou, která předpokládá, mimo jiné, jak ze strany zaměstnance, tak ze strany zaměstnavatele písemný souhlas pro takový způsob doručování. To nedává příliš smysl, pokud si zaměstnanec (musí nejprve datovou schránku pořídit a dále) musí funkcionalitu spočívající v přijímání a zaslání soukromých datových zpráv sám v nastavení datové schránky aktivovat. V kontextu těchto pravidel tak mohou nastat poměrně paradoxní situace, kdy dojde ke komunikaci mezi dvěma totožnými osobami datovou schránkou, jednou v pozici zaměstnance a zaměstnavatele, a jednou v pozici například nájemce a pronajímatele, přičemž však bez písemného souhlasu bude účinná jen druhá z nich.

Stranou nelze nechat ani doplnění požadavku při doručování prostřednictvím poskytovatele poštovních služeb, kdy se nově vyžaduje, aby zaměstnavatel zaměstnanci písemnosti doručoval na adresu, kterou mu zaměstnanec naposledy písemně označil. Dochází tak oproti původní pozici, kdy, s ohledem na právní úpravu ochrany osobních údajů a zásadu přesnosti zpracovávaných údajů, bylo zjištění správné adresy pro doručování primárně na zaměstnavateli, k přenesení větší míry odpovědnosti na zaměstnance, což může, mimo jiné, vést k situacím, kdy budou písemnosti častěji doručeny fikcí.

Konečně, hovoříme-li o fikci doručení, lze kvitovat, že došlo ke sjednocení úložních lhůt v Zákoníku práce a v poštovních podmínkách České pošty.

- ✚ *Sdílené pracovní místo* (§ 317a Zákoníku práce) – v České republice je dlouhodobě politicky úspěšná floskule o flexibilitě, podpoře částečných úvazků a zapojení zejména matek pečujících o děti do pracovního procesu. Je to do určité míry zvláštní, jelikož si lze jen těžko vybavit jakýkoli opravdu efektivní krok či institut, který byl v tomto směru za posledních (nejméně) patnáct let přijat.

Jak se ale říká, „*slibem nezarmoutíš*“. Současně si přiznejme, že drtivá většina veřejnosti následně neověřuje naplnění politických slibů v praxi, a ještě menší část veřejnosti je schopna kvalifikovaně posoudit, zda případný akt následující politické prohlášení skutečně směřuje k naplnění vyřčeného cíle.

Zcela věrně tomuto schématu bylo v souvislosti s novelou jako jedna z jejích „vlajkových lodí“ prezentováno sdílené pracovní místo.

Lze ocenit snahu zákonodárce, či možná, přesněji řečeno, předkladatele, zavést do právní úpravy další flexibilní formu výkonu práce. Problém je, že prostřednictvím § 317a Zákoníku práce k zavedení institutu sdíleného pracovního místa vlastně nedochází.

V čistě podobě v rámci sdíleného pracovního místa sdílí více osob jeden pracovní úvazek. Ustanovení § 317a Zákoníku práce vedle toho staví na konstrukci, kdy více osob s kratšími, přesně definovanými úvazky sdílí jednu pracovní pozici, přičemž v úhrnu pokryjí týdenní pracovní dobu (úvazek) alokovanou na takové pracovní místo. Stejného efektu lze však v základu dosáhnout i bez zvláštního zákonného ustanovení.

Odkazované ustanovení předpokládá uzavření individuálních dohod zaměstnavatele a dvou či více zaměstnanců o tom, že si zaměstnanci na daném pracovním místě oproti standardnímu režimu budou rozvrhovat po dohodě pracovní dobu do směn tak, aby naplnili v průměru každý svou týdenní pracovní dobu za určené (nejdéle čtyřtýdenní) vyrovnávací období. I toho je možné dosáhnout bez zvláštní úpravy. Jako podstatnou chybu lze v dané souvislosti vnímat, že dohodu neuzavírají dotčení zaměstnanci společně, tzn. stávající konstrukce umožňuje, aby na sdílené pracovní místo byli zaměstnavatelem zařazeni zaměstnanci, kteří se neznají, neprojeví zájem

společně pracovat a není mezi nimi to, co je pro úspěšné fungování sdíleného pracovního místa a výkon práce jeho prostřednictvím nej důležitější, tedy vzájemná důvěra.

Dalším nedostatkem právní úpravy, vedle řečeného a koncepce jako takové, je dále zejména nedostatečně řešená odpovědnost za újmu způsobenou zaměstnavateli výkonem práce na sdíleném pracovním místě.¹⁶

✚ *Přechod práv a povinností z pracovněprávních vztahů* (§ 338 an. Zákoníku práce) – novela se rovněž dotkla právní úpravy přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů, včetně navazujících institutů, jako je rozvázání pracovního poměru ze strany zaměstnance z důvodu přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů.

Cílem změny bylo, mimo jiné, reagovat na příliš široce formulovaný pojem *převod činnosti zaměstnavatele*, který byl vystaven na rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ve věci *Schmidt*. Problém je, že změna byla provedena natolik důsledně, že z pozice, kdy přechodem činnosti zaměstnavatele mohlo být prakticky cokoli, se právní úprava dostala do pozice, kdy jím v případě převodu činnosti zaměstnavatele nebude téměř nic. Důvodem je příliš široce formulovaný sumář podmínek, které musí být pro aktivaci právní úpravy kumulativně splněny. K přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů tak bude docházet (zjednodušeně řečeno) jen v případech stanovených jinými právními předpisy.

Relativně komplikovaná a z hlediska právní jistoty a srozumitelnosti s ohledem na předpokládané adresáty nevhodná se zdá i nová právní úprava rozvázání pracovního poměru výpovědí ze strany zaměstnance z důvodu přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů v ustanovení § 51a Zákoníku práce, která je, mimo jiné, navázána na informační povinnost zaměstnavatele podle § 339 Zákoníku práce.

¹⁶ V dalším viz zejména MORÁVEK, J. Novela zákoníku práce, aneb jak se to (ne)povedlo. *Právní rozhledy*. 2020, roč. 28, č. 13-14, s. 488-494. ISSN 1210-6410; a MORÁVEK, J. Vybrané aspekty job-sharingu. In: J. PICHRT a J. MORÁVEK, eds. *Atypická zaměstnání – cesta k vyšší zaměstnanosti?*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 136-147. ISBN 978-80-7478-975-5.

Konkrétněji řečeno, zákonné ustanovení ve znění novely vymezuje dva výpovědní důvody, které lze využít při splnění určitých hmotněprávních podmínek:

- a) výpověď ze strany zaměstnance z důvodu přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů nebo z důvodu přechodu výkonu práv a povinností z pracovněprávních vztahů do 15 dnů ode dne, kdy byl zaměstnanec o takovém přechodu ve smyslu ustanovení § 339 Zákoníku práce řádně (v předepsaném rozsahu) a včas (nejméně 30 dní přede dnem nabytí účinnosti tohoto přechodu) informován – v takovém případě pracovní poměr skončí nejpozději dnem, který předchází dni nabytí účinnosti přechodu;
- b) výpověď ze strany zaměstnance z důvodu přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů nebo z důvodu přechodu výkonu práv a povinností z pracovněprávních vztahů, nebyl-li zaměstnanec o přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů nebo o přechodu výkonu práv a povinností z pracovněprávních vztahů informován v rozsahu § 339 Zákoníku práce nejpozději 30 dnů přede dnem nabytí účinnosti tohoto přechodu, kdy pracovní poměr končí
 - ✚ byla-li dána výpověď přede dnem nabytí účinnosti přechodu, dnem, který předchází dni nabytí účinnosti přechodu;
 - ✚ byla-li dána výpověď do 2 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto přechodu, uplynutím výpovědní doby, která činí 15 dnů a počíná plynout dnem, v němž byla výpověď doručena zaměstnavateli.

Problém je zjevný. Již u původního znění § 51a Zákoníku práce bylo možné mít určité pochybnosti, zda zaměstnanec bude schopen odpovídajícím způsobem formulovat, proč pracovní poměr končí. Iluzorní je v tomto kontextu představa, že zaměstnanec bude schopen posoudit splnění nově zaváděných hmotněprávních podmínek, případně že je bude schopen v případném sporu řádně tvrdit a prokázat.

- ✚ *Počítání času* (§ 332 Zákoníku práce) – pozitivně lze hodnotit změnu ustanovení § 322 Zákoníku práce, jíž se modifikovala pravidla o běhu promlčecích a prekluzivních lhůt podle Zákoníku práce oproti obecné občanskoprávní úpravě, jak je obsažena v ustanoveních § 645 až § 654 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník (dále jen „Občanský

zákoník“), a jejíž použití ve vztahu ke lhůtám podle Zákoníku práce bylo od počátku účinnosti rekodifikace soukromého práva hodnoceno jako nevhodné a odporující smyslu dotčených pracovněprávních institutů.¹⁷ Jinak řečeno, změna to je správná, jen byla provedena s bezmála sedmiletým zpožděním.

✚ *Dovolená* (§ 211 an. Zákoníku práce) – materií, která by vydala na samostatný článek či snad knihu, je koncepční změna právní úpravy dovolené. K této bylo mnohé řečeno na jiných místech, na které se lze odkázat.¹⁸

Jen stručně zhodnoceno a shrnuto. Provedená změna, zejména přepočítání nároku na hodiny, nebyla poptávána ani odbornou veřejností, a ani aplikační praxí. Dosavadní právní úprava nebyla hodnocena jako nevyhovující či významně nespravedlivá. Byla vžita, obecně známa (což je významná hodnota) a považována za dostačující. Koncepce, která byla zavedena, jež k sobě nemá žádnou ozkoušenou zahraniční předlohu (údajně snad až na Kypr), je v podstatě ryzím experimentem úřednického aparátu, kterým byla zpracována. Jde o úpravu vystavěnou na víře, že bude lepší než dosavadní řešení. Víra jako podklad pro koncepční změnu pravidel s třicetiletou historií je však trochu málo. Uvedené platí dvojnásob, pokud bylo v minulosti opakovaně poukazováno na problematické momenty nově zamýšleného řešení, které se navíc potvrdily bezprostředně po nabytí účinnosti novely.

Jinak a krátce řečeno, novou právní úpravu dovolené lze stručně zhodnotit jako nákladný a v dohledné době nezvratný experiment úřednického aparátu Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky, jehož zavedení si vyžádalo nemalé náklady, aniž by se však dostavil pozitivní efekt, který by je alespoň vyvážil. Ve skutečnosti v některých případech, zejména dochází-li v průběhu roku ke změně rozsahu úvazku zaměstnance, mohou z nové právní úpravy plynout zásadnější nespravedlnosti, problémy a nelogičnosti, než tomu bylo u dosavadního řešení.

¹⁷ Blíže srovnej například MORÁVEK, J. K prodloužení lhůty pro žalobu na určení neplatnosti skončení pracovního poměru. *Právní rozhledy*. 2014, roč. 22, č. 18, s. 620-624. ISSN 1210-6410.

¹⁸ Srovnej MORÁVEK, J. Novela zákoníku práce, aneb jak se to (ne)povedlo. *Právní rozhledy*. 2020, roč. 28, č. 13-14, s. 488-494. ISSN 1210-6410; a MORÁVEK, J. K některým (nejen) problematickým otázkám dovolené po 1. 1. 2021. *Právní rozhledy*. 2021, roč. 29, č. 2, s. 59-64. ISSN 1210-6410.

Významnou pochybnost lze mít, mimo jiné, o souladu nové právní úpravy s evropskou regulací v podobě směrnice o některých aspektech úpravy pracovní doby (2003/88/ES), zejména pokud jde o případy, kdy v průběhu kalendářního roku dochází ke změně rozsahu pracovního úvazku a dovolená je po rozšíření pracovního úvazku čerpána v této druhé části kalendářního roku. V důsledku přepočtu přes hodiny v takovém případě totiž může snadno nastat situace, kdy zaměstnanec, jehož pracovní poměr trval celý kalendářní rok a splnil i všechny ostatní zákonné podmínky, nebude mít nárok na dovolenou odpovídající základní zákonné výměře, respektive nebude mít možnost čerpat 4 týdny nepřetržité doby odpočinku (dovolené) v kalendářním roce.

V průběhu kovidových let doznaly změny i některé další pracovněprávní instituty či související instituty sociálního zabezpečení. Jmenovat lze například úpravu podmínek dlouhodobého ošetrového, respektive dlouhodobé péče ve smyslu ustanovení § 41a an. zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, či rozšíření délky podpory v případě otcovské poporodní péče ve smyslu ustanovení § 38a stejného zákona.

Jsou zde však i významné resty, které Česká republika má v transpozici evropských předpisů. Zejména se jedná o právní úpravu ochrany oznamovatelů porušení práva Evropské unie (směrnice č. 2019/1937), jejíž transpoziční lhůta uplynula 17. prosince 2021. Již teď je zřejmé, že transpoziční právní úprava nenabude účinnosti dříve, než ve druhé polovině roku 2023.¹⁹

Skeptický lze být i ohledně dodržení transpozičních lhůt u směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU, a stejně tak i u směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1152 ze dne 20. června 2019 o transparentních a předvídatelných pracovních podmínkách v Evropské unii.

Společný transpoziční návrh zákona k posledně jmenovaným směrnicím je aktuálně připravován na ministerské úrovni. Jeho obsah však není veřejně k dispozici a prozatím nebyl nijak v rámci odborné veřejnos-

¹⁹ V této souvislosti viz zejména PICHRT, J. a J. MORÁVEK, eds. *Whistleblowing – minulost, přítomnost, budoucnost*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2020. 128 s. ISBN 978-80-7676-027-1; a PICHRT, J. a J. MORÁVEK, eds. *Whistleblowing a (nejen) transpoziční legislativa*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2021. 141 s. ISBN 978-80-7676-259-6.

ti diskutován; to, bohužel, nelze předpokládat ani v budoucnu. Nenastane-li opětovně scénář zákona č. 285/2020 Sb., tedy projednání návrhu bez diskuse, připomínek a případných pozměňovacích návrhů odrážejících politickou shodu,²⁰ nelze účinnost transpozičního předpisu předpokládat dříve jak v roce 2023.²¹

Vybrané momenty pracovněprávní judikatury

V posledních letech zejména rozhodovací praxe Nejvyššího soudu České republiky výrazně obnažila jeden z koncepčních problémů (nejméně) zdejší pracovněprávní judikatury. Je jím nekonzistentnost v pojetí úlohy soudní moci. Konkrétně řečeno, Nejvyšší soud České republiky nepředvídatelně osciluje mezi extrémními pozicemi „soudce automat“ a „volná tvorba práva“. S tím spojená nejistota významným způsobem nabourává právní jistotu.²²

Z rozhodnutí vysokých soudů posledních let, dotýkajících se pracovněprávních vztahů, lze poukázat na následující:

✚ *Význam dovětky „nepřihlíží se“* – v rámci rekodifikace soukromého práva byl do předpisů soukromého práva ve vztahu k určitým právním jednáním zaveden na řadě míst, včetně pracovněprávních předpisů, dovětek, že se za určitých podmínek (zpravidla v důsledku nějaké vady) k právnímu jednání „nepřihlíží“. V kontextu ustanovení § 554 Občanského zákoníku, důvodové zprávy a první odborné literatury k rekodifikaci se více méně u odborné veřejnosti vžilo, že jmenovaný dovětek značí důsledek v podobě zdánlivosti dotčeného jednání. Tento názor přetrvával i přes skutečnost, že v řadě případů nedávala zdánlivost, tedy právní neexistence/nicotnost, dobrý smysl.

K dovětku „nepřihlíží se“ se vyjádřil Nejvyšší soud České republiky v odst. 20 až 24 rozhodnutí sp. zn. 29 Cdo 5943/2016, v němž při reflexi základní výrokové logiky a v kontextu různých pozic a důsledků spojených s vadami právních jednání, o nichž se v právních

²⁰ Což by bylo dosti znepokojivé, jelikož by pak bylo legitimní se ptát, zda nedochází k přepuštění zákonodárné moci zcela úřednictvu ministerstva.

²¹ K roli zákonodárce v uvedeném smyslu viz blíže například MORÁVEK, J. Soudcovské dotváření práva. In: J. MORÁVEK, ed. *Pracovní právo 2021: Sociální právo v době (post)covidové*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2021, s. 106-120. ISBN 978-80-7630-016-3.

²² Blíže viz MORÁVEK, J. Soudcovské dotváření práva. In: J. MORÁVEK, ed. *Pracovní právo 2021: Sociální právo v době (post)covidové*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2021, s. 106-120. ISBN 978-80-7630-016-3.

předpisech soukromého práva stanoví, že se k právnímu jednání „nepřihlíží“, vyslovil názor, s nímž se lze ztotožnit, když uvedl:

„20. Povaze soukromého práva a rozumné potřebě běžných soukromých občanských styků odpovídá jako hlavní zásada pravidlo, že je namíste hledat spíše důvody pro platnost právního jednání než pro jeho neplatnost. [...] Proto § 574 o. z. výslovně určuje, že na právní jednání je třeba hledět spíše jako na platné než neplatné. To platí i při posuzování, zda je určité právní jednání zdánlivé či zda se k němu nepřihlíží.

21. Jinak řečeno, pro závěr, že ustanovení Občanského zákoníku zakazuje adresátům určité ujednání, a to pod sankcí neplatnosti, zdánlivosti či toho, že se k danému ujednání nepřihlíží, musí svědčit především jeho teleologický výklad, tj. smysl a účel právní normy v tomto ustanovení obsažené...

22. Sankci spočívající v tom, že se k určitému právnímu jednání nepřihlíží, upravuje Občanský zákoník i zákon o obchodních korporacích na mnoha místech. Jakkoliv důvodová zpráva naznačuje, že ve všech těchto situacích jde o právní jednání zdánlivá [...], je zjevné, že tomu tak v řadě případů být nemůže. [...] Ostatně z pravidla určujícího, že je-li právní jednání zdánlivé, tak se k němu nepřihlíží (§ 554 o. z.), nelze bez dalšího usuzovat na pravdivost obrácené implikace, tedy že každé jednání, k němuž se nepřihlíží, je zdánlivé.

23. Nicméně bez zřetele k tomu, zda důvodem, proč se k určitému ujednání nepřihlíží, je v tom kterém případě jeho zdánlivost, neplatnost, či dokonce pouhá (dočasná) neúčinnost, z příkazu zákonodárce nepřihlížet k němu plyne, že soud tak musí – jsou-li splněny zákonem předepsané předpoklady – učinit ex officio, bez ohledu na návrhy stran. Příkaz zákonodárce k určitému právnímu jednání nepřihlížet tak má zpravidla obdobné důsledky jako v případě zdánlivých či absolutně neplatných právních jednání.

24. I s ohledem na tyto závažné důsledky proto platí, že pro závěr, že se k určitému právnímu jednání nepřihlíží, musí svědčit smysl a účel právní normy uvedenou sankcí obsahující.“²³

²³ K tomuto dále viz například MORÁVEK, J. K neplatnosti a ke zdánlivosti právních jednání v pracovněprávních vztazích. *Právní rozhledy*. 2022, roč. 30, č. 8, s. 285-289. ISSN 1210-6410.

✚ Význam slova „zjevný“ ve vztahu k důvodu neplatnosti právního jednání – jeden z dalších podstatných momentů rekodifikace, jde-li o důsledky vad právních jednání a související výkladové a aplikační problémy, nastolilo ustanovení § 580 ve spojení s ustanovením § 588 Občanského zákoníku. V ustanovení § 580 Občanského zákoníku se jako důvod neplatnosti uvádí rozpor se zákonem a rozpor s dobrými mravy. Vedle toho ustanovení § 588 Občanského zákoníku uvádí mezi důvody absolutní neplatnosti zjevný rozpor s dobrými mravy a rozpor se zákonem za současného zjevného rozporu s veřejným pořádkem. I v tomto případě odborná veřejnost při výkladu odkazovaných ustanovení vycházela primárně z důvodové zprávy a ze související rané odborné literatury k rekodifikaci. Na základě těchto pramenů se vžil názor, že slovo „zjevné“ v ustanovení § 588 Občanského zákoníku značí míru rozporu.

Při dostatečné intenzitě rozporu tak mělo být právní jednání neplatné absolutně, ve zbytku se mělo jednat o neplatnost relativní, případně při rozporu se zákonem, kdy si to smysl a účel zákona nežádá, mělo být právní jednání i přes vadu platné.

Podobně jako v předchozím případě i zde Nejvyšší soud České republiky (ve věci sp. zn. 31 ICdo 36/2020) zaujal odlišnou pozici oproti zaužívanému názoru, když uvedl: „Výraz „zjevně“ užitý v § 588 o. z. nevyjadřuje požadavek na určitý stupeň intenzity narušení veřejného pořádku posuzovaným právním jednáním, nýbrž toliko zdůrazňuje, že narušení veřejného pořádku musí být zřejmé, jednoznačné a nepochybné. Podle § 1 odst. 2 části věty před středníkem o. z. jsou zakázána (nepřípustná) pouze taková ujednání, která odporují smyslu a účelu určité právní normy, bez ohledu na to, zda tímto smyslem a účelem je ochrana veřejného pořádku, dobrých mravů či jiných – v § 1 odst. 2 o. z. výslovně nezdůrazněných – hodnot. Proto je vždy třeba posuzovat, zda odchýlné ujednání jde proti smyslu a účelu dané právní normy, či zda tento smysl a účel zachovává, byť tak činí prostřednictvím odchýlné – autonomní – úpravy. Ustanovení § 13 z. o. k. patří mezi právní normy chránící veřejný pořádek. Je-li v důsledku nedodržení požadavku na písemnou formu právního jednání a úřední ověření podpisu jednatelů společnosti narušen veřejný pořádek, je to

to jednání neplatné a soud k neplatnosti přihlédne i bez návrhu (§ 588 o. z.).“²⁴

- ✚ *Stejná odměna pro všechny a všude* (§ 1a a § 110 Zákoníku práce) – značnou pozornost v nedávné době vzbudilo rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ve věci sp. zn. 21 Cdo 3955/2018, v němž vyslovený názor byl následně „potvrzen“ rozhodnutím Ústavního soudu České republiky ve věci sp. zn. I. ÚS 2820/20. Zjednodušeně řečeno byla ve věci, která se týkala odměňování zaměstnanců České pošty, řešena otázka, zda je možné, aby zaměstnanci vykonávající práci spočívající v rozvozu balíků byli v různých regionech republiky odměňováni různě; dle skutkových zjištění zaměstnanci v Praze dostávali za tuto práci vyšší odměnu než zaměstnanci v jiném regionu.

V odkazovaném rozhodnutí Nejvyšší soud České republiky, mimo jiné, uvedl: *„Zásada rovnosti v odměňování bývá řešena zpravidla mezi zaměstnanci jednoho zaměstnavatele, kteří pracují na stejném pracovišti, takže srovnání pracovních podmínek, pokud je v těchto případech zapotřebí a nevyplývá implicitně z povahy věci, se omezuje na srovnání interních podmínek u zaměstnavatele, za nichž je práce vykonávána. V těchto případech je bez významu, jaké vnější podmínky (sociální, ekonomické a podobně) panují v místě působení zaměstnavatele [...] Jistě není pochyb o tom, že sociálněekonomické podmínky dané lokality ovlivňují trh práce jak na straně nabídky, tak na straně poptávky. Je zřejmé, že lokality (města a regiony) s vyšší mírou koncentrace státních orgánů, vědeckých, vzdělávacích, kulturních a dalších významných (státních i nestátních) institucí, s vyšší hustotou zabydlení (obvykle spojenou též s vyšší kupní silou obyvatel) a počtem potenciálních zaměstnanců (včetně zaměstnanců s odbornou kvalifikací a vysokoškolským vzděláním) se vyznačují (mohou vyznačovat) rovněž vyššími cenami bydlení, dopravy, zboží a služeb. V důsledku uvedených skutečností jsou tyto lokality rovněž spojeny s vyšší koncentrací zaměstnavatelů (zejména zaměstnavatelů s celostátní působností, s přeshraničním dosahem, včetně nadnárodních korporací a zahraničních investorů), kteří mohou nabídnout lepší pracovní podmínky spočívající zejména ve vyšším mzdovém ohodnocení oproti regionům a obcím, kde tyto předpoklady nejsou (nemohou být) naplněny. Jinými slovy, skutečnost, že nabídka na trhu práce je v těchto městech (regionech) vyšší,*

²⁴ Blíže viz MORÁVEK, J. K neplatnosti a ke zdánlivosti právních jednání v pracovněprávních vztazích. *Právní rozhledy*. 2022, roč. 30, č. 8, s. 285-289. ISSN 1210-6410.

má své logické dopady ve výši mzdy zaměstnanců, o něž zaměstnavatelé „bojují“ nabídkou lepších pracovních podmínek, včetně mzdových, tj. ve vyšší obecné ceně (hodnotě) práce.

Uvedené však přesto neopodstatňuje závěr, že je zachována zásada rovného zacházení v odměňování zaměstnanců téhož zaměstnavatele, kteří vykonávají srovnatelnou práci v rozdílných regionech České republiky, i v případě, kdy jsou tito zaměstnanci odměňováni různou mzdou zaměstnavatelem stanovenou (určenou) nebo sjednanou s přihlédnutím k sociálněekonomickým podmínkám daného regionu, ve kterém vykonávají práci. Přijetí tohoto závěru by znamenalo, že komparační kritérium spočívající ve srovnání „obtížnosti pracovních podmínek“, za nichž je práce konána, zahrnuje jak podmínky vlastního pracoviště, tak i vnější podmínky (širší společenské a ekonomické prostředí), za nichž zaměstnavatel (jeho organizační jednotka, pracoviště) v daném regionu působí...

Na základě podaného výkladu lze uzavřít, že z hlediska zásady rovného odměňování podle § 110 Zákoníku práce nejsou pro posouzení, zda se v konkrétním případě jedná o stejnou práci nebo o práci stejné hodnoty, významné (nepředstavují komparační kritérium ve smyslu § 110 odst. 2 Zákoníku práce) sociálněekonomické podmínky a jim odpovídající výše nákladů na uspokojování životních potřeb v místě, kde zaměstnanec na základě pracovní smlouvy pro zaměstnavatele vykonává práci.“

K věci lze ve stručnosti připojit několik poznámek.

V prvé řadě v řízení neproběhlo znalecké zkoumání obtížnosti výkonu práce, konkrétně řízení v jednotlivých oblastech, což lze považovat za chybu na straně žalovaného. Lze mít za to, že pokud by znalecké zkoumání proběhlo, byl by závěr takový, že v Praze, kde je mimořádná intenzita dopravy, je výkon práce náročnější než ve venkovském regionu. Různá odměna za stejně označenou práci, avšak odlišné namáhavosti a rizika není porušením příkazu podle ustanovení § 110 Zákoníku práce.

Vedle toho, a to je výtku vůči argumentaci Nejvyššího soudu České republiky, nelze příliš rozumět tomu, proč nedošlo, jak tomu učinil Nejvyšší soud České republiky v jiných případech, k zúžení pojmu zaměstnavatele i v ustanovení § 110 Zákoníku práce na úroveň závodu či podniku. Takový význam předmětného pojmu se totiž nabízí v kontextu interpretačního předpokladu racionálního zákonodárce;

mimo jiné i s ohledem na důsledky, které by Nejvyšším soudem České republiky představené pojmání pojmu pro tyto případy mělo z hlediska konkurence mezi státními a soukromými subjekty, kdy soukromé subjekty mají možnost se rozštěpit podle regionů na geografickém principu. Bez významu rovněž není, že argumentace Nejvyššího soudu České republiky nezohledňuje fakt, že na území České republiky v řadě případů podnikají zahraniční právnické osoby prostřednictvím organizačních složek (stejně jako v jiných státech Evropské unie), přičemž organizační složka právnické osoby nemá vlastní právní subjektivitu, tzn. zaměstnavatelem je společnost jako celek, včetně všech jejích organizačních složek.²⁵

✚ *Jiná odměna pro agenturního zaměstnance (§ 309 Zákoníku práce) – v principu dosti odlišný pohled na spravedlivé odměňování oproti Nejvyššímu soudu České republiky přinesl Nejvyšší správní soud České republiky, který se vyjadřoval k otázce srovnatelného mzdového ohodnocení agenturního zaměstnance vůči kmenovému zaměstnanci uživatele.*

Nejvyšší správní soud České republiky ve věci sp. zn. 2 Ads 335/2018 ve vztahu k ustanovení § 305 odst. 5 Zákoníku práce, mimo jiné, uvedl: „Dále je třeba zaměřit se na to, zda u pracovníků na obdobných pozicích nebyly takové rozdíly mezi skupinou kmenových a skupinou agenturních, jež opravňovaly ke mzdové diferenciaci. Rozdíly tohoto typu mohou být například zběhlost v obsluze strojů, míra zapracování, výkonnost, spolehlivost, míra sepětí s uživatelem a loajality k němu, ale i zkušenost a schopnost adekvátně čelit nestandardním situacím. [...] Lze pochopit, že typově mohou agenturní zaměstnanci, kteří se u uživatele střídají po několika měsících, mít obvykle (tj. ne nutně v každém případě, ale často) nižší odměny na stejných pracovních pozicích než zaměstnanci kmenoví, neboť při zohlednění různých legitimních rozdílů mohou pro zaměstnavatele být kmenoví zaměstnanci vyšším přínosem či menším rizikem než zaměstnanci agenturní (z důvodu vyšší výkonnosti, zapracování, spolehlivosti, loajality, a tak dále).“²⁶

²⁵ V podrobnostech dále viz MORÁVEK, J. Ke spravedlivému odměňování v pracovněprávních vztazích. *Právní rozhledy*. 2020, roč. 28, č. 20, s. 705-709. ISSN 1210-6410.

²⁶ K tomuto blíže viz PICHRT, J. „... pro všechny I. třídu...“?. In: J. PICHRT a J. TOMŠEJ, eds. *Proměny odměny*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 1-15. ISBN 978-80-7676-019-6.

Se závěry Nejvyššího správního soudu České republiky se lze ztotožnit jen těžko. Princip srovnatelných mzdových podmínek dočasně přidělených zaměstnanců ve smyslu ustanovení § 309 odst. 5 Zákoníku práce, mimo jiné i v kontextu článku 5 odst. 2 směrnice Evropské unie 2008/104/ES ve spojení s textací Zákoníku práce, navazuje na ustanovení § 1a odst. 1 písm. c) a ustanovení § 110 Zákoníku práce. Ustanovení § 110 Zákoníku práce jako rozhodné kritérium loajalitu nebo sepjetí se zaměstnavatelem/uživatelem nezná; ostatně se jedná v obou případech o dosti pochybné kritérium, neboť formální podklad pro výkon práce u určité osoby (pracovní smlouva nebo pokyn k dočasnému přidělení) není sám o sobě nijak určující pro míru loajality, když míra loajality nového nadšeného dočasně přiděleného zaměstnance agentury může být řádově větší, než je tomu u letitého zaměstnance uživatele.

✚ *Nabídková povinnost jiné práce po odvolání a vzdání se funkce vedoucího zaměstnance* (§ 73a Zákoníku práce) – delší dobu byla odbornou veřejností řešena otázka nabídkové povinnosti po odvolání zaměstnance z vedoucího pracovního místa, případně po vzdání se vedoucího pracovního místa zaměstnancem. Zákonná úprava předpokládá nabídku jiné práce odpovídající zdravotnímu stavu a kvalifikaci zaměstnance. Závěry, mimo jiné i v kontextu rozhodovací praxe Nejvyššího soudu České republiky, která nebyla zcela jednoznačná, byly zpravidla takové, že zaměstnanci musí být nabídnuta jiná práce, která odpovídá jeho kvalifikaci, tzn. jeho kvalifikace musí být při jejím výkonu bezezbytku využita, přičemž z nabídkové povinnosti jsou z povahy věci vyňata jiná vedoucí pracovní místa. S ohledem na skutečnost, že nabídková povinnost slouží k doplnění druhu práce, musí být (aby šlo o nabídku ve smyslu ustanovení § 73a Zákoníku práce) nabízené pracovní místo v rámci místa výkonu práce zaměstnance a nabídka nesmí být podmiňována změnou dřívějších dohod.²⁷

Odlisný pohled na obsah nabídkové povinnosti prezentoval Nejvyšší soud České republiky ve věci sp. zn. 21 Cdo 1496/2021, když, mimo jiné, uvedl: *„Jak bylo uvedeno výše, povinnost zaměstnavatele uvedená v ustanovení § 73a odst. 2 části první věty za středníkem Zákoníku práce představuje svojí povahou „přímus“ zaměstnavatele uči-*

²⁷ V této souvislosti srovnej MORÁVEK, J. K nabídkové povinnosti ve smyslu § 73 odst. 6, resp. § 73a odst. 2 ZPr. *Právní rozhledy*. 2013, roč. 21, č. 9, s. 324-328. ISSN 1210-6410, či L. Drápal v BĚLINA, M., L. DRÁPAL, et al. *Zákoník práce: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 448-449. ISBN 978-80-7179-251-2.

nit zaměstnanci ofertu směřující k uzavření dohody o změně dalšího pracovního zařazení zaměstnance u zaměstnavatele na jinou práci odpovídající jeho zdravotnímu stavu a kvalifikaci (ke změně pracovního poměru) ve smyslu ustanovení § 40 odst. 1 Zákoníku práce. Zákon zde stanoví jako kritérium vhodnosti práce, kterou je zaměstnavatel povinen zaměstnanci po jeho odvolání z vedoucího pracovního místa nabídnout, to, aby odpovídala zdravotnímu stavu a kvalifikaci zaměstnance. Z ničeho přitom nevyplývá, že zároveň musí jít o práci, která není vykonávána na vedoucím pracovním místě, případně, že se musí jednat o práci, která je vykonávána u zaměstnavatele na nižším stupni řízení, než bylo vedoucí pracovní místo, z něhož byl zaměstnanec odvolán. Má-li proto zaměstnavatel práci, která odpovídá zdravotnímu stavu a kvalifikaci odvolaného zaměstnance, je v zásadě povinen ji tomuto zaměstnanci nabídnout bez ohledu na to, zda se jedná o práci vykonávanou na vedoucím pracovním místě či nikoli. Je přitom přirozené, že v případě zaměstnance odvolaného z vedoucího pracovního místa na vysokém stupni řízení bude mnohdy z hlediska ustanovení § 73a odst. 2 Zákoníku práce jinou vhodnou prací (odpovídající zdravotnímu stavu a kvalifikaci zaměstnance) právě jiné, opět vedoucí pracovní místo. Takové místo by ovšem nemusel zaměstnavatel nabídnout zaměstnanci tehdy, kdyby k řádnému výkonu práce tento zaměstnanec bez zavinění zaměstnavatele nesplňoval požadavky, které zaměstnavatel stanovil a které jsou vzhledem ke konkrétním podmínkám výkonu práce u tohoto zaměstnavatele oprávněné a povahou pracovních činností (objektivně vzato) ospravedlnitelné, tedy kdyby byl ve vztahu k této práci naplněn výpovědní důvod uvedený v ustanovení § 52 písm. f) Zákoníku práce (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 4. 10. 2018, sp. zn. 21 Cdo 4279/2017). Z hlediska (odvolacím soudem akcentovaného) spravedlivosti požadavku na další zaměstnávání odvolaného zaměstnance u dosavadního zaměstnavatele na jiném vedoucím pracovním místě by pak případně mohly mít význam i důvody (kupříkladu bylo-li by prokázáno porušení pracovních povinností dosahující vysoké intenzity), pro které byl zaměstnanec odvolán z funkce.“

Ani v tomto případě se nelze s názorem Nejvyššího soudu České republiky ztotožnit. Ve stručnosti lze shrnout, že Nejvyšším soudem České republiky prezentovaný názor staví odvolání z vedoucího pracovního místa zaměstnance nevykonávajícího funkci dle představ zaměstnavatele v momentě, kdy je u zaměstnavatele volné jiné vedoucí pracovní místo, fakticky naroveň výpovědi z pracovního pomě-

ru či okamžitému zrušení pracovního poměru. Spravedlivé totiž nebude po zaměstnavateli požadovat, aby zaměstnanci jiné vedoucí místo nabídl, zejména (spíše výlučně) v případech podle § 52 písm. f) a g) Zákoníku práce a § 55 Zákoníku práce.

Stranou nelze nechat ani fakt, že zejména u větších organizací, kde není výjimečné, že všechna pracovní místa nemusí být vždy obsazena, Nejvyšší soud České republiky svou argumentací z jistého úhlu pohledu nabízí pragmaticky uvažujícím zaměstnancům „přestupní lístek do vyšších pater“. Budeme-li totiž interpretovat ustanovení § 73a Zákoníku práce shodně i pro případ vzdání se vedoucího pracovního místa, pak, bude-li vedoucí oddělení vědět, že se uvolní místo jeho vedoucího zaměstnance, a bude-li mít pro takovou pracovní pozici kvalifikaci a bude-li pro její výkon i zdravotně způsobilý, není žádný důvod, aby mu při vzdání se jeho stávajícího pracovního místa nebyla tato vyšší pozice nabídnuta.

Jinak řečeno, nezdá se, že by interpretace ustanovení § 73a Zákoníku práce, jak byla předložena Nejvyšším soudem České republiky, odpovídala interpretačnímu předpokladu racionálního zákonodárce.

✚ *Odstoupení od konkurenční doložky* (§ 310 odst. 4 Zákoníku práce) – konstantní judikatura Nejvyššího soudu České republiky zabývající se konkurenční doložkou se k otázce možného odstoupení od konkurenční doložky ze strany zaměstnavatele vyjadřovala tak, že odstoupení je možné pouze ze sjednaného důvodu, přičemž s ohledem na ochranu zaměstnance jako slabší strany není možné ujednat, že zaměstnavateli svědčí právo odstoupit i bez důvodu, případně z jakéhokoli důvodu.²⁸ Stejný názor byl prezentován i odbornou veřejností a literaturou.²⁹

Tyto závěry po více jak 10ti letech odmítl Ústavní soud České republiky ve svém rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 1889/19-1, když, mimo jiné, uvedl: „... se jeví judikaturou dovozená nemožnost (absolutní neplatnost) odstoupení zaměstnavatele od konkurenční doložky v průběhu trvání pracovního poměru zaměstnance bez uvedení důvodu jako exce-

²⁸ V této souvislosti viz například *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. 21 Cdo 4986/2010*, či *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 1. 2015, sp. zn. 21 Cdo 506/2013*.

²⁹ K tomuto srovnání například L. Drápal v BĚLINA, M., L. DRÁPAL, et al. *Zákoník práce: Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2019. 1508 s. ISBN 978-80-7400-759-0.

sivní, iracionální a porušující základní práva stěžovatelky podle článku 2 odst. 3 a článku 26 odst. 1 Listiny. Ústavní soud důrazně odmítá názor Nejvyššího soudu, že kategorický, plošný zákaz smluvních ujednání, jež by opravňovala zaměstnavatele odstoupit od konkurenční doložky bez udání důvodu (případně „z kteréhokoliv důvodu“), je nezbytný [...] obecné soudy se dopustily ústavně nepřípustného dotváření práva, jestliže dospěly k závěru, že stěžovatelka jakožto zaměstnavatel není oprávněna odstoupit od konkurenční doložky bez uvedení důvodu, byť tato možnost byla smluvními stranami výslovně sjednána, neboť podobná smluvní ujednání jsou podle § 310 odst. 4 Zákoníku práce ve spojení s § 2001 Občanského zákoníku nepřípustná...

Obecné soudy tudíž mají povinnost poskytnout ochranu základním právům a legitimním zájmům zaměstnance, prokáže-li se, že zaměstnavatel jednal svévolně nebo zneužil své smluvně zakotvené možnosti odstoupit od konkurenční doložky bez uvedení důvodu (případně „z kteréhokoliv důvodu“). Povinnost poskytnout ochranu základním právům a legitimním zájmům zaměstnance se pak do popředí dostává především tehdy, pokud k takovému odstoupení došlo v době, kdy bylo zřejmé, že zaměstnanec byl při rozhodování o svém dalším kariérním uplatnění veden vědomím, že je povinen po sjednanou dobu a typicky pod hrozbou smluvní pokuty dodržovat zákaz konkurence plynoucí z konkurenční doložky [...] Obecné soudy jsou při rozhodování povinny vzít do úvahy všechny relevantní okolnosti případu, kupříkladu: (a) dobu, kdy k odstoupení zaměstnavatele došlo, (b) odstoupil-li zaměstnavatel od konkurenční doložky těsně před skončením pracovního poměru zaměstnance, pak zvážit důvod, proč tak nemohl učinit dřív (zaměstnavatel by jej měl být schopen objasnit alespoň v řízení před soudem), (c) odstoupil-li zaměstnavatel od konkurenční doložky bez uvedení důvodu, důvod, proč vázanost stran konkurenční doložkou považoval za nežádoucí, nepřiměřenou, neudržitelnou nebo nespravedlivou (zaměstnavatel by jej měl být schopen objasnit alespoň v řízení před soudem), (d) skutečnosti nasvědčující tomu, že zaměstnanec si své budoucí zaměstnání nebo jiné kariérní uplatnění vybral právě s ohledem na svou vázanost konkurenční doložkou (například si již našel povolání, které požadavkům plynoucím z konkurenční doložky vyhovuje, nebo, naopak, odmítl nabídku povolání, které těmto požadavkům nevyhovovalo), nebo (e) skutečnosti nasvědčující tomu, že zaměstnavatel jednal svévolně nebo zneužil svého práva odstoupit od konkurenční doložky (například se chtěl zprostit povinnosti poskytovat zaměstnanci

peněžitě vyrovnání v době, kdy věděl nebo mohl a měl vědět, že zaměstnanec si své budoucí zaměstnání nebo jiné kariérní uplatnění vbral právě s ohledem na svou vázanost konkurenční doložkou).“

✚ *Odškodňování pracovních úrazů (§ 269 an. Zákoníku práce) – od okamžiku rekodifikace soukromého práva je odbornou veřejností (tu s větší, tu s menší intenzitou) řešena otázka komplexnosti právní úpravy odpovědnosti při újmě na zdraví v pracovněprávních vztazích.³⁰ V jejím rámci bývá pravidelně poukazováno na skutečnost, že náhrada újmy podle Občanského zákoníku může být potenciálně vyšší nežli podle pracovněprávních předpisů, které, mimo jiné i s ohledem na zde se uplatňující pojistný princip, mají v řadě případů (alespoň v základu) určeny konkrétní výše náhrad.*

V nedávné době se k této otázce ve věci sp. zn. II. ÚS 2925/20 vyjádřil, mimo jiné, i Ústavní soud České republiky, který v odkazovaném rozhodnutí uvedl: „*Pokud účastník, který v důsledku pracovního úrazu utrpěl ztížení společenského uplatnění, v řízení prokáže, že by mu při posouzení věci dle obecné občanskoprávní úpravy (§ 2958 Občanského zákoníku) náleželo odškodnění ztížení společenského uplatnění v částce vyšší, než by mu jinak náleželo na základě kalkulace provedené dle vládního nařízení č. 276/2015 Sb., vyžadují principy rovnosti a plného odškodnění zásahu do nedotknutelnosti osoby při poškození zdraví takový ústavně konformní výklad § 372 a § 388 Zákoníku práce ve znění k 31. prosinci 2014 (aktuálně § 271c a 271s Zákoníku práce), dle kterého se účastníkovi dostane tohoto odškodnění alespoň na úrovni, které by se jinému poškozenému dostalo v občanskoprávním vztahu*

³⁰ K tomuto viz blíže například MORÁVEK, J. O odpovědnosti. In: J. STRÁNSKÝ, R. ZAPLETAL, T. ANTLOVÁ a M. BLÁŽEK, eds. *Pracovní právo 2018: Náhrada nemajetkové újmy v pracovním právu, ochrana zdraví při práci a aktuální otázky nemocenského pojištění* [CD-ROM]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 2019, s. 95-108. Acta Universitatis Brunensis: Iuridica, no. 645. ISBN 978-80-210-9238-9; MORÁVEK, J. Perspektivy pracovněprávní odpovědnosti v době moderních technologií. In: J. PICHRT, R. BOHÁČ, D. ELISCHER, M. KOPECKÝ a J. MORÁVEK, eds. *Sdílená ekonomika a delikty*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 64-72. ISBN 978-80-7598-235-3; MORÁVEK, J. Závislá práce a její právní regulace na počátku 21. století – výzvy a perspektivy. *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica* [online]. 2019, roč. 65, č. 1, s. 71-92 [cit. 2022-05-30]. ISSN 2336-6478. Dostupné z: <https://doi.org/10.14712/23366478.2019.6>; BEZOUŠKA, P. Je náhrada škody v zákoníku práce opravdu upravena komplexně?. *Právní rozhledy*. 2018, roč. 26, č. 12, s. 439-444. ISSN 1210-6410; BĚLINA, M. Škoda způsobená zaměstnancem a jeho (ne)odpovědnost vůči třetím osobám. *Právní rozhledy*. 2018, roč. 26, č. 13-14, s. 485-487. ISSN 1210-6410; a BĚLINA, M. Náhrada nemajetkové újmy v pracovním právu. *Právní rozhledy*. 2018, roč. 26, č. 18, s. 635-639. ISSN 1210-6410.

za okolností obdobných věci účastníka, a to bez toho, aby byl účastník povinen tvrdit a prokazovat okolnosti v jeho poměrech, které by z jeho věci činily výjimečný případ dle § 388 Zákoníku práce; v takovém případě je obecný soud postupem dle článku 95 odst. 1 Ústavy povinen neaplikovat nařízení vlády č. 276/2015 Sb., které je podzákonným právním předpisem, a konkrétní výši náhrady určit s přihlédnutím ke všem individuálním okolnostem případu způsobem obdobným v občansko-právních vztazích.“

Závěry Ústavního soudu České republiky se zdají být rozumné. Co však Ústavní soud České republiky, bohužel, vyřešit nemůže a nemůže, je dlouhodobě koncepčně neřešená problematika pojištění pro případy pracovních úrazů a nemocí z povolání. Stávající systém, který byl Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky označován (a snad stále je) jako prozatímní, přetrvává již patnáct let. Řešení se přitom nabízí. Je jím vytvoření svébytného systému úrazového pojištění pod správou České správy sociálního zabezpečení či jiné podobné instituce, za současného zřízení možnosti, pokud by odškodnění poskytnuté ze systému úrazového pojištění nebylo dostatečné, obrátit se ve zbytku na zaměstnavatele. Tento by hradil uplatňovaný nárok ze svého, případně prostřednictvím k tomu sjednaného komerčního pojištění.

Závěrečné poznámky

V příspěvku stručně naznačené posuny a změny v pracovněprávní judikatuře a legislativě České republiky jsou jedny z mnoha. Jak pracovněprávní legislativa, tak pracovněprávní judikatura prochází permanentním procesem změn a úprav.

To by nutně nemuselo být špatně, pokud by se jednalo o posuny a změny k lepšímu. To se však spíše neděje.

Příčin je řada. V posledních letech nad ostatními začíná jedna vyčnívat. Je jí absence kontaktu s reálným životem, světem a praxí a spolu s tím nedostatek odborné debaty a metodického přístupu.³¹

³¹ V této souvislosti srovnej například MORÁVEK, J. Jak právníci přicházejí o iluze, aneb (ne)veselé historky ze soudních síní. *Právní rozhledy*. 2019, roč. 27, č. 13-14, s. 482-488. ISSN 1210-6410; a MORÁVEK, J. Soudcovské dotváření práva. In: J. MORÁVEK, ed. *Pracovní právo 2021: Sociální právo v době (post)covidové*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2021, s. 106-120. ISBN 978-80-7630-016-3.

Konkrétně řečeno, legislativa je připravována kabinetně, často je důsledkem pocitu úředníka o její potřebnosti, a nikoli zjištěné skutečné potřebnosti. S cílem vyhnout se (nepříjemné) oponentuře je bez širší debaty protlačena zákonodárným sborem, stále častěji s odkazem na to, že jde o nutnou evropskou transpozici.

Ideální model je přitom zcela jiný. Legislativa by měla být reakcí na skutečnou potřebu. Ta by se měla na základě politického zadání zjistit průzkumem a analýzou, stejně jako možné důsledky různých řešení. Na základě takto získaných podkladových dat by měl být úřednickým aparátem vytvořen variantní návrh právní úpravy. Ten by měl projít oponenturou odborně způsobilých a zkušených osob z dotčených oblastí. Připomínky by měly být důsledně vypořádány a zapracovány. Následně by měl být návrh opětovně odborně oponován. A teprve po vypořádání a zapracování tohoto druhého kola připomínek by měl být zaslán do standardního připomínkového řízení, včetně dříve vznesených připomínek a stanovisek formulovaných odborníky. Po vypořádání připomínek z připomínkového řízení by měl návrh postoupit do příslušných legislativních rad, kde by měl být opětovně odborně zhodnocen. Následně by měl putovat do Parlamentu České republiky.

Je to určitě delší a krkolomnější cesta, než když návrh sepíše tři absolventi právnické fakulty pod vedením jednoho úředníka s vlastní vizí právního předpisu a s vlastní představou o podobě světa, kterou staví na osobním pocitu a přesvědčení, a nikoli na konkrétních datech. Je to však způsob, kterým se lze s násobně větší pravděpodobností dopracovat k právní úpravě odpovídající konstruktivnímu zákonodárce. Současně se v součtu jedná o variantu podstatně levnější, započteme-li pozitivní efekt plynoucí z přílehlavé a potřebné právní regulace a stabilního právního prostředí; rozumná pravidla reagující na skutečné potřeby, která jsou srozumitelně formulovaná, snižují pravděpodobnost soudních sporů, stejně jako novelizací.

Druhým podstatným momentem a příčinou stávajícího neutěšeného stavu je způsob ustanovování soudců. Soudcem by se měl stát člověk s životní a profesní zkušeností. Tyto předpoklady jen stěží naplní absolvent, který z fakulty „přestoupil“ na soud, kde odsloužil povinná léta, a ve 30ti letech, aniž by se setkal s praxí jinak než prostřednictvím písemností a šarád v soudních síních a aniž by měl patřičné životní zkušenosti, dostane právo rozhodovat o osudech druhých.

Spolu s tím nelze přehlédnout, pokud systémové nastavení umožňuje a do určité míry předpokládá až čtyřicetiletou kariéru soudce a pout soudním systémem, kdy třeba i dvacet let může soudce strávit na některém z vysokých soudů, kde již nezažívá ani zmíněnou šarádu v soudních síních, že zde jsou ideální předpoklady pro vznik syndromu „slonovinové věže“. O tom bylo více řečeno na jiném místě, na které se lze v podrobnostech odkázat.³²

Dojde v dohledné době v naznačených oblastech ke zlepšení? Doufáme. To však (bohužel) není to stejné, jako „věříme v to a důvodně to očekáváme“.

Seznam bibliografických odkazů

- BEZOUŠKA, P. Je náhrada škody v zákoníku práce opravdu upravena komplexně?. *Právní rozhledy*. 2018, roč. 26, č. 12, s. 439-444. ISSN 1210-6410.
- BĚLINA, M. Náhrada nemajetkové újmy v pracovním právu. *Právní rozhledy*. 2018, roč. 26, č. 18, s. 635-639. ISSN 1210-6410.
- BĚLINA, M. Škoda způsobená zaměstnancem a jeho (ne)odpovědnost vůči třetím osobám. *Právní rozhledy*. 2018, roč. 26, č. 13-14, s. 485-487. ISSN 1210-6410.
- BĚLINA, M., L. DRÁPAL, et al. *Zákoník práce: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 1616 s. ISBN 978-80-7179-251-2.
- BĚLINA, M., L. DRÁPAL, et al. *Zákoník práce: Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2019. 1508 s. ISBN 978-80-7400-759-0.
- Case of Christel Schmidt v. Spar- und Leihkasse der früheren Ämter Bordesholm, Kiel und Cronshagen* [1994-04-14]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1994, C-392/92.
- GREGOROVÁ, Z. ed. *Pracovní právo 2016: Zákoník práce v novelizaci, důchodová reforma v akci* [CD-ROM]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 2017. 253 s. Acta Universitatis Brunensis: Iuridica, no. 581. ISBN 978-80-210-8528-2.

³² Blíže viz MORÁVEK, J. Jak právníci přicházejí o iluze, aneb (ne)veselé historky ze soudních síní. *Právní rozhledy*. 2019, roč. 27, č. 13-14, s. 482-488. ISSN 1210-6410; a MORÁVEK, J. Soudcovské dotváření práva. In: J. MORÁVEK, ed. *Pracovní právo 2021: Sociální právo v době (post)covidové*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2021, s. 106-120. ISBN 978-80-7630-016-3.

Listina základních práv a svobod.

- MORÁVEK, J. Jak právníci přicházejí o iluze, aneb (ne)veselé historky ze soudních síní. *Právní rozhledy*. 2019, roč. 27, č. 13-14, s. 482-488. ISSN 1210-6410.
- MORÁVEK, J. K nabídkové povinnosti ve smyslu § 73 odst. 6, resp. § 73a odst. 2 ZPr. *Právní rozhledy*. 2013, roč. 21, č. 9, s. 324-328. ISSN 1210-6410.
- MORÁVEK, J. K neplatnosti a ke zdánlivosti právních jednání v pracovněprávních vztazích. *Právní rozhledy*. 2022, roč. 30, č. 8, s. 285-289. ISSN 1210-6410.
- MORÁVEK, J. K některým (nejen) problematickým otázkám dovolené po 1. 1. 2021. *Právní rozhledy*. 2021, roč. 29, č. 2, s. 59-64. ISSN 1210-6410.
- MORÁVEK, J. K prodloužení lhůty pro žalobu na určení neplatnosti skončení pracovního poměru. *Právní rozhledy*. 2014, roč. 22, č. 18, s. 620-624. ISSN 1210-6410.
- MORÁVEK, J. Ke spravedlivému odměňování v pracovněprávních vztazích. *Právní rozhledy*. 2020, roč. 28, č. 20, s. 705-709. ISSN 1210-6410.
- MORÁVEK, J. *Model práva: Vztah práva a morálky*. 1. vyd. Praha: Linde, 2013. 103 s. ISBN 978-80-7201-911-3.
- MORÁVEK, J. Několik poznámek (nejen) k peněžité náhradě při výkonu práce mimo pracoviště zaměstnavatele. *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica* [online]. 2021, roč. 67, č. 2, s. 49-61 [cit. 2022-05-30]. ISSN 2336-6478. Dostupné z: <https://doi.org/10.14712/23366478.2021.11>.
- MORÁVEK, J. Novela zákoníku práce, aneb jak se to (ne)povedlo. *Právní rozhledy*. 2020, roč. 28, č. 13-14, s. 488-494. ISSN 1210-6410.
- MORÁVEK, J. O odpovědnosti. In: J. STRÁNSKÝ, R. ZAPLETAL, T. ANTLOVÁ a M. BLAŽEK, eds. *Pracovní právo 2018: Náhrada nemajetkové újmy v pracovním právu, ochrana zdraví při práci a aktuální otázky nemocenského pojištění* [CD-ROM]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Právnícká fakulta, 2019, s. 95-108. Acta Universitatis Brunensis: Iuridica, no. 645. ISBN 978-80-210-9238-9.

- MORÁVEK, J. Perspektivy pracovněprávní odpovědnosti v době moderních technologií. In: J. PICHRT, R. BOHÁČ, D. ELISCHER, M. KOPECKÝ a J. MORÁVEK, eds. *Sdílená ekonomika a delikty*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 64-72. ISBN 978-80-7598-235-3.
- MORÁVEK, J. Povídání o českém pracovním právu v době koronaviru. *Societas et iurisprudentia* [online]. 2020, roč. 8, č. 3, s. 93-117 [cit. 2022-05-30]. ISSN 1339-5467. Dostupné z: <https://doi.org/10.31262/1339-5467/2020/8/3/93-117>.
- MORÁVEK, J. Soudcovské dotváření práva. In: J. MORÁVEK, ed. *Pracovní právo 2021: Sociální právo v době (post)covidové*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2021, s. 106-120. ISBN 978-80-7630-016-3.
- MORÁVEK, J. Vybrané aspekty job-sharingu. In: J. PICHRT a J. MORÁVEK, eds. *Atypická zaměstnání – cesta k vyšší zaměstnanosti?*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 136-147. ISBN 978-80-7478-975-5.
- MORÁVEK, J. Závislá práce a její právní regulace na počátku 21. století – výzvy a perspektivy. *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica* [online]. 2019, roč. 65, č. 1, s. 71-92 [cit. 2022-05-30]. ISSN 2336-6478. Dostupné z: <https://doi.org/10.14712/23366478.2019.6>.
- MORÁVEK, J. Změna některých výchozích sociálních paradigmat a její reflexe v právní úpravě pracovněprávních vztahů a sociálního zabezpečení. *Právník*. 2021, roč. 160, č. 2, s. 136-141. ISSN 0231-6625.
- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 12. 3. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 83/06.*
- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 21. 5. 2021, sp. zn. II. ÚS 1889/19-1.*
- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 15. 11. 2021, sp. zn. II. ÚS 2925/20.*
- Nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání.*
- PICHRT, J. „... pro všechny I. třídu...“?. In: J. PICHRT a J. TOMŠEJ, eds. *Pro měny odměny*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 1-15. ISBN 978-80-7676-019-6.

- PICHT, J. a J. MORÁVEK, eds. *Whistleblowing – minulost, přítomnost, budoucnost*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2020. 128 s. ISBN 978-80-7676-027-1.
- PICHT, J. a J. MORÁVEK, eds. *Whistleblowing a (nejen) transpoziční legislativa*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2021. 141 s. ISBN 978-80-7676-259-6.
- PICHT, J., M. BĚLINA, J. MORÁVEK a J. TOMŠEJ. *K některým specifickým otázkám překážek v práci v době koronaviru aneb je možné považovat pandemii za živelní událost ve smyslu pracovního práva?* [online]. 2020. 7 s. [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www.spolpracosc.cz/files/2020/03/P%C5%99ek%C3%A1%C5%BEky-v-pr%C3%A1ci-v-dob%C4%9B-koronaviru.pdf>.
- RADBRUCH, G. *O napětí mezi účely práva*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012. 157 s. ISBN 978-80-7357-919-7.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. 21 Cdo 4986/2010.*
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 1. 2015, sp. zn. 21 Cdo 506/2013.*
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 4. 10. 2018, sp. zn. 21 Cdo 4279/2017.*
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 29 Cdo 5943/2016.*
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 6. 2020, sp. zn. 31 ICdo 36/2020.*
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 7. 2020, sp. zn. 21 Cdo 3955/2018.*
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 6. 2021, sp. zn. 21 Cdo 1496/2021.*
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 29. 5. 2020, sp. zn. 2 Ads 335/2018.*
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1152 ze dne 20. června 2019 o transparentních a předvídatelných pracovních podmínkách v Evropské unii. Ú.v. EU L 186, 2019-07-11, s. 105-121.*

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU. Ú.v. EU L 188, 2019-07-12, s. 79-93.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 ze dne 23. října 2019 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie. Ú.v. EU L 305, 2019-11-26, s. 17-56.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/88/ES ze dne 4. listopadu 2003 o některých aspektech úpravy pracovní doby. Ú.v. EU L 299, 2003-11-18, s. 9-19.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/104/ES ze dne 19. listopadu 2008 o agenturním zaměstnávání. Ú.v. EU L 327, 2008-12-05, s. 9-14.

Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. I. ÚS 2820/20.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 285/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a některé další související zákony.

Zákon č. 365/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Doc. JUDr. Jakub Morávek, Ph.D.

Právnická fakulta
Univerzita Karlova v Praze
Náměstí Curieových 901/7
116 40 Praha 1
Česká republika
moravek@prf.cuni.cz

 <https://orcid.org/0000-0003-4261-0432>

Hospodárnosť a nevyhnutnosť jej zabezpečenia pri správe majetku zamestnávateľa vo väzbe na zodpovednostné pracovnoprávne vzťahy¹

Employer's Property Effective Use and the Necessity to Ensure Its Management in Connection with the Liability Employment-law Relations

Marek Švec
Andrea Olšovská

Abstract: *Although the title of the presented paper sounds complicated, the search for legal solutions by the collective of authors aims to answer a simple question, which, however, hides a number of problems. It is necessary to ask the question whether the employer may fulfil the content of the employee's obligation resulting from generally binding legal rules or internal company (or corporate) rules, which consists in the effective use of the employer's property, by concluding an agreement on material liability according to the Section 182 of the Act No. 311/2001 Coll. Labour Code, as amended, with all affected employees that enables the employer to compensate any damage caused to its property subsequently by applying this special type of employee's liability.*

Key Words: *Labour Law; Employee; Damage; Agreement on Material Liability; the Slovak Republic.*

Abstrakt: *Hoci samotný názov predkladaného príspevku vyznieva zložito, hľadanie právnych východísk zo strany autorského kolektívu smeruje k zodpovedaniu jednoduchej otázky, ktorá však v sebe skrýva množstvo problémov. Položme si otázku, či môže zamestnávateľ naplniť obsah zamestnancovej povinnosti vyplývajúcej zo všeobecne záväzného právneho predpisu alebo z vnútropodnikových (či korporátnych) predpisov, ktorá spočíva v hospodárnosti konania pri správe majetku zamestnávateľa, tým, že so všetkými dotknutými zamestnancami uzatvorí dohodu o hmotnej zodpovednosti podľa § 182 zákona č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce v znení*

¹ Vedecký príspevok bol spracovaný v rámci riešenia výskumného projektu financovaného Agentúrou na podporu výskumu a vývoja č. APVV-18-0443 s názvom „Prieniky pracovného práva do iných odvetví súkromného práva (a vice versa)“, zodpovedný riešiteľ prof. JUDr. Mgr. Andrea Olšovská, PhD.

neskorších predpisov (ďalej len „Zákonník práce“) a akúkoľvek vzniknutú škodu na svojom majetku si následne môže uhradiť prostredníctvom uplatnenia tohto osobitného typu zodpovednosti zamestnancov.

Kľúčové slová: Pracovné právo; zamestnanec; škoda; dohoda o hmotnej zodpovednosti; Slovenská republika.

Úvod

Uzatváranie dohôd o hmotnej zodpovednosti bez ohľadu na skutočnosť, či je to možné podľa Zákonníka práce, je v poslednom období typické najmä u zamestnávateľov, ktorí sú orgánmi verejnej správy alebo samosprávy, alebo u zamestnávateľov, ktorí si takýto postup nastavili prostredníctvom vnútropodnikových (často nadnárodných) predpisov² a výsledky ich hospodárenia sú auditované medzinárodnými audítorskými spoločnosťami. Tieto spoločnosti ako súčasť prevenčného konania odporúčajú zamestnávateľom, aby všetky „hodnoty“, s ktorými prichádzajú zamestnanci do styku pri výkone práce, boli takýmto spôsobom „poistené“ v prípade vzniku škody a aby zamestnávateľ mal možnosť nárokovať si náhradu škody prostredníctvom vzniku sekundárneho zodpovednostného vzťahu zamestnancov.

Uplatnenie osobitnej zodpovednosti zamestnanca má mnoho podôb. V aplikačnej praxi ide najmä o prípady, kedy u zamestnancov s prevahou manuálnej práce dochádza k používaniu rôznych prostriedkov, určených napríklad na výkon stavebnej činnosti, opravárenských a havarijných prác a podobne. Obvykle si uvedení zamestnanci z priestorov určených zamestnávateľom zoberú podľa potreby, respektíve požiadavky klienta určitú súčiastku či materiál a následne nespotrebovanú časť vracajú naspäť. Možno sa stretnúť aj s prípadmi používania zdieľaných bankomatových kariet, ktoré zamestnanci používajú na úhradu rozličných drobných nákupov materiálu určeného na splnenie pracovnej úlohy, alebo s prípadmi zverenia určitej malej peňažnej hodnoty na nákup takéhoto

² Porovnaj ODRIOZOLA, M. D., A. MARTÍN a L. LUNA. The Relationship between Labour Social Responsibility Practices and Reputation. *International Journal of Manpower* [online]. 2015, vol. 36, no. 2, s. 236-251 [cit. 2022-04-05]. ISSN 1758-6577. Dostupné na: <https://doi.org/10.1108/ijm-03-2013-0039> alebo GARAVITO, C. Responsabilidad social empresarial y mercado de trabajo. *Economía* [online]. 2008, vol. 31, n° 61, s. 81-104 [cit. 2022-04-05]. ISSN 2304-4306. Dostupné na: <https://revistas.pucp.edu.pe/index.php/economia/article/view/488>.

materiálu, ktorú je zamestnanec po splnení pracovnej úlohy povinný vyúčtovať.

Stretávame sa s tým, že pre takéto prípady vzniká zo strany zamestnávateľov alebo zo strany kontrolných orgánov zamestnávateľov (napríklad kontrolór obce podľa § 18 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení, rôzne kontrolné a revízne komisie zriadené podľa vnútropodnikového alebo nadnárodného vnútropodnikového pracovného práva materskej spoločnosti sídliacej mimo územia Slovenskej republiky) požiadavka voči štatutárnym orgánom zamestnávateľov, aby v rámci zabezpečenia hospodárnosti správy verejného alebo súkromného majetku takéto dohody o hmotnej zodpovednosti s dotknutými zamestnancami uzatvorili. Dokonca sa možno stretnúť s pokynom, aby predmetná povinnosť ako obligatórny záväzok bola zakotvená do vnútropodnikového predpisu zamestnávateľa alebo do pracovnej zmluvy pri vzniku pracovného pomeru bez ohľadu na predpokladaný charakter takýchto hodnôt, ktoré majú byť predmetom osobitnej zodpovednosti zamestnanca. Takáto požiadavka je dokonca formulovaná aj v podobe porušenia obchodnoprávnej povinnosti štatutárneho orgánu zamestnávateľa pri správe majetku zamestnávateľa, ak takéto dohody o hmotnej zodpovednosti so zamestnancami neuzatvorí alebo ak zvolí iný spôsob uspokojenia zo strany zamestnávateľa pri vzniku škody na jeho majetku, prípadne ak sa rozhodne, že náhradu škody nebude kvôli jej marginálnemu charakteru vôbec vymáhať.

Autorský kolektív sa s ohľadom na rastúcu frekvenciu predmetných prípadov rozhodol venovať problematike „obligatórneho“ uzatvárania dohôd o hmotnej zodpovednosti ako prostriedku na „formálne“ uspokojenie prípadne vzniknutej škody u zamestnávateľa, a to nielen s poukazom na to, aké hodnoty zamestnávateľa môžu vôbec byť takýmto spôsobom chránené a ktoré zamestnanci budú využívať pri výkone práce, ale aj na možnosť/nemožnosť štatutárneho orgánu zamestnávateľa rozhodnúť o voľbe tohto spôsobu zabezpečenia a ochrany hodnôt zamestnávateľa. Možno zjednodušene hovoriť o akomsi „plošnom“ uzatváraní dohôd o hmotnej zodpovednosti v snahe o paušalizáciu náhrady prípadnej škody u zamestnávateľa.

Hospodárnosť a osobitná zodpovednosť zamestnanca

Hľadanie odpovedí na položenú otázku bude bezprostredne súvisieť i s určením obsahu pojmu „hospodárnosť“ a s jeho posudzovaním v súvislosti s nakladaním s hodnotami zamestnávateľa, ktoré zamestnanci

využívajú pri výkone svojej práce. Všeobecne je potrebné uviesť, že „hospodárnosť“ ako taká nemá pre účely pracovnoprávných vzťahov, ale ani v právnom poriadku ako takom vymedzený a ustálený právny obsah.

Pojem „hospodárnosť“ smeruje v zmysle napríklad ustanovenia § 19 ods. 6 zákona č. 523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „Zákon o rozpočtových pravidlách“) k maximalizácii úžitku z použitých finančných prostriedkov, t.j. porovnáva sa využitie finančných prostriedkov so získaným výsledkom alebo benefitom z ich využitia.³

Formálne použitie pojmu „hospodárnosť“ možno nájsť aj v základnom všeobecne záväznom predpise v oblasti finančnej kontroly (zákon č. 357/2015 Z.z. o finančnej kontrole a audite a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ďalej len „Zákon o finančnej kontrole a audite“), ktorý v § 2 písm. a) uvádza, že „*finančným riadením [sa rozumie] súhrn postupov orgánu verejnej správy pri riadení rizík, zodpovednom plánovaní, rozpočtovaní, použití, poskytovaní, účtovaní, výkazníctve verejných financií, finančnej kontrole a audite, ktorého cieľom je hospodárne, efektívne, účinné a účelné využívanie verejných financií*“, v § 2 písm. b) uvádza, že „*finančnou kontrolou [sa rozumie] súhrn činností zabezpečujúcich overovanie hospodárnosti, efektívnosti, účinnosti a účelnosti finančných operácií alebo ich častí pred ich uskutočnením, v ich priebehu a až do ich konečného vysporiadania, zúčtovania, dosiahnutia a udržania výsledkov a cieľov finančných operácií alebo ich častí*.“ V § 2 písm. l) predmetného zákona sa uvádza, že „*hospodárnosťou [sa rozumie] vynaloženie verejných financií na vykonanie činnosti alebo obstaranie tovarov, prác a služieb v správnom čase, vo vhodnom množstve a kvalite za najlepšiu cenu*.“ Pojem „hospodárnosť“ je preto ekonomickou kategóriou, nie právnou kategóriou, hoci sa v rámci pracovnoprávných vzťahov (právných vzťahov) využíva ako právny základ pre stanovenie obligatórnej povinnosti zavádzania osobitnej zodpovednosti zamestnancov podľa § 182 Zákonníka práce. Z ekonomického hľadiska by sme mohli uvažovať o hospodárnosti ako o určitom základnom kvalitatívnom kritériu, ktoré je používané pri hodnotení procesu výroby alebo nákladovosti. Hospodárnosť preferuje racionálne využívanie výrobných faktorov alebo racionálne vynaloženie nákladov vo vzťahu k dosiahnutiu zamýšľaného cieľa.

³ Porovnaj ustanovenie § 19 ods. 6 Zákona o rozpočtových pravidlách, ktoré uvádza: „Verejné prostriedky sa môžu používať na krytie nevyhnutných potrieb a opatrení vyplývajúcich z osobitných predpisov. Subjekt verejnej správy je povinný pri používaní verejných prostriedkov zachovávať hospodárnosť, efektívnosť a účinnosť ich použitia“.

V uvedenom zmysle sa podľa odbornej literatúry rozoznáva úspornosť forma hospodárnosti (minimalizácia nákladov pri danom objeme výroby) a účinnosť forma hospodárnosti (maximalizácia efektov z danej veľkosti vynaložených nákladov). Pre nami uvádzaný právny kontext bude relevantná účinnosť forma hospodárnosti, v rámci ktorej sa rozsah celkových nákladov rozdeľuje do čo najväčšieho objemu vyrobenej produkcie (úspora nákladov – premena na úspornosť formu hospodárnosti).⁴

Spomínané kontrolné orgány ako základ navrhovaného preventívneho nástroja – obligatórne uzatváranie dohôd o hmotnej zodpovednosti – uvádzajú odkaz na ustanovenie § 2 písm. q) Zákona o finančnej kontrole a audite. V zmysle tohto ustanovenia nevyhnutnosť „zabezpečenia“ uspokojenia prípadne vzniknutej škody u zamestnávateľa odôvodňujú povinnosťou upozorniť na vznik negatívneho javu u zamestnávateľa (prípadný vznik škody u zamestnávateľa) a dodržaním prevenčnej povinnosti vo vzťahu k možnému vzniku potenciálneho „rizika pravdepodobnosti výskytu udalosti s nepriaznivým vplyvom na splnenie určených cieľov a úloh“. Uvádzaný odkaz na zákonné ustanovenie by sa však nemal vykladať tak, že neuzatvorením dohôd o hmotnej zodpovednosti v zmysle vyššie uvedeného sa zamestnávateľ zbavuje práva na úhradu škody, keďže jej vymoženie od zamestnancov je skôr teoretické (v praxi je náročné a mnohých prípadoch preukázať zavinenie zamestnanca, najmä úmysel, a čo sa týka výšky náhrady škody – tá je v prípade dokázania len nedbanlivosti zamestnanca limitovaná štvornásobkom priemerného mesačného zárobku zamestnanca). Podľa argumentácie kontrolných orgánov sa len využije iný režim zodpovednostných vzťahov (teda osobitná zodpovednosť zamestnanca), ktorý je efektívnejší a vo výraznejšej miere zabezpečuje zamestnávateľovi prípadnú náhradu škody, ak vznikne zo strany zamestnanca. Takejto argumentácii chýba diskusia o tom, pre aké hodnoty a v akých situáciách možno dohodu o hmotnej zodpovednosti vôbec uzatvoriť. Vznik rizika preto možno považovať len za subjektívnu interpretáciu, ako zákonný predpoklad uplatnenia citovaného zákonného ustanovenia (do popredia sa dostáva „potenciálna“ obava zo vzniku škody zo strany zamestnanca, často iracionálna, ktorá je príčinou preventívneho opatrenia, za ktoré sa považuje uzatváranie dohôd o hmotnej zodpovednosti. Takýto krok má prispieť k právnej istote zamestnávateľa v rámci

⁴ Spracované podľa Efektívnosť a hospodárnosť podniku. In: *Ekonomická encyklopédia EuroEkonom.sk* [online]. 2008-12-17 [cit. 2022-04-05]. Dostupné na: <https://www.euroekonom.sk/ekonomika/agrarna-ekonomika/efektivnost-a-hospodarnost-podniku/>.

potenciálne vzniknutej škody a potreby jej náhrady zo strany zamestnanca).

Preto si dovoľíme upozorniť na základnú premisu, ktorá často nie je recipovaná zo strany spomínaných kontrolných orgánov a ktorá spočíva v prísnych podmienkach uplatnenia osobitnej zodpovednosti zamestnanca podľa ustanovení § 182 Zákonníka práce. Vzhľadom na skutočnosť, že uzatváranie dohôd o hmotnej zodpovednosti je nastavené fakultatívne, Zákonník práce nezakotvuje povinnosť zamestnávateľa uzatvárať so zamestnancami dohody o hmotnej zodpovednosti. Zákonník práce umožňuje zamestnávateľovi uzatvorenie dohôd o hmotnej zodpovednosti so zamestnancami, ktorým zverí určité hodnoty s povinnosťou ich vyúčtovania (napríklad skladové zásoby, peňažné prostriedky, s ktorými zamestnanec disponuje v rámci obehu, obratu). Uzatvorenie dohody o hmotnej zodpovednosti so zamestnancami je fakultatívne a súčasne by tiež malo vychádzať z predpokladu, že zamestnávateľ nezvolil alebo nevie zvoliť iný spôsob kontrolného mechanizmu na ochranu svojho majetku (napríklad zavedenie kamerových systémov monitorujúcich priestory skladu alebo špecifický spôsob evidencie odobratého a vráteného materiálu). Súčasne je však potrebné, aby pre uzatvorenie takejto dohody zamestnávateľ splnil zákonné požiadavky, ktoré sú stanovené Zákonníkom práce pre uplatnenie osobitného typu zodpovednosti zamestnanca. Je totiž na rozhodnutí zamestnávateľa, či nezvolí iný spôsob kontrolného mechanizmu, ktorý bude považovať za dostatočne účinný a efektívny na výkon kontrolnej činnosti ochrany svojho majetku.⁵

Ďalšou skutočnosťou, ktorá spôsobuje zásadný problém s obligatónym (a pre všetky situácie) uzatváraním dohôd o hmotnej zodpovednosti so zamestnancami je to, či zamestnanec (zamestnanci), ktorému sú zverené hodnoty, má možnosť zverené hodnoty chrániť pred stratou. Zamestnávateľia často nedokážu splniť podmienku výlučného nakladania so zverenými hodnotami dotknutými zamestnancami, čím aj vytvárajú situácie, ktoré možno vnímať ako dôvody zbavenia sa zodpovednosti zamestnanca (exkulpácia). Podľa ustanovenia § 182 ods. 3 Zákonníka prá-

⁵ Bližšie pozri VANÍČKOVÁ, R. a S. BÍLEK. Employee Privacy Protection versus Interests and Property Employer. *International Journal of Law and Management* [online]. 2021, vol. 63, no. 6, s. 537-552 [cit. 2022-04-05]. ISSN 1754-2448. Dostupné na: <https://doi.org/10.1108/ijlma-06-2016-0055> alebo LATTOVÁ, S. Online Platforms and “Dependent Work” after Uber. *Masaryk University Journal of Law and Technology* [online]. 2021, vol. 15, no. 2, s. 197-223 [cit. 2022-04-05]. ISSN 1802-5951. Dostupné na: <https://doi.org/10.5817/mujlt2021-2-3>.

ce, „zodpovedný zamestnanec musí mať možnosť nakladať po celý čas s predmetom, ktorý mu bol zverený“ (rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej socialistickej republiky č. 70/1972). V praxi často nastávajú situácie, kedy sa v skladoch okrem hmotne zodpovedných zamestnancov pohybujú nielen iní zamestnanci zamestnávateľa (vrátane tých s univerzálnym kľúčom), ale do skladových priestorov majú prístup napríklad tiež osoby, ktoré sú zamestnancami odberateľa, dopravnej spoločnosti a podobne.

Osobitnú pozornosť je potrebné venovať aj otázke, ktoré hodnoty sú spôsobilé byť predmetom dohody o hmotnej zodpovednosti. Nie je ničím výnimočným, ak sú predmetom dohody hodnoty, ktoré nemôžu zakladať túto osobitnú zodpovednosť zamestnanca, napríklad predmety používané viacerými zamestnancami. *„Zvýšená zodpovednosť môže byť dohodnutá len pri takých hodnotách, ktoré sú predmetom obehu alebo obratu. Tak tomu je nielen pri hotovosti, ceninách, ale aj iných hodnotách. Predmety, ktoré sú zamestnancovi zverované za tým účelom, aby ich poskytoval tretím osobám, napríklad hosťom, ako sú príbory alebo prádlo v hoteloch, nemajú povahu predmetov podľa § 182 Zákonníka práce“* (rozhodnutie Najvyššieho súdu Československej socialistickej republiky č. 40/1964). Skutočnosť, že zamestnanec nemá možnosť nakladať po celý čas s predmetom dohody o hmotnej zodpovednosti, nespôsobuje neplatnosť dohody o hmotnej zodpovednosti, ale dáva zamestnancovi možnosť čiastočného alebo úplného zbavenia sa viny v okamihu, keď príde ku vzniku škody a požiadavke na jej následné uhradenie zo strany zamestnávateľa.

Ak ide o hodnoty (veci), ktoré sa spotrebúvajú pri výkone práce zamestnancami (napríklad rôzny materiál pre stavebné práce) a ktorých rozsah použitia („spotrebovania“) v konkrétnom prípade nie je možné predvídať, takéto hodnoty nemôžu byť predmetom dohody o hmotnej zodpovednosti, pretože zamestnanec objektívne tieto hodnoty nezničil, nenastala ich strata, ale boli využité pri výkone práce zamestnancom. Nejde totiž o hodnoty určené na obeh a obrat (zjednodušene, hodnoty, s ktorými sa „obchoduje“). Ak by tieto hodnoty boli v sklade a hmotne zodpovední by boli skladníci (nie zamestnanci na stavbe) a išlo by o hodnoty (materiál), ktoré si zamestnanci stavby vezmú v určitom množstve, s tým, že nespotrebovaný materiál vrátia, v takýchto situáciách si tiež nevieme predstaviť, ako by sme nastavili zodpovednosť jednotlivých zamestnancov (táto archa nesmie spočívať na zamestnancovi – skladníkovi, ktorý nevie ovplyvniť, či mu nespotrebovaný materiál zamestnanec stavby vráti).

Ak máme vychádzať z názoru, ktorý sa často uvádza, že absencia uzatvorených dohôd o hmotnej zodpovednosti predstavuje porušenie Zákonníka práce, a tým nastáva aj nehospodárne nakladanie s verejnými prostriedkami, takéto konštatovanie nie je správne. Niektoré hodnoty, s ktorými zamestnanci prichádzajú do styku pri výkone práce, podľa nás, ani nemôžu byť predmetom takýchto dohôd, a súčasne ich uzatvorenie nezabezpečuje efektívnejšiu náhradu škody pre zamestnávateľa, ak by aj vznikla. Pretože Zákonník práce prísne nastavuje možnosť uzatvorenia takejto dohody, požaduje, aby zamestnávateľ vytvoril podmienky pre zamestnanca, aby nedochádzalo k strate hodnôt, a v neposlednom rade, ak by aj išlo o spôsobilé hodnoty, dáva Zákonník práce v § 182 ods. 3 zamestnancovi možnosť exkulpácie. *„Zodpovednosť zamestnanca za schodok je založená na princípe zavinenia zamestnanca; pri tejto zodpovednosti sa jeho zavinenie predpokladá. Pri zodpovednosti za schodok zamestnávateľ nemusí existenciu zavinenia preukazovať. Ak sa chce zamestnanec zbaviť tejto zodpovednosti, musí preukázať, že vznik schodku nezavinil (že schodok vznikol napríklad živelnou udalosťou alebo že schodok vznikol zavinením iných osôb). Zamestnanec sa zbaví zodpovednosti úplne alebo sčasti napríklad vtedy, keď preukáže, že mu zamestnávateľ nevytvoril vhodné podmienky na hospodárenie so zverenými hodnotami, alebo vtedy, keď preukáže, že zverená hodnota mu bola odcudzená – v takom prípade páchatel' spôsobil, že hmotne zodpovedný zamestnanec nemá možnosť so zverenou hodnotou riadne hospodáriť a starať sa o ňu“* (rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 MCdo 24/2008). Vzhľadom na charakter často spoločne využívaných skladových priestorov zamestnávateľov sa domnievame, že uplatnenie osobitnej zodpovednosti je skôr marginálne a vhodnejším sa javí využitie iných foriem kontrolnej činnosti podľa rozhodnutia zamestnávateľa a následný postup v zmysle všeobecnej zodpovednosti zamestnanca podľa ustanovenia § 179 a nasl. Zákonníka práce. Ak majú dotknutí zamestnanci kľúče od priestorov, do ktorých vstupujú potenciálne aj iní zamestnanci, ktorí by nemali uzatvorenú dohodu o hmotnej zodpovednosti, ak tam majú prístup i ďalšie osoby, a ak do priestorov vstupujú len náhodilo a nezotrávajú v nich tak, aby mohli vykonávať stály dozor nad zverenými hodnotami, je uplatnenie náhrady škody prostredníctvom ustanovenia § 182 Zákonníka práce, podľa nášho názoru, nemožné. Diskusia o hospodárnosti a efektívnosti predmetného nástroja na ochranu majetku zamestnávateľa je potom skôr teoretická. V tomto zmysle sa preto domnievame, že pre zamestnávateľa je rizikom snažiť sa v takomto prípade o náhradu škody prostred-

níctvom ustanovenia § 182 Zákonníka práce pri takto nastavenom režime používania skladových zásob zamestnávateľa.

V praxi tiež nie je výnimočné, ak na základe osobitnej zodpovednosti zamestnanca, založenej dohodou o hmotnej zodpovednosti, si zamestnávateľ nárokuje náhradu škody v prípade, ak dôjde k opotrebovaniu, poškodeniu hodnoty (veci), ktorá bola zamestnancovi zverená (a to najmä v situáciách, kedy tieto hodnoty vôbec nie sú spôsobilým predmetom dohody o hmotnej zodpovednosti). Len stručne uvádzame, že osobitná zodpovednosť nastáva v prípade straty či schodku, nie v prípade poškodenia veci. Ak nastane poškodenie zverenej hodnoty (v praxi ide častejšie o prípady osobitnej zodpovednosti zamestnanca za stratu zvereného predmetu), vzniká všeobecná zodpovednosť zamestnanca, a teda je potrebné preukázať zavinenie zamestnanca.

K nevyhnutnosti prijatia vnútropodnikových predpisov

Sporne vyznievajú aj pravidelné tvrdenia kontrolných orgánov o potrebe vytvorenia vnútropodnikového predpisu, v ktorom by bola zakotvená explicitná povinnosť uzatvárania dohôd o hmotnej zodpovednosti na ochranu majetku zamestnávateľa. Domnievame sa, že ide o pomerne „extrémne“ vnímanie obsahu pojmu „hospodárnosť“, ktorá by mala byť splnená v okamihu, ak je prijatý formálny dokument, ktorý ale nie je reálnym podkladom pre vymáhanie náhrady škody (v praxi môžu nastať, a aj nastávajú situácie, kedy zamestnanci v strachu o stratu zamestnania alebo i z nevedomosti uzatvárajú dohody o hmotnej zodpovednosti a uhrádzajú škodu, za ktorú nie sú zodpovední).

Argument, že Zákon o finančnej kontrole a audite (najmä u zamestnávateľov z oblasti verejnej správy alebo samosprávy) požaduje plošné uzatváranie dohôd o hmotnej zodpovednosti, neobstoí, pretože vo svojich všeobecných ustanoveniach len teoreticky uvádza výklad základných pojmov, vrátane riadenia rizík,⁶ bez konkretizácie na podmienky jednotlivých orgánov verejnej správy. Malo by byť na rozhodnutí zamestnávateľa verejnej správy alebo samosprávy, aké prostriedky a procesy zvolí na dosiahnutie hospodárnosti alebo účelnosti vynaložených prostried-

⁶ Bližšie pozri ERTUGRUL, M. a D. MARCIUKAITYTE. Labor Unions and Corporate Social Responsibility. *Journal of Banking & Finance* [online]. 2021, vol. 125, no. 106061 [cit. 2022-04-05]. ISSN 1872-6372. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2021.10.6061> alebo ŽULOVÁ, J. Functionality of Conjunctions as a Factor Obfuscating Comprehension of Legal Texts (Demonstrated on Examples from the Slovak Labor Code). *The Lawyer Quarterly*. 2020, vol. 10, no. 4, s. 393-401. ISSN 1805-8396.

kov. Súčasne je však potrebné dodržať aj Zákonník práce, ktorý nastavil pravidlá a hmotnoprávne podmienky pre uzatváranie dohôd o hmotnej zodpovednosti. Preto tvrdenie, že plošným neuzatváraním dohôd o hmotnej zodpovednosti štatutárny orgán zamestnávateľa verejnej správy alebo samosprávy nekoná hospodárne, nemá právnu oporu a opodstatnenie už len v tom, že Zákonník práce neumožňuje vo všetkých situáciách takúto dohodu uzatvárať. Zodpovednostné vzťahy sú v Zákonníku práce nastavené kogentne, pričom absentuje možnosť odchyliť sa.

Významný rozdiel medzi súkromnou sférou a verejnou správou je v tom, že v zmysle Zákonníka práce zamestnávateľ môže a nemusí vymáhať náhradu škody od zamestnanca (podľa § 191 ods. 1 Zákonníka práce zamestnávateľ môže požadovať od zamestnanca náhradu škody, za ktorú mu zamestnanec zodpovedá). Podľa § 13a ods. 1 zákona č. 552/2003 Z.z. o výkone práce vo verejnom záujme v znení neskorších predpisov zamestnávateľ je povinný požadovať od zamestnanca náhradu škody, za ktorú mu zamestnanec zodpovedá. Možno sa preto domnievať, že aj z tohto ustanovenia pramení názor, aby sa plošne uzatvárali dohody o hmotnej zodpovednosti a nevychádzalo sa len zo všeobecnej zodpovednosti zamestnanca za škody, ktorá má svoje úskalia (ako sme už uviedli – problematické preukazovanie zavinenia).

Z aplikačnej praxe možno v ostatnom období zaznamenať trend, v rámci ktorého zamestnávateľa už zamestnancom nezverujú peňažnú hotovosť na nákup drobného materiálu, ktorý by potrebovali bezodkladne pri výkone svojej práce (najmä v oblasti stavebníctva, služieb a podobne), ale poskytnú im platobnú kartu s určitou finančnou čiastkou a s ňou zamestnanci uhrádzajú platby za drobné nákupy. Často však ide o zdieľanie rovnakého bankového účtu viacerými zamestnancami prostredníctvom viacerých vydaných platobných kariet. Z preventívneho hľadiska zamestnávateľa z dôvodu „paušalizácie“ náhrady škody uzatvárajú s dotknutými zamestnancami individuálne dohody o hmotnej zodpovednosti, predmetom ktorých sú peňažné prostriedky na bankovom účte s viacerými platobnými kartami (dalo by sa uvažovať o tom, že dochádza k uzatvoreniu dohody so spoločnou hmotnou zodpovednosťou, avšak so zamestnancami nevykonávajúcimi prácu na rovnakom mieste výkonu práce či s rôznymi druhmi práce, často bez spoločného vedúceho zamestnanca, čím sa nenapĺňajú požiadavky Zákonníka práce na uzatvorenie takýchto dohôd).

V texte uvádzané právne závery, ktoré smerujú ku konštatovaniu, že neexistuje zákonná povinnosť obligatórneho uzatvárania dohôd o hmotnej zodpovednosti (či už v pracovnej zmluve alebo v internom predpise), sú uplatniteľné aj pre využívanie platobných kariet u zamestnávateľa spôsobom, ktorý je popísaný vyššie. Záleží od konkrétnych pracovných podmienok a zaradenia zamestnancov, či je možné dohody o hmotnej zodpovednosti uzatvárať. Súčasne sú v praxi pri uzatváraní takýchto plošných dohôd o hmotnej zodpovednosti vydávané aj interné vnútro podnikové predpisy o používaní platobných kariet, prípadne sú vydávané pokyny, ktoré takýto postup nariaďujú. Samotná existencia takejto normy ako riadiaceho aktu alebo vydanie pokynu nemá žiadny vplyv na vznik prípadnej zodpovednosti zamestnanca za škodu. Interný predpis možno vnímať len ako nástroj oboznámenia zamestnancov, v tomto konkrétnom prípade s používaním platobnej karty; sám osebe nezakladá prezumpciu osobitnej zodpovednosti zamestnanca podľa § 182 Zákonníka práce.

Aby bolo možné uvažovať o založení spoločnej hmotnej zodpovednosti zamestnancov, je potrebné skúmať, či sú naplnené zákonné podmienky pre vznik osobitnej zodpovednosti za škodu (či ide o zamestnancov z rovnakého pracoviska, či majú možnosť zverenú hodnotu chrániť). Výška zverených hodnôt sa časom mení, a preto je žiaduce mať v dohode o hmotnej zodpovednosti vyriešenú tiež túto oblasť (rozsah zverených hodnôt by mal byť určený tak, aby nevzbudzoval pochybnosti o tom, za aké hodnoty zamestnanec zodpovedá; napríklad v prípade bankového účtu by mal zamestnanec vedieť, aká finančná čiastka je na účte a aký je pohyb na účte). Dohoda o hmotnej zodpovednosti by mala byť uzatváraná tak, že pokiaľ by zamestnancovi bola zverená dlhodobá hodnota, ktorá je premenlivá, je nutné, aby zamestnanec súhlasil s procesmi a vedel, ako sa mení pohyb hodnôt, a súčasne, s odkazom na § 184 Zákonníka práce, by mal zamestnávateľ vykonávať inventarizáciu tak, ako požaduje zákon (v praxi sa stáva, že inventarizácia nie je realizovaná a často ťarcha schodku ostáva na zamestnancovi).

Súčasne je potrebné zamyslieť sa tiež nad ďalšou otázkou. Predmetom hmotnej zodpovednosti síce môžu byť i peňažné prostriedky na bankovom účte zamestnávateľa, ale nemalo by ísť o formu zdieľanej platobnej karty (aj ak by boli naplnené podmienky pre spoločnú dohodu o hmotnej zodpovednosti), ale malo by ísť o prevzatie platobnej karty k účtu zamestnávateľa tak, že prístup k účtu má len dotknutý zamestnanec; v prípade prístupu ostatných zamestnancov k účtu by malo byť za-

bezpečené, aby zamestnanec vedel ochrániť svoje zverené hodnoty (napríklad nastavenie určitých limitov), inak bezbrehé uzatváranie dohôd o hmotnej zodpovednosti spôsobuje neprimerané prenášanie zodpovednosti na jednotlivého zamestnanca, ktorý nevie svojim konaním ovplyvniť prípadný schodok, pričom by sme mohli v takomto prípade uvažovať aj o postupe v nesúlade s dobrými mravmi (častokrát zamestnanci nevedia o možnostiach exkulpácie). Skúmanie postavenia zamestnanca, najmä v prípadoch spoločnej hmotnej zodpovednosti, je žiaduce; súčasne by mal Zákonník práce obsahovať takú právnu úpravu, ktorá nezaťažuje zamestnanca tým, že v rámci spoločnej hmotnej zodpovednosti má zamestnanec zodpovedať za schodok, ktorý nevie ovplyvniť (napríklad v rámci kolektívu sa zamestnanci striedajú na pracovných zmenách, dotknutý zamestnanec nevie ovplyvniť stav zásob na sklade a podobne).

Záver

Na záver môžeme konštatovať, že hoci jednotlivé druhy preventívnych prostriedkov vo vzťahu k náhrade škody sú viac či menej efektívne a účelné s prihliadnutím na jednotlivé pracovné podmienky zamestnancov, nemožno o niektorých z nich *apriori* predpokladať (tie, ktoré sú nastavené v rámci všeobecnej zodpovednosti zamestnanca za škodu), že sú v rozpore s hospodárnosťou alebo účelnosťou ako takou, keďže takáto právna premisa vo vzťahu k sledovaným cieľom neexistuje. Je preto možné len konštatovať, že zamestnávateľ sa bude nachádzať v rôznych právnych situáciách, v rámci ktorých bude riešiť náhradu škody zo strany zamestnanca, pričom by mal postupovať v intenciách Zákonníka práce. Obligatórne vyžadovanie plošného uzatvárania dohôd o hmotnej zodpovednosti ako určitého preventívneho nástroja je však právny nezmysel. Súčasne môžeme vyvodiť záver, že v takýchto prípadoch býva predmetný typ osobitnej zodpovednosti zamestnanca zneužívaný, nedodržiavajú sa hmotnoprávne podmienky jeho uplatnenia, a to v záujme zvýšenia právnej istoty zamestnávateľa, tým, že môže nastať nahradenie niekedy v budúcnosti potenciálne (nepredvídateľne) vzniknutej škody, s priamym vplyvom na oslabenie pracovnoprávnej ochrany zamestnanca.

Zoznam bibliografických odkazov

Efektívnosť a hospodárnosť podniku. In: *Ekonomická encyklopédia Euro-Ekonóm.sk* [online]. 2008-12-17 [cit. 2022-04-05]. Dostupné na: <https://www.euroekonom.sk/ekonomika/agrarna-ekonomika/efektivnost-a-hospodarnost-podniku/>.

- ERTUGRUL, M. a D. MARCIUKAITYTE. Labor Unions and Corporate Social Responsibility. *Journal of Banking & Finance* [online]. 2021, vol. 125, no. 106061 [cit. 2022-04-05]. ISSN 1872-6372. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2021.106061>.
- GARAVITO, C. Responsabilidad social empresarial y mercado de trabajo. *Economía* [online]. 2008, vol. 31, n° 61, s. 81-104 [cit. 2022-04-05]. ISSN 2304-4306. Dostupné na: <https://revistas.pucp.edu.pe/index.php/economia/article/view/488>.
- LATTOVÁ, S. Online Platforms and “Dependent Work” after Uber. *Masaryk University Journal of Law and Technology* [online]. 2021, vol. 15, no. 2, s. 197-223 [cit. 2022-04-05]. ISSN 1802-5951. Dostupné na: <https://doi.org/10.5817/mujlt2021-2-3>.
- ODRIOZOLA, M. D., A. MARTÍN a L. LUNA. The Relationship between Labour Social Responsibility Practices and Reputation. *International Journal of Manpower* [online]. 2015, vol. 36, no. 2, s. 236-251 [cit. 2022-04-05]. ISSN 1758-6577. Dostupné na: <https://doi.org/10.1108/ijm-03-2013-0039>.
- Rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 26. 6. 1972, sp. zn. 4 Cz 16/72 (R 70/1972).*
- Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 30. 9. 2009, sp. zn. 3 MCdo 24/2008.*
- VANIČKOVÁ, R. a S. BÍLEK. Employee Privacy Protection versus Interests and Property Employer. *International Journal of Law and Management* [online]. 2021, vol. 63, no. 6, s. 537-552 [cit. 2022-04-05]. ISSN 1754-2448. Dostupné na: <https://doi.org/10.1108/ijlma-06-2016-0055>.
- Zákon č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov.*
- Zákon č. 357/2015 Z.z. o finančnej kontrole a audite a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.*
- Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov.*
- Zákon č. 523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.*
- Zákon č. 552/2003 Z.z. o výkone práce vo verejnom záujme v znení neskorších predpisov.*

Závěry Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky ze dne 25. 3. 1964, sp. zn. Cpj 154/63 (R 40/1964).

ŽULOVÁ, J. Functionality of Conjunctions as a Factor Obfuscating Comprehension of Legal Texts (Demonstrated on Examples from the Slovak Labor Code). *The Lawyer Quarterly*. 2020, vol. 10, no. 4, s. 393-401. ISSN 1805-8396.

Doc. JUDr. Marek Švec, PhD., LL.M.

Právnická fakulta
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Komenského 20
974 01 Banská Bystrica
Slovenská republika
marek.svec@umb.sk

 <https://orcid.org/0000-0001-6483-0722>

Prof. JUDr. Mgr. Andrea Olšovská, PhD.

Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika
andrea.olsovska@truni.sk

 <https://orcid.org/0000-0002-9624-8021>

K judikatúre súdov z pohľadu princípov fair trial¹

On the Case Law of Courts from the Point of View of the Fair Trial Principles

Adrián Jalč

Abstract: *The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (the European Convention on Human Rights) in the Article 6 declares the right to a fair trial which consists of several general guarantees. The presented paper analyses the criminal-procedural position of the accused in terms of decisions of the European Court of Human Rights, the Constitutional Court of the Slovak Republic and the courts in the Slovak Republic. It also tries to compare the given situation with the applicable Slovak legislation.*

Key Words: *Criminal Law; Law Enforcement Authorities; Courts; Right to a Defense; Principle of the Presumption of Innocence; Right to Personal Liberty; Rights of the Accused and the Victims (Injured Party); the Slovak Republic.*

Abstrakt: *Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (Európsky dohovor o ľudských právach) v článku 6 deklaruje právo na spravodlivý proces, ktoré pozostáva z viacerých všeobecných garancií. Predložený príspevok analyzuje trestno-procesné postavenie obvineného z hľadiska rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva, Ústavného súdu Slovenskej republiky a súdov v Slovenskej republike. Rovnako sa snaží o komparáciu daného stavu s platnou slovenskou právnou úpravou.*

Kľúčové slová: *Trestné právo; orgány činné v trestnom konaní; súdy; právo na obhajobu; zásada prezumpcie nevinny; právo na osobnú slobodu; práva obvineného a poškodeného; Slovenská republika.*

¹ Príspevok je výstupom riešenia výskumného projektu VEGA Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky č. 1/0162/21 s názvom „Implementácia európskych nástrojov proti praniu špinavých peňazí a na konfiškáciu príjmov z trestnej činnosti v podmienkach Slovenskej republiky“, zodpovedný riešiteľ doc. JUDr. Eva Szabová, PhD.

Úvod

Orgány činné v trestnom konaní a súd sú povinné v každom štádiu zachovávať zákonnosť, z čoho vyplýva aj ich povinnosť dodržiavať práva obvineného, poškodeného a iných osôb zúčastnených v trestnom konaní. V poslednom období najmä Ústavný súd Slovenskej republiky publikovanými nálezmi konštatoval porušenie viacerých procesných práv zo strany orgánov činných v trestnom konaní a súdov. Ide o práva, ktoré svojím významom tvoria „kostru“ trestného konania, a preto bližšia analýza predmetných rozhodnutí je určite namieste.

Najvýznamnejším medzinárodným dokumentom upravujúcim práva osôb, proti ktorým sa vedie trestné konanie, je Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Európsky dohovor o ľudských právach“).² Ide o dokument, ktorý upravuje práva, ktorých pôvod siaha až do 17. storočia, a je zrejmé, že v súčasnosti sú tieto práva typické pre právne a demokratické štáty v celej Európe, a sú taktiež základom princípu vlády práva či primátu práva nad štátom.³ Rovnakú dôležitosť pre úpravu práv obvineného v trestnom konaní majú aj ustanovenia Ústavy Slovenskej republiky a Listiny základných práv a slobôd, od ktorých sa odvíja tiež úprava procesných práv obvineného v ustanoveniach zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“).

1 Právo na obhajobu

Právo obvineného na obhajobu je zakotvené v článku 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a v článku 40 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd, podľa ktorých *obvinený má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu*.⁴

² Bližšie pozri KLIMEK, L. *European Arrest Warrant* [online]. 1st ed. Cham: Springer, 2015, s. 1 [cit. 2022-05-27]. ISBN 978-3-319-07338-5. Dostupné na: <https://doi.org/10.1007/978-3-319-07338-5>; a REPÍK, B. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. 1. vyd. Praha: Orac, 2002. 263 s. ISBN 80-86199-57-6.

³ Bližšie pozri STRÉMY, T. Právo na spravodlivý proces. In: I. ŠIMOVCĚK, ed. *Garancie procesných práv v trestnom konaní v právnom styku subjektov Európskej únie*. 1. vyd. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, 2008, s. 97. ISBN 978-80-8082-251-4.

⁴ Bližšie pozri WAGNEROVÁ, E., V. ŠIMÍČEK, T. LANGÁŠEK, I. POSPÍŠIL, et al. *Listina základných práv a svobod: Komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012. 906 s. ISBN 978-80-7357-750-6.

Právom na obhajobu teda rozumieme súhrn práv daných osobe, proti ktorej sa vedie trestné stíhanie. Uvedené právo sa vzťahuje na celé trestné konanie a zahrňuje, odhliadnuc napríklad od práva žiadať od všetkých orgánov činných v trestnom konaní a súdu, aby boli objasnené aj okolnosti svedčiace v prospech obvineného (§ 2 ods. 10 Trestného poriadku), či poučovacej povinnosti (§ 34 ods. 4 Trestného poriadku), najmä:

1. právo obvineného vedieť, z čoho je obvinený (§ 34, § 206 Trestného poriadku);
2. právo osobnej obhajoby (§ 34 Trestného poriadku), ktoré môže obvinený realizovať buď aktívnym spôsobom (najmä výpoveďou, účasťou na úkonoch, navrhovaním dôkazov a podobne), alebo pasívnym spôsobom vo forme využitia práva odoprieť výpoveď;
3. právo zvoliť si obhajcu a vykonávať právo na obhajobu pomocou svojho obhajcu (§ 34, § 36 a ďalšie Trestného poriadku);
4. právo na povinnú obhajobu (§ 37, § 38 Trestného poriadku), respektíve právo na ustanovenie obhajcu v prípade, ak obvinený nemá dostatočné prostriedky na úhradu trov obhajoby (§ 40 ods. 2 Trestného poriadku).

Ústavou Slovenskej republiky zaručenú ochranu nemožno však interpretovať tak, že právo na obhajobu sa priznáva iba v tej fáze trestného konania, ktorá sa začína vznesením obvinenia a ktorá sa končí podaním obžaloby, ale je nutné vykladať ju tak, že právo na obhajobu prislúcha obvinenému vo všetkých fázach trestného konania, a preto prislúcha aj obžalovanému, aj odsúdenému, až do právoplatnosti súdneho rozhodnutia.

K porušeniu práva na obhajobu došlo napríklad v konaní Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pod sp. zn. 6 Tz 8/99, keď obvinenému nebolo umožnené vyjadriť sa k sťažnosti prokurátora pre porušenie zákona z dôvodu, že sťažnosť prokurátora mu nebola zaslaná na vyjadrenie a nebol predvolaný na verejné zasadnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Tým bolo porušené právo na obhajobu obvineného, pretože nemohol realizovať svoje práva – využiť čas a možnosť prípravy obhajoby a obhajovať sa sám alebo prostredníctvom obhajcu.⁵

Obhajca je oprávnený už v prípravnom konaní podávať za obvineného opravné prostriedky a odopretie takéhoto prostriedku súdom z dôvo-

⁵ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 13. 7. 2000, sp. zn. III. ÚS 6/00.*

du, že bol podaný neoprávnenou osobou, je porušením práva na obhajobu.⁶

K takémuto porušeniu práva obvineného na obhajobu došlo v prípade rozhodnutia Krajského súdu v Nitre, ktorý uznesením zamietol odvolanie obhajcu obvineného z dôvodu, že obhajca môže podať odvolanie aj proti vôli obžalovaného a v jeho prospech len vtedy, ak je obžalovaný pozbavený spôsobilosti na právne úkony alebo ak je jeho spôsobilosť na právne úkony obmedzená. Pretože, podľa názoru Krajského súdu v Nitre, v spomínanom konaní takáto situácia nenastala, krajský súd zamietol odvolanie podané obhajcom ako podané neoprávnenou osobou. Súd sa však v tomto prípade neriadil dôsledne ustanoveniami Trestného poriadku, pretože podľa ustanovenia § 44 ods. 2 Trestného poriadku je zrejmé, že obhajca je oprávnený už v prípravnom konaní podávať za obvineného, okrem iného, opravné prostriedky. Ustanovenie § 307 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku rieši inú situáciu, a to podanie opravného prostriedku v určitých prípadoch proti vôli obvineného.

Právo obvineného na obhajobu, okrem iného, v sebe zahŕňa aj právo nazeráť do spisu v súvislosti s rozhodovaním o väzbe v prípravnom konaní.

Trestný poriadok v ustanovení § 69 ods. 1 umožňuje obvinenému, jeho obhajcovi, poškodenému trestným činom a iným osobám uvedeným v tomto ustanovení zákona nazeráť do spisu, robiť si z neho výpisky, poznámky, na svoje náklady obstarávať kópie, a tak ďalej. Na základe ustanovenia § 69 ods. 2 (podobne i v Trestnom poriadku platnom do 1. januára 2006 v § 65 ods. 2) však *v prípravnom konaní orgán činný v trestnom konaní môže právo nazeráť do spisu a s ním spojené práva podľa odseku 1 zo závažných dôvodov odmietnuť, najmä ak v spise nemožno urobiť také opatrenia, ktoré by zabránili zmareniu alebo podstatnému sťaženiu dosiahnutia účelu trestného stíhania.*

Ako sme už spomenuli vyššie, orgány činné v trestnom konaní a súdy majú tendenciu uvedené ustanovenie vykladať príliš extenzívne, a preto často dochádza k úplnému odopretiu práva nazeráť do spisu, a tým aj podľa judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky k porušovaniu práva na obhajobu v trestnom konaní.

⁶ Bližšie pozri *Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 30. 7. 2008, sp. zn. 1 Tdo 15/2007.*

Ústavný súd Slovenskej republiky sa k tomuto problému vyjadril vo svojom náleze, ktorý sa týkal konania pred Krajským súdom v Trenčíne. Krajský súd v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Tpo 72/02 porušil právo obvineného na obhajobu svojím postupom, keď neprijal primerané opatrenia a neumožnil nazrieť obhajcovi obvineného aspoň do časti vyšetrovacieho spisu v súvislosti s jeho sťažnosťou proti uzneseniu o jeho vzatí do väzby, a tým bola podľa Ústavného súdu Slovenskej republiky vo výraznej miere porušená „rovnosť zbraní“ medzi obvineným a prokurátorom.⁷

Podobne i v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Tpo 13/03 pred Krajským súdom v Trenčíne sudca nevyhovel žiadosti obhajcu jedného z obvinených nahliadnuť aspoň do časti vyšetrovacieho spisu z dôvodu, že takýmto konaním by mohlo dôjsť k zmareniu dosiahnutia účelu trestného konania prezradením informácií získaných vyšetrovaním. Ústavný súd Slovenskej republiky bol v tomto prípade toho názoru, že aj v prípade, ak sa konanie týka viacerých obvinených, kedy by situácia v danej veci mohla vyžadovať utajenie získaných informácií pred obvineným alebo obhajcom obvineného, nie je to dôvodom na odopretie prístupu k celému spisu.⁸

„Rovnosť zbraní nie je zabezpečená, keď je obhajcovi odopretý prístup k tým dokumentom vo vyšetrovacom spise, ktoré sú podstatné pre to, aby bolo možné účinne napadnúť nezákonnosť väzby klienta. Vzhľadom na dramatický dopad, aký má pozbavenie slobody na základné práva dotknutej osoby, konanie podľa článku 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd musí v zásade spĺňať základné požiadavky spravodlivého konania v zmysle článku 6; najmä je potrebné dbať o to, aby osoba vo väzbe bola informovaná o podaniach založených do spisu a mala skutočnú možnosť sa k nim vyjadriť.“⁹

V zmienenej súvislosti je potrebné uviesť, že nie je porušením práva na obhajobu, ak obvinený nemôže klásť svedkovi otázky z dôvodu, že tento uplatnil svoje právo nevyhovedať.¹⁰

⁷ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 67/03.*

⁸ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 26. 10. 2005, sp. zn. I. ÚS 239/04.*

⁹ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 67/03.*

¹⁰ Bližšie pozri *Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 8. 10. 2008, sp. zn. 6 Tdo 19/2008.*

2 Zásada prezumpcie nevinny

V ustanovení článku 50 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky je ustanovený základ zásady prezumpcie nevinny v trestnom konaní, pričom je ustanovené, že *každý, proti komu sa vedie trestné konanie, považuje sa za nevinného, kým súd nevysloví právoplatným odsudzujúcim rozsudkom jeho vinu.*

V judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva sa nachádzajú usmernenia týkajúce sa základných prvkov prezumpcie nevinny. Ide najmä o nasledujúce determinanty:

1. Takéto právo sa priznáva iba osobe, proti ktorej „bolo vznesené obvinenie“.¹¹
2. Obvinený sa musí považovať za nevinného, pokiaľ štát prostredníctvom vyšetrovacích orgánov nepredloží dostatočné dôkazy, ktorými presvedčí nezávislý a nestranný súd o jeho vine. Prezumpcia nevinny „predpokladá [...], že by členovia súdu nemali vychádzať z vopred vytvoreného názoru, že obvinený spáchal trestný čin“.¹²
3. Žiaden súd by nemal uznať obvineného za vinného predtým, ako mu túto vinu preukáže.
4. Nikto nemôže byť vzatý do vyšetrovacej väzby, s výnimkou závažných dôvodov.
5. Ak sa niekto nachádza vo vyšetrovacej väzbe, podmienky takejto väzby by mali zodpovedať jeho predpokladanej nevine.
6. Štát musí preukázať jeho vinu a akákoľvek pochybnosť by mala byť v prospech obvineného.
7. Obvinený by mal mať právo odoprieť vypovedať. Všeobecne sa nevyžaduje, aby predložil dôkazy vo svoj neprospech.
8. Majetok obvineného by nemal byť skonfiškovaný bez riadneho konania.

Na základe judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva sa stanovili tri prípady, v ktorých dôkazné bremeno nespočíva celé iba na obžalobe:

- a) v prípadoch tzv. strict liability offences,
- b) v prípade trestných činov, v ktorých sa prenáša dôkazné bremeno, a
- c) v prípadoch, keď bol vydaný príkaz na konfiškáciu.

¹¹ Bližšie pozri *Case of X. v. the Federal Republic of Germany* [1971-07-12]. Judgement of the European Court of Human Rights, 1971, Application No. 4483/70 – zamietnutie žaloby v *Green Paper: The Presumption of Innocence* [2006-04-26]. COM (2006) 174 final.

¹² Bližšie pozri *Case of Barberà, Messegue and Jabardo v. Spain* [1988-12-06]. Judgement of the European Court of Human Rights, 1988, Application No. 10590/83, bod 77.

Ad a) V uvedenom prvom prípade musí obžaloba predložiť dôkazy preukazujúce, že obžalovaný spáchal protiprávny skutok (latinsky *actus reus*), ale nemusí preukázať, že mal obžalovaný úmysel takto konať, respektíve spôsobiť taký následok. Takéto konanie spĺňa podmienky Európskeho dohovoru o ľudských právach, i keď je štát oslobodený od povinnosti preukázať „trestný úmysel“ (latinsky *mens rea*). Európsky súd pre ľudské práva uviedol, že takéto tzv. strict liability offences sú zakotvené v trestnom práve členských štátov.¹³ V prípade tzv. strict liability offences je iba potrebné dokázať, že obžalovaný spáchal delikt. Preukázaním tejto skutočnosti sa vytvorí domnienka, ktorú možno uplatniť proti obžalovanému. Európsky súd pre ľudské práva upozornil na skutočnosť, že by sa tieto domnienky mali uplatňovať „v rozumných medziach, ktorými sa zohľadní dôležitosť situácie a zachová právo na obhajobu“.

Ad b) V uvedenom druhom prípade musí obžaloba preukázať, že obžalovaný konal určitým spôsobom, a obžalovaný musí preukázať, že existuje nevinné vysvetlenie jeho konania. Dôkazné bremeno, ktoré spočíva na obžalovanom, je v tomto prípade väčšie než dôkazné bremeno uvedené v bode a). Európsky súd pre ľudské práva uviedol, že takéto dokazovanie je prijateľné v prípade „menej závažných“ trestných činov.¹⁴

Ad c) V prípade vymáhania majetku od obžalovaného alebo od tretej osoby môže byť dôkazné bremeno prenesené za predpokladu, že bol majetok získaný trestným činom. Opak musí vlastník dokázať. Miera dokazovania sa môže znížiť, čím je umožnené, aby obžaloba preukazovala vinu skôr prostredníctvom rovnováhy pravdepodobností, než prostredníctvom bežného dokazovania bez akýchkoľvek pochybností. Vo veci každého vymáhania majetku musí byť zaručená možnosť obrátiť sa na súd a takéto vymáhanie musí byť náležité a primerané.¹⁵

Rovnaké podmienky sa uplatňujú tiež v prípade vymáhania majetku v inom štáte. Na námietky *bona fide*, ktoré predkladajú tretie strany, sa musí prihliadať v prípade, ak je ich vlastnícke právo ohrozené a štát musí zabezpečiť, aby existoval systém na jeho ochranu.

¹³ Bližšie pozri *Case of Salabiaku v. France* [1988-10-07]. Judgement of the European Court of Human Rights, 1988, Application No. 10519/83, bod 28.

¹⁴ Bližšie pozri *Case of Salabiaku v. France* [1988-10-07]. Judgement of the European Court of Human Rights, 1988, Application No. 10519/83.

¹⁵ Bližšie pozri *Case of Welch v. the United Kingdom* [1995-02-09]. Judgement of the European Court of Human Rights, 1995, Application No. 17440/90; a *Case of Phillips v. the United Kingdom* [2001-07-05]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2001, Application No. 41087/98.

Prezumpcia nevinny zahŕňa rovnako aj právo nevypovedať vo svoj neprospech, ktoré pozostáva:

- a) z práva odprieť výpoveď a
- b) z práva, ktorým je zaručené, aby nikto nemohol byť nútený predkladať dôkazy vo svoj neprospech.

Európsky súd pre ľudské práva konštatoval, že aj keď právo nevypovedať vo svoj neprospech nie je osobitne uvedené v Európskom dohovore o ľudských právach, je všeobecne uznanou medzinárodnou normou, ktorá predstavuje „základný prvok spravodlivého konania“.¹⁶ Predmetné právo chráni obžalovaného proti neprimeranému nátlaku zo strany orgánov, čím prispieva k zníženiu počtu súdnych omylov a umožňuje uplatňovať zásadu „rovnosti zbraní“. Obžaloba nemôže založiť svoje dokazovanie v prípade na dôkazoch, ktoré boli získané donútením alebo nátlakom. Obmedzovanie týchto práv nie je možné odôvodniť bezpečnosťou a verejným poriadkom.¹⁷ Uvedené práva spolu súvisia; každé donútenie, ktorého cieľom je získať dôkazy v neprospech obvineného, je porušením práva odprieť výpoveď. Štát napríklad porušuje právo obvineného odprieť výpoveď, ak sa ho snaží prinútiť, aby predložil daňovým úradom bankové výpisy.¹⁸ Donútením obvineného k spolupráci s orgánmi v predsúdnom konaní sa môže porušiť právo nevypovedať v jeho neprospech a môže byť ohrozené právo na spravodlivé konanie.

Ad a) Právo odprieť vypovedať nie je absolútnym právom. Na základe niektorých skutočností je možné stanoviť, či súd poruší právo na spravodlivé konanie v prípade, ak vyvodí nepriaznivé závery z odmietnutia obvineného vypovedať. Závery by sa nemali vyvodzovať predtým, keď obžaloba predloží prípad ako „*prima facie*“. Sudca potom podľa svojej úvahy vyvodí závery. Prijateľné sú iba závery vyvedené na základe

¹⁶ Bližšie pozri *Case of Heaney and McGuinness v. Ireland* [2000-12-21]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2000, Application No. 34720/97; GERLOCH, A., P. ŠTURMA, et al. *Ochrana základných práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století v českém, evropském a mezinárodním kontextu*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2011. 536 s. ISBN 978-80-87284-23-0; MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné: Obecná část*. 2. oprav. a doplň. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 1997. 215 s. ISBN 80-210-1536-5; a SVÁK, J. *Základy evropské ochrany lidských práv: Svazek 1*. 1. vyd. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, 2001. 312 s. ISBN 80-8055-487-0.

¹⁷ Bližšie pozri *Case of Heaney and McGuinness v. Ireland* [2000-12-21]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2000, Application No. 34720/97.

¹⁸ Bližšie pozri *Case of Funke v. France* [1993-02-25]. Judgement of the European Court of Human Rights, 1993, Application No. 10828/84.

„zdravého úsudku“. Dôvody takýchto záverov musia byť odôvodnené v súdnom rozhodnutí. Dôkazy proti obvinenému musia byť usvedčujúce, aby sa mohli vykonať dôkazy získané nepriamym nátlakom.¹⁹

Ad b) Potreba zabezpečiť spravodlivé konanie a zmenšiť riziko, že obvinený bude uznaný vinným na základe jeho výpovede, prevažuje nad zásadou, podľa ktorej by mal mať súd zabezpečený prístup ku všetkým dôkazom. V rámci definície pôsobnosti uvedeného práva Európsky súd pre ľudské práva rozlišuje medzi informáciami, ktoré sú získané donútením, a informáciami, ktoré existujú nezávisle od vôle podozrivej osoby: „V prvom rade ide o právo nevypovedať vo svoj neprospech [...], spolu s rešpektovaním vôle obvineného odoprieť výpoveď. A tak, ako sa všeobecne chápe [...], použitie informácií, ktoré môžu byť získané od obvineného použitím donucovacej sily, ale ktoré nezávisia od vôle podozrivej osoby, okrem iného napríklad informácie získané na základe príkazu, dychových skúšok, odberu krvi a moču, ako aj tkanív na účely testu DNA, nie je rozšírené na trestné konanie.“²⁰

K porušeniu prezumpcie nevinoty dochádza rovnako, ak pred zistením viny zákonným spôsobom štátne orgány svojimi rozhodnutiami alebo postojom naznačujú názor, že obvinený je vinný. Môže k tomu dôjsť i v prípade, ak nejde o formálne konštatovanie viny; stačí odôvodnenie, z ktorého vyplýva, že súd alebo iný dotknutý orgán považuje obvineného za vinného, pretože predčasné vyslovenie takéhoto názoru súdom nevyhnutne poruší spomínanú prezumpciu nevinoty. K takémuto porušeniu dochádza napríklad v prípade, ak súd vo svojich rozhodnutiach o väzbe uvádza ako preukázané, že páchatel sa dopustil trestného činu, ktorý sa mu kladie za vinu. V prípade, ak súd vysloví tieto závery predtým, než je vina páchatel'a preukázaná, dochádza k porušeniu práva na prezumpciu nevinoty; nie je pritom rozhodujúce, či páchatel bude v konečnom dôsledku uznaný vinným, pretože ani jeho neskoršie uznanie za vinného a odsúdenie na trest odňatia slobody ho nemôže zbaviť jeho počiatočného práva na prezumpciu nevinoty, ktoré musí byť dodržiavané vo všetkých fázach trestného konania.²¹ Preto podľa judikatúry Európskeho súdu pre

¹⁹ Hlavným prípadom v danej veci je *Case of John Murray v. the United Kingdom* [1996-02-08]. Judgement of the European Court of Human Rights, 1996, Application No. 18731/91.

²⁰ Bližšie pozri *Case of Saunders v. the United Kingdom* [1996-12-17]. Judgement of the European Court of Human Rights, 1996, Application No. 19187/91.

²¹ Bližšie pozri napríklad *Case of Nešťák v. Slovakia* [2007-02-27]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2007, Application No. 65559/01, porušenie D-5/4, D-6/1, D-

ľudské práva „je potrebné dôsledne rozlišovať medzi výrokom, že osoba je iba podozrivá zo spáchania trestného činu, a jasným vyhlásením súdu, bez toho, aby existovalo konečné odsudzujúce rozhodnutie, že osoba spáchala predmetný trestný čin.“²²

3 Právo na osobnú slobodu

Právnym základom úpravy osobnej slobody v právnom poriadku Slovenskej republiky je ustanovenie článku 17 Ústavy Slovenskej republiky, ktorý v ods. 1 uvádza, že *osobná sloboda sa zaručuje*. Podľa predmetného ustanovenia pozbaviť osobnej slobody možno len z dôvodov a spôsobom, ktoré ustanoví zákon. Týmto zákonom je Trestný poriadok, ktorý najmä v § 71 a nasl. upravuje možnosť pozbavenia osobnej slobody, a to inštitútom väzby. V danej súvislosti je tiež vhodné uviesť, že inštitúty, ktoré nahrádzajú väzbu, je možné navzájom kombinovať či dopĺňať s inými vhodnými opatreniami, avšak jedine v prípade, ak existuje niektorý z väzobných dôvodov.²³ K obmedzeniu osobnej slobody však môže dôjsť aj na základe odlišných inštitútov – napríklad zadržaním podozrivej osoby či zabezpečením svedka.

Medzi najčastejšie prípady porušenia ústavne garantovaného práva na osobnú slobodu je porušenie práva zaručeného ustanovením článku 17 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky – *do väzby možno vziať iba z dôvodu a na čas ustanovený zákonom a na základe rozhodnutia súdu*.

K porušeniu uvedeného práva došlo napríklad aj v konaní vedenom pred Najvyšším súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. 1 Toš 42/06. V predmetnom konaní obvinený podal sťažnosť proti rozhodnutiu Špeciálneho súdu, týkajúcejmu sa predĺženia jeho väzby. Najvyšší súd Slovenskej republiky v tomto prípade zrušil rozhodnutie sudkyne Špeciálneho súdu pre prípravné konanie v časti týkajúcej sa ďalšieho predĺženia väzby obvineného a z tohto dôvodu dané rozhodnutie nenadobudlo právoplatnosť. Najvyšší súd Slovenskej republiky následne listom informoval Ústav na výkon väzby o predĺžení väzby obvineného. Na základe judika-

6/2 (tj. nespravodlivosť rozhodovania o väzbe, nespravodlivosť trestného konania, porušenie prezumpcie nevinny).

²² Bližšie pozri *Case of Nešták v. Slovakia* [2007-02-27]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2007, Application No. 65559/01.

²³ Bližšie pozri VRÁBLOVÁ, M. Garancie procesných práv mladistvého v trestnom konaní. In: I. ŠIMOVČEK, ed. *Garancie procesných práv v trestnom konaní v právnom styku subjektov Európskej únie*. 1. vyd. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, 2008, s. 91. ISBN 978-80-8082-251-4.

túry Ústavného súdu Slovenskej republiky platí, že *väzba, ak má byť zákonná, sa musí vždy opierať o právoplatné rozhodnutie súdu.*²⁴ Z uvedeného dôvodu Najvyšší súd Slovenskej republiky svojím rozhodnutím porušil základné právo garantované článkom 17 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky, k čomu sa Ústavný súd Slovenskej republiky vyjadril nasledovne:

*Zásah do osobnej slobody v podobe jej obmedzenia musí mať svoj jednoznačný základ vo výrokovej časti súdneho rozhodnutia, s ktorou zákon spája právne účinky. Nemožno ho iba vyvodzovať z odôvodnenia súdneho rozhodnutia.*²⁵

V tejto súvislosti je však nutné upozorniť aj na ďalší nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, na základe ktorého nemožno považovať za neoprávnený zásah do osobnej slobody prípad, ak *v momente prijatia uznesenia o vzatí osoby do väzby toto nebolo doložené dôkazmi potvrdzujúcimi opodstatnenosť uznesenia.*²⁶

V inom konaní o sťažnosti vedenom pred Ústavným súdom Slovenskej republiky bolo konštatované porušenie práva sťažovateľa na zákonné pozbavenie osobnej slobody tým, že sa dostatočne nepreskúmalo dodržanie zákonnej 48-hodinovej lehoty zadržania podľa § 75 zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok), účinného do 31. decembra 2005.²⁷ K rozporu v tomto konaní došlo najmä z dôvodu pochybností v súvislosti s časom, kedy bol podaný návrh prokurátora na vzatie do väzby, pretože na pečiatke návrhu bol vykonaný prepis týkajúci sa času podania, a to buď z 10.55 na 11.55, alebo z 11.55 na 10.55. Vzhľadom na fakt, že k zadržaniu obvineného došlo o 11.00, bol práve čas na návrhu o vzatí do väzby rozhodujúci pre súlad takéhoto úkonu so zákonom.

Podľa nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky *vyznačenie presného času podania návrhu na vzatie zadržanej osoby do väzby má celkom principiálny význam, pretože je východiskovým bodom umožňujúcim preskúmať, či bol tento úkon vykonaný v zákonnej lehote. Vyznačenie presného*

²⁴ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 15. 2. 2006, sp. zn. I. ÚS 204/05.*

²⁵ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 15. 3. 2007, sp. zn. II. ÚS 315/06.*

²⁶ Bližšie pozri *Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 7. 2002, sp. zn. II. ÚS 112/02.*

²⁷ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 24. 5. 2007, sp. zn. I. ÚS 382/06.*

*času musí byť preto v takýchto prípadoch vykonané spôsobom, ktorý nepripúšťa nijaké pochybnosti. Je to tak tým viac, že zadržaná osoba spravidla nemá žiadnu možnosť kontrolovať, či vyznačený časový údaj zodpovedá skutočnosti, pretože pri podaní takéhoto návrhu nie je prítomná.*²⁸

Na druhej strane sa žiada zdôrazniť, že nie je porušením zákonnosti väzby, ak súd koná bez zbytočných prietahov a súvisle, a zároveň existujú dôvody väzby a trestného stíhania, ktoré je naďalej dôvodné.²⁹

Ústavný súd Slovenskej republiky v rámci svojej právomoci zaujal stanovisko ku komparácii článku 17 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky s článkom 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. K článku 17 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky sa žiada uviesť, že ide o iné základné právo, ako je právo podľa článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov). Vzťah medzi právami podľa článku 48 ods. 2 a článku 17 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky je obdobný, ako je vzťah medzi právami podľa článku 6 ods. 1 a článku 5 ods. 3 Európskeho dohovoru o ľudských právach. Zatiaľ čo článok 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ľudských právach v časti týkajúcej sa primeranosti lehoty na prejednanie vecí súdom sa vzťahuje na všetkých účastníkov súdneho konania s cieľom chrániť ich pred nadmernými procesnými prietahmi, článok 5 ods. 3 Európskeho dohovoru o ľudských právach sa týka len obvinených osôb, ktoré sú pozbavené osobnej slobody, a ochraňuje ich pred neopodstatnene dlhou väzbou. Zákonite potom aj slovne príbuzné pojmy, ako sú napríklad „primeraná lehota“ alebo „bez prietahov“, sa vykladajú sčasti odlišne pri článku 17 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a článku 5 ods. 3 Európskeho dohovoru o ľudských právach, v porovnaní s článkom 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a článkom 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ľudských právach.

V súlade s uvedeným rozhodnutím možno vyvodiť záver, že pokiaľ sa obvinený sťažuje na porušenie jeho práva na konanie bez zbytočných prietahov podľa článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, toto právo sa vzťahuje iba na konanie o jeho trestnom obvinení. Pretože v prípravnom konaní konajú a rozhodujú o trestnom obvinení orgány prípravného konania, môžu v zásade len tieto orgány predmetné právo porušiť. Súd

²⁸ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 24. 5. 2007, sp. zn. I. ÚS 382/06.*

²⁹ Bližšie pozri *Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 12. 2. 2009, sp. zn. 3 Tošs 4/2009.*

koná a rozhoduje o trestnom obvinení len po podaní obžaloby, a teda v zásade iba v tomto štádiu konania sa môže dopustiť porušenia označeného práva. Preto činnosť súdu, ktorý koná a rozhoduje v prípravnom konaní o väzbe, sa primárne týka osobnej slobody obvineného, a nie jeho trestného obvinenia. Pri zbytočných prietáhoch týkajúcich sa väzby môže potom podľa ústavy porušiť iba právo obvineného, ktoré súvisí s jeho osobnou slobodou podľa článku 17 Ústavy Slovenskej republiky.³⁰

4 Právo na prerokovanie trestnej veci v primeranej lehote

V zmysle článku 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ľudských právach je garantované spravodlivé, verejné pojednanie trestnej veci v primeranej lehote nezávislým a nestranným súdom. Na vnútroštátnej úrovni uvedené právo zaručuje článok 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Primeraná lehota garantovaná článkom 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ľudských právach slúži na zabezpečenie dôvery verejnosti vo výkon súdnictva, ako aj na ochranu strán v súdnom konaní pred nadmernými prietáhmi v konaní. V trestných veciach je predurčená zabrániť tomu, aby osoba obvinená z trestného činu príliš dlho zostávala v stave neistoty o jej osude.³¹ Právo na vybavenie veci v primeranej lehote je tak integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces, zaručeného ústavnoprávnou ochranou, ako i medzinárodnými záväzkami. Berúc do úvahy povahu trestného práva, ktoré je charakteristické najinvazívnejšími zásahmi do osobných práv jednotlivcov, Trestný poriadok v ustanovení § 2 ods. 7 osobitne ustanovuje požiadavku, aby každá trestná vec bola spravodlivo a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom. Zároveň zákonodarca v ustanovení § 2 ods. 6 Trestného poriadku zdôrazňuje vybavovanie väzobných vecí prednostne a urýchlene.

Zásadu rýchlosti trestného konania možno vidieť v dvoch významoch. Za prvé, ako požiadavku čo najrýchlejšieho pojednania trestnej veci, a za druhé, ako právo na pojednanie veci v primeranej lehote. Pojednanie trestnej veci v čo najkratšom čase vyplýva zo samotného účelu trestného konania, a to včasného objasnenia skutku, odhalenia páchatel'a a uloženia trestu. Naproti tomu, právo na pojednanie veci v primeranej lehote a bez zbytočných prietáhov je právo *in favorem* osoby, proti ktorej

³⁰ Bližšie pozri ZÁHORA, J. Právo na pojednanie trestnej veci „v primeranej lehote“. In: J. ZÁHORA, ed. *Aktuálne problémy prípravného konania trestného*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 242-284. ISBN 978-80-7502-030-7.

³¹ Bližšie pozri *Case of Dimitrov and Hamanov v. Bulgaria* [2011-05-10]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2011, Application No. 48059/06 and 2708/09.

sa trestné konanie vedie, a účelom tohto práva je ochrana právnej istoty obvinenej osoby, aby nebola neprimerane dlhú dobu v neistote ohľadom výsledku trestného konania.³² Zásada rýchlosti trestného konania je zásadou všeobecného významu a je nevyhnutné ju uplatňovať vo všetkých štádiách trestného konania, pričom zaväzuje aj orgány činné v trestnom konaní, aj súd. Na druhej strane, realizáciou práva na pojednanie trestnej veci v čo najkratšom čase sa toto právo dostáva do kolízie so záujmom štátu na riadnom objasnení skutku a zistení páchatel'a.³³ Zásada čo najrýchlejšieho pojednania veci by však nemala byť uplatňovaná na úkor riadneho objasnenia veci. Rýchlosť trestného konania by mala byť považovaná za cieľ druhotný, nakoľko primárnym cieľom stále zostávajú spravodlivé potrestanie páchatel'a a riadny proces, čo vyplýva z podmienky existencie materiálneho právneho štátu. Aj českí autori sa už dlhšiu dobu zamýšľajú nad trendom postupného skracovania a zjednodušovania trestného konania, pretože príliš urýchlené trestné konanie hrozí chybami, ktoré zoslabujú a popierajú účel trestného konania – zistený skutkový stav bez dôvodných pochybností. Nájst' kompromis medzi rýchlym a efektívnym odhalením páchatel'a a požiadavkou spravodlivo rozhodnúť vo veci je všeobecným problémom trestného práva a trestnej politiky vôbec.³⁴

Primeranosť dĺžky konania sa v civilných veciach a v trestných veciach posudzuje odlišne. Zatiaľ čo v civilných veciach sa konanie začína dňom podania žaloby na príslušný súd, v trestných veciach stanovil Európsky súd pre ľudské práva začiatok konania na oficiálne oznámenie doručené príslušným orgánom jednotlivcovi, ktoré obsahuje tvrdenie, že spáchal trestný čin.³⁵ Za koniec trestného konania je potrebné považovať konečné rozhodnutie súdu v súlade s vnútroštátnym právom (môže byť aj odvolací súd). Vo vzťahu k zadefinovaniu primeranej doby trestného konania sa žiada taktiež uviesť, že Európsky súd pre ľudské práva v žiad-

³² Bližšie pozri GRIVNA, T. Zásada rychlosti v trestním řízení, právo na pojednání věci v přiměřené lhůtě a některé důsledky jejich porušení. In: J. FENYK, ed. *Pocťa Dagmar Císařové k 75. narozeninám*. 1. vyd. Praha: LexisNexis, 2007, s. 18. ISBN 978-80-86920-25-2.

³³ Bližšie pozri JELÍNEK, J. et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopln. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 41. ISBN 978-80-87576-44-1; JELÍNEK, J. et al. *Trestní právo procesní*. 4. aktualiz. a dopln. vyd. Praha: Leges, 2016. 846 s. ISBN 978-80-7502-160-1; a FRYŠTÁK, M., J. PROVAZNÍK, J. SEDLÁČKOVÁ a E. ŽATECKÁ. *Trestní právo procesní*. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2015. 338 s. Právo. ISBN 978-80-7418-246-4.

³⁴ Bližšie pozri MULÁK, J. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. 1. vyd. Praha: Leges, 2019, s. 183. ISBN 978-80-7502-387-2.

³⁵ Bližšie pozri *Case of Deweer v. Belgium* [1980-02-27]. Judgement of the European Court of Human Rights, 1980, Application No. 6903/75.

nom zo svojich rozhodnutí nezadefinoval a nekonkretizoval všeobecne záväznú dobu, ktorej prekročenie by znamenalo neprimeranú dobu trvania trestného konania. Na druhej strane, Európsky súd pre ľudské práva zadefinoval určité kritériá, na základe ktorých možno posúdiť primeranosť trvania trestného konania: zložitosť prípadu, správanie sťažovateľa, postup príslušných orgánov a význam veci pre sťažovateľa.³⁶ Vo všeobecnosti však vždy pôjde o subjektívnu kategóriu, pričom primeranosť trestného konania je nevyhnutné posúdiť vždy prísne individuálne. Aj v zmysle rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky neexistuje žiadna absolútne stanovená doba, ktorej prekročenie by bolo automaticky kvalifikované ako doba neprimeraná.³⁷ Ústavný súd Českej republiky ešte rozširuje zmienené kritériá Európskeho súdu pre ľudské práva o počet spoluobvinených, prítomnosť medzinárodného prvku, ako aj teritoriálny a časový rozsah trestnej činnosti.³⁸

Ohľadom vyššie uvedeného možno konštatovať, že posudzovanie primeranosti dĺžky konania v trestných veciach je realizované prísnejšie ako vo veciach civilných. Uvedené súvisí s charakterom a následkami trestného konania, kedy je zásah do ľudských práv a slobôd obvinenej osoby zásadnejší. Aj preto judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva vytvorila ďalšie skupiny privilegovaných prípadov, kedy by malo byť trestné konanie ešte rýchlejšie – napríklad konanie proti mladistvým a konanie vo väzobných veciach.³⁹

5 Priet'ahy v konaní vo veci samej v prípade väzobného stíhania

Ústavný súd Slovenskej republiky vyslovuje štyri ústavné podmienky ďalšieho trvania väzby. Po formálnej stránke musí existovať uznesenie o vznesení obvinenia. Po materiálnej stránke sa vyžaduje existencia kvalifikovaného podozrenia zo spáchania skutku, za ktorý je vznesené obvinenie, s tým, že tento skutok musí napĺňať znaky niektorého trestného činu. Ďalej musí existovať niektorý z väzobných dôvodov podľa § 71

³⁶ Bližšie pozri BARNETOVÁ, D. K otázke nepřiměřené délky trestního řízení a prostředkům nápravy, zejména s přihlédnutím k judikatuře ESLP. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 5, s. 31. ISSN 1210-6348.

³⁷ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 18. 4. 2013, sp. zn. II. ÚS 8/2013*.

³⁸ Bližšie pozri *Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 19. 1. 2005, sp. zn. I. ÚS 641/04*.

³⁹ Bližšie pozri KMEC, J., D. KOSAŘ, J. KRATOCHVÍL a M. BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 701-717. ISBN 978-80-7400-365-3; a JELÍNEK, J. et al. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2014. 1246 s. ISBN 978-80-7502-049-9.

ods. 1, respektíve ods. 3 Trestného poriadku. Napokon musí byť splnená podmienka, aby orgány činné v trestnom konaní, respektíve súd vo veci samej postupovali s osobitnou starostlivosťou a urýchlením.⁴⁰ Postup orgánov činných v trestnom konaní s osobitnou starostlivosťou a urýchlením, t.j. bez prietahov v prípravnom konaní, sa tak stáva obligatónnym znakom zákonnosti väzby, ktorý je potrebné pri rozhodovaní o väzbe skúmať. Pokiaľ sa prietahy v prípravnom konaní zistia, možno konštatovať porušenie článku 5 ods. 3 Európskeho dohovoru o ľudských právach v spojení s článkom 17 ods. 2 a ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky, čo musí viesť k prepusteniu obvinenej osoby na slobodu. Ani len samotná existencia a trvanie väzobných dôvodov neznamenajú, že nemôže dôjsť k porušeniu článku 5 ods. 3 Európskeho dohovoru o ľudských právach, pokiaľ príslušné orgány nepostupujú v konaní s náležitou starostlivosťou, a teda po dobu, po ktorú je obvinený vo väzbe, dochádza k neakceptovateľným prietahom v konaní.⁴¹ Uvedené vo svojich rozhodnutiach zohľadňuje aj Ústavný súd Slovenskej republiky, keď za porušenie článku 17 ods. 1 a ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky považuje, ak orgány činné v trestnom konaní nepostupujú v trestnom konaní v čase, keď je obvinený vo väzbe, s osobitnou starostlivosťou a urýchlením.⁴² Príčiny vzniknuté na strane orgánov činných v trestnom konaní, ako sú vysoký nápad vecí, značná zaťaženosť a fluktuácia vyšetrovateľov, nemôžu byť pričítané na ťarchu obvineného.⁴³

V súlade s uvedenou judikatúrou možno vyvodit' záver, že v prípade rozhodovania súdu o žiadosti o prepustenie z väzby alebo o návrhu na predĺženie lehoty väzby súd obligatórne preskúma priebeh doterajšieho konania z pohľadu rýchlosti, plynulosti a náležitej starostlivosti, a to prioritne, nakoľko bez tejto podmienky sa aj v prípade súčasného naplnenia ostatných materiálnych a formálnych podmienok väzby tieto stávajú nedostatočné pre ďalšie trvanie väzby. I v prípade, ak by všetky ďalšie zákonom ustanovené podmienky trvania väzby boli naplnené, skutočnosť, že sa vo veci samej nekoná s osobitnou starostlivosťou a urýchlením, bez

⁴⁰ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 12. 9. 2019, sp. zn. II. ÚS 200/2019*.

⁴¹ Bližšie pozri *Case of Punzelt v. the Czech Republic* [2000-04-25]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2000, Application No. 31315/96.

⁴² Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 18. 10. 2001, sp. zn. II. ÚS 55/98*.

⁴³ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 11. 11. 2010, sp. zn. I. ÚS 98/2010*.

d'alšieho znamená, že trestne stíhaná osoba musí byť z väzby prepustená.⁴⁴

Z povahy väzby ako zabezpečovacieho prostriedku dočasného a nevyhnutného charakteru vyplýva v zmysle ustanovenia § 79 ods. 2 Trestného poriadku pre orgány činné v trestnom konaní, ako aj pre súd povinnosť skúmať v každom období trestného stíhania, či dôvody väzby trvajú alebo či sa zmenili. V prípravnom konaní tak konajú orgány činné v trestnom konaní *ex officio*, a majú tak konať počas celej doby trvania väzby, nielen na základe žiadosti obvineného o prepustenie z väzby podľa ustanovenia § 79 ods. 3 Trestného poriadku. Na druhej strane, sudca pre prípravné konanie z úradnej povinnosti nekoná a o väzbe koná iba v troch prípadoch, a to pri rozhodovaní o návrhu prokurátora na predĺženie lehoty väzby alebo o zmene dôvodov väzby a pri rozhodovaní o žiadosti obvineného o prepustenie z väzby.

Vo vzťahu k rýchlosti rozhodovania o väzbe po podaní žiadosti o prepustenie z väzby, prípadne k prietahom počas rozhodovania o väzbe je potrebné vziať do úvahy článok 5 ods. 4 Európskeho dohovoru o ľudských právach, ktorý garantuje právo každému, kto je zatknutý alebo inak pozbavený slobody, aby podal návrh na začatie konania, v ktorom súd urýchlene rozhodne o zákonnosti pozbavenia jeho slobody a nariadi prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné. Uvedený článok zaručuje rýchlosť prieskumného konania vo veciach väzobných; naproti tomu článok 5 ods. 3 Európskeho dohovoru o ľudských právach zaručuje právo na primeranú dĺžku väzby vo vzťahu k trestnému konaniu vo veci samej, preto tieto dva články nemožno stotožňovať. Účelom článku 5 ods. 4 Európskeho dohovoru o ľudských právach je zaručiť, aby väzobne stíhaná osoba v rozumnej dobe získala odpoveď na otázku, či je jej väzba zákonná, a v opačnom prípade bola prepustená na slobodu.⁴⁵ V zmysle uvedeného článku sa bude relevantná doba počítat' od podania návrhu alebo žiadosti a končiť bude vydaním konečného rozhodnutia súdu, prípadne doručením tohto rozhodnutia, ak sa rozhodlo v neprítomnosti obvineného. Neexistuje nijaká pevne ustanovená lehota, v ktorej by súd musel rozhodnúť. Či sa rozhodlo urýchlene, posudzuje sa podľa všetkých okolností prípadu. Spravidla však lehoty rátané na mesiace sú príliš dlhé

⁴⁴ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 12. 9. 2019, sp. zn. II. ÚS 200/2019*.

⁴⁵ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 19. 6. 2018, sp. zn. II. ÚS 567/2017*.

a nevyhovujú požiadavke rýchlosti v zmysle článku 5 ods. 4 Európskeho dohovoru o ľudských právach.⁴⁶

V prípade žiadosti o prepustenie z väzby upravuje Trestný poriadok v ustanovení § 79 ods. 3 povinnosť prokurátora predložiť žiadosť sudcovi pre prípravné konanie v prípade, ak jej sám nevyhovel, a to bez meškania, najneskôr do piatich pracovných dní po predložení celého doposiaľ získaného spisového materiálu, a to so svojím stanoviskom a návrhom na rozhodnutie. O takej žiadosti sa musí bez meškania rozhodnúť. Uvedené ustanovenie bolo novelizované⁴⁷ vo vzťahu k povinnosti prokurátora predložiť nevyhovelú žiadosť o prepustenie z väzby sudcovi pre prípravné konanie najneskôr do piatich pracovných dní po predložení celého doposiaľ získaného spisového materiálu, namiesto pôvodnej úpravy, ktorá namiesto piatich pracovných dní upravovala predloženie žiadosti sudcovi pre prípravné konanie „bez meškania“. Predmetnú novelizáciu možno hodnotiť pozitívne i vzhľadom na problematickosť výkladu slovného spojenia „bez meškania“, keď sa stávalo, že prokurátor predložil žiadosť o prepustenie z väzby súdu v dobe počítanej na týždne alebo mesiace od podania samotnej žiadosti, čo bolo v zjavnom rozpore s výkladom článku 5 ods. 4 Európskeho dohovoru o ľudských právach a príslušnej judikatúry. Napriek uvedenému bola judikatúra v otázke prepustenia z väzby z dôvodu prietahov spôsobených orgánmi činnými v trestnom konaní pri rozhodovaní o žiadosti o prepustenie z väzby nejednotná. Novelizáciu sa tak odstránila táto výkladová nejednotnosť. Na druhej strane, zákonodarca lehotu novelizoval len vo vzťahu k povinnosti prokurátora predložiť žiadosť sudcovi pre prípravné konanie, a nie aj vo vzťahu k samotnému sudcovi pre prípravné konanie, kde zákonodarca ponechal rozhodnutie o žiadosti „bez meškania“, preto nemožno ďalej vylúčiť prietahy v rozhodovaní o väzbe zo strany súdu. Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojej rozhodovacej činnosti viackrát uviedol, že prietahy vzniknuté pochybením súdu nemôžu byť pričítané na ťarchu obvineného.⁴⁸ Vybavovanie žiadosti o prepustenie z väzby na slobodu v trvaní dvoch mesiacov a desiatich dní je podľa názoru Ústavného súdu

⁴⁶ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 23. 5. 2018, sp. zn. II. ÚS 135/2018.*

⁴⁷ *Zákonom č. 308/2021 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 15. 8. 2021.*

⁴⁸ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 1. 2007, sp. zn. I. ÚS 352/06.*

Slovenskej republiky ústavne neakceptovateľné.⁴⁹ Taktiež nemožno obvinenému pričítať administratívne problémy vzniknuté na strane súdu, ktoré sú objektívne riešiteľné.⁵⁰ Európsky súd pre ľudské práva súčasne uviedol, že obdobie pričítateľné súdom, predstavujúce najmenej 41 dní, počas ktorých súdy na oboch stupňoch rozhodovali o žiadosti obvineného o prepustenie z väzby, pri nezistení žiadnej osobitnej zložitosti prípadu, porušuje článok 5 ods. 4 Európskeho dohovoru o ľudských právach z dôvodu nedostatku urýchleného rozhodnutia.⁵¹

Vo vzťahu k lehote súdu na rozhodnutie o žiadosti o prepustenie z väzby je zaujímavé poukázať na právnu úpravu v Českej republike, kde do roku 2011 mal súd určenú päťdňovú lehotu na rozhodnutie, avšak novelizáciou⁵² bola táto lehota vypustená a nahradená termínom „bez zbytočného odkladu“. Účelom novelizácie pravdepodobne bolo smerovať ku komplexnejšiemu posúdeniu veci za situácie, kedy by v nadväznosti na päťdňovú lehotu nebolo možné zabezpečiť svedkov alebo dôkazy. Nemalo by to však znamenať, že pokiaľ také okolnosti nenastanú, súd by nemohol rozhodnúť i v kratšej lehote. Nakoniec, aj päťdňová lehota bola len poriadkového charakteru a jej prekročenie sa automaticky nespájalo s prepustením z väzby.⁵³ Berúc do úvahy účinky väzby na obvineného tak možno považovať nasmerovanie z určenej, i keď síce len poriadkovej lehoty na lehotu nezadefinovanú za nie úplne najšťastnejšie. Odlišný výklad lehoty „bez zbytočného odkladu“ a absencia motivácie pre súd rozhodnúť v konkrétne zadefinovanej lehote môžu pôsobiť skôr v neprospech obvineného.

Pri rozhodovaní súdu o žiadosti v lehote „bez meškania“ je potrebné vziať do úvahy aj podanie prípadnej sťažnosti voči uzneseniu sudcu pre prípravné konanie, čím sa proces rozhodovania o žiadosti o prepustenie z väzby predlžuje. Pri posudzovaní urýchlenosti rozhodovania o zákon-

⁴⁹ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 27. 9. 2007, sp. zn. III. ÚS 216/07.*

⁵⁰ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 14. 1. 2004, sp. zn. III. ÚS 255/03.*

⁵¹ Bližšie pozri *Case of Karlin v. Slovakia* [2011-06-28]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2011, Application No. 41238/05.

⁵² Bližšie pozri *Zákon č. 459/2011 Sb., ktorým sa mení zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.*

⁵³ Bližšie pozri VICHEREK, R. Co je nového v trestním řádu od 1. 1. 2012 – II. část. In: *Epravo.cz* [online]. 2012-02-10 [cit. 2022-05-27]. ISSN 1213-189X. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/co-je-noveho-v-trestnim-radu-od-112012-ii-cast-80505.html>.

nosti väzby sa vychádza z pravidla, že ak sa na takomto rozhodovaní zúčastnilo viacero orgánov, do úvahy sa berie celková dĺžka konania, t.j. interval od podania žiadosti až po prípadné doručenie sťažnostného uznesenia. Nemožno tak považovať za ústavne akceptovateľné, pokiaľ by rozhodovanie o väzbe trvalo neprimerane dlho vzhľadom na nízku obtiažnosť veci, ako aj pokiaľ by rozhodovanie o žiadosti ukrátilo obvineného i o prípadnú možnosť opakovať svoju žiadosť o prepustenie z väzby v periodických lehotách vyplývajúcich zo zákona, keďže takáto možnosť je viazaná na právoplatné rozhodnutie o predchádzajúcej žiadosti.⁵⁴ O porušení článku 5 ods. 4 Európskeho dohovoru o ľudských právach možno preto v súvislosti s väzbou spravidla hovoriť vtedy, ak vnútroštátne právo periodickú kontrolu neumožňuje alebo ju umožňuje v neprimerane dlhých lehotách, prípadne ak v konkrétnej veci rozhodujú sudy tak, že je tento princíp porušený.⁵⁵

Záver

Právo na spravodlivý proces je nesporne jedným zo základných pilierov, o ktoré by sa mala moderná justícia opierať.⁵⁶ Poskytuje ochranu každému jednotlivcovi pred neoprávnenými zásahmi do jeho práv. Dáva možnosť každej fyzickej osobe alebo právnickej osobe predložiť svoju vec k rozhodnutiu nezávislému a nestrannému tribunálu vo verejnom a spravodlivom konaní. Pojem spravodlivý proces v sebe zahŕňa čiastkové práva či princípy, ktoré tvoria jeho neoddeliteľnú súčasť. Jednotlivé garancie sú rozdelené do dvoch skupín, podľa toho, na aký druh konania sa vzťahujú. Všeobecné garancie spravodlivého procesu sú spoločné pre všetky druhy konania bez rozdielu. Tieto garancie sú akousi „generálnou klauzulou“ a musia byť naplnené v každom procese. Medzi všeobecné garancie patrí právo na prístup k súdu, právo na verejnosť pojednania v primeranej lehote, právo na osobnú účasť na konaní a v neposlednom rade i právo na účinný opravný prostriedok. K týmto všeobecným aspektom v prípade trestného konania ďalej pristupujú zvláštne garancie, súborne označova-

⁵⁴ Bližšie pozri *Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 14. 4. 2021, sp. zn. 1 Tost 7/2021.*

⁵⁵ Bližšie pozri *Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 23. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 64/04.*

⁵⁶ Bližšie pozri a porovnaj LETKOVÁ, A. a A. SCHNEIDEROVÁ. The Value of Justice in Czechoslovak Criminal Law Norms in the 20th Century. *Access to Justice in Eastern Europe* [online]. 2021, vol. 4, no. 2, s. 86 [cit. 2022-05-27]. ISSN 2663-0583. Dostupné na: <https://doi.org/10.33327/ajee-18-4.2-a000062>.

né ako garancie obvineného, ku ktorým patria právo na prezumpciu neviny, právo byť zoznámený s obvinením či právo na obhajobu.⁵⁷

V súčasnosti je ochrana spravodlivého procesu na európskom kontinente multidimenzionálna. Primárne ochranu tomuto právu poskytujú právne a demokratické štáty. Právo na spravodlivý proces je súčasťou katalógov ľudských práv i členských štátov Európskej únie. Práve úprava obsiahnutá v ústavách európskych štátov bola zdrojom inšpirácie pri neskoršom vytváraní ustanovení o spravodlivom procese zakotvených v Európskom dohovore o ľudských právach i v Charte základných práv Európskej únie.⁵⁸

V trestnom konaní by sme nikdy nemali zabúdať ani na slová H. Schwartza z Washingtonskej univerzity v Spojených štátoch amerických, ktorý hovorí, že „nielenže takmer všetky vlády tyranov zneužívajú trestný proces na presadenie vôle, snažiac sa pritom o zachovanie zdania zákonnosti, ale dokonca i demokratické vlády, ak sa ocitnú v tiesni, používajú trestný proces neoprávnene proti domnelým nepriateľom, a niekedy aj proti tým, ktorí iba jednoducho nesúhlasia s ich oficiálnou politikou.“⁵⁹

Z priloženej analýzy môžeme vyvodiť záver, že prepustenie z väzby ako následok, respektíve kompenzáciu za prietahy v prípravnom konaní možno posudzovať v dvoch rovinách – jednak ako prepustenie z väzby z dôvodu prietahov vo veci samej, a jednak ako prepustenie z väzby z dôvodu prietahov v rámci rozhodovania o žiadosti o prepustenie z väzby. Odlišnosť obidvoch situácií predpokladá i aplikáciu odlišných ustanovení Európskeho dohovoru o ľudských právach. Zatiaľ čo pre posúdenie prietahov v konaní vo veci samej (v prípravnom konaní) je potrebné posúdiť súladnosť s článkom 5 ods. 3 Európskeho dohovoru o ľudských právach, pre posúdenie rýchlosti rozhodovania o žiadosti o prepustenie z väzby sa zisťuje súlad s článkom 5 ods. 4 Európskeho dohovoru o ľudských právach. V obidvoch prípadoch však pôjde o prísne individuálne posúdenia.

⁵⁷ Bližšie pozri BARTOŇ, M., J. KRATOCHVÍL, M. KOPA, M. TOMOSZEK, J. JIRÁSEK a O. SVAČEK. *Základní práva*. 1. vyd. Praha: Leges, 2016. 608 s. ISBN 978-80-7502-128-1; HUBÁLKOVÁ, E. *Přehled judikatury Evropského soudu pro lidská práva: Právo na spravedlivé řízení a další procesní práva*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2006. 157 s. ISBN 80-7357-124-2; a MOLEK, P. *Právo na spravedlivý proces*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012. 573 s. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-748-3.

⁵⁸ Bližšie pozri REPÍK, B. *Luďské práva v súdnom konaní*. 1. vyd. Bratislava: Manz, 1999. 256 s. ISBN 80-85719-24-X.

⁵⁹ Bližšie pozri ŠÁMAL, P. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. 1. vyd. Praha: Codex Bohemia, 1999, s. 10. ISBN 80-85963-89-2.

Napriek tomu, že neexistuje legálna definícia prietáhov v konaní, a ani prekluzívne stanovená lehota na skončenie vyšetrovania alebo rozhodnutie súdu o žiadosti o prepustenie z väzby, orgány aplikácie práva musia obzvlášť v trestnom konaní postupovať s osobitnou starostlivosťou a urýchlene. Pri tak závažnom zásahu ako je väzba nemožno zdĺhavý a prietahový postup orgánov činných v trestnom konaní či súdu pripočítat v neprospech obvineného a jeho osobnej slobody. Prepustenie z väzby však môže nastať len po dôkladnom zvážení a riadnom odôvodnení rozhodnutia, nakoľko prvotným účelom trestného práva stále zostáva ochranná funkcia, teda ochrana spoločnosti pred trestnou činnosťou. Z hľadiska úvah *de lege ferenda* by bolo vhodné, ak by sa zákonodarca vysporiadal so zadefinovaním lehoty na rozhodnutie o žiadosti o prepustenie z väzby aj pre sudcu pre prípravné konanie. Vo vzťahu k prietahom v konaní vo veci samej vo fáze prípravného konania síce Trestný poriadok v ustanovení § 210 upravuje preskúmanie postupu policajta prokurátorom, avšak v súvislosti s rozhodovaním o prepustení z väzby, respektíve jej predĺžení by stálo za zváženie ustanoviť v Trestnom poriadku povinnosť súdu pri rozhodovaní o väzbe preskúmať celkový priebeh a rýchlosť prípravného konania a neobmedzovať sa len na trvanie väzobných dôvodov.

Rovnako sme na základe analýzy zistených informácií dospeli k záveru, že medzi najčastejšie porušované práva patrí právo na obhajobu, v rámci ktorého dochádza k častému porušeniu práva nazerat' do spisov v dôsledku extenzívneho výkladu ustanovení Trestného poriadku týkajúcich sa možnosti odprieť obvinenému alebo jeho obhajcovi nazeranie do spisu v prípravnom konaní a k porušeniu práva obvineného zúčastniť sa na konaní. V snahe eliminovať aj takéto porušovanie procesných práv obvineného je potrebné čo najprecíznejšie upraviť jeho práva, a to vo všetkých štádiách trestného konania.

Zoznam bibliografických odkazov

- BARNETOVÁ, D. K otázce nepřiměřené délky trestního řízení a prostředkům nápravy, zejména s přihlédnutím k judikatuře ESLP. *Bulletin advokacie*. 2013, č. 5, s. 31-34. ISSN 1210-6348.
- BARTOŇ, M., J. KRATOCHVÍL, M. KOPA, M. TOMOSZEK, J. JIRÁSEK a O. SVAČEK. *Základní práva*. 1. vyd. Praha: Leges, 2016. 608 s. ISBN 978-80-7502-128-1.

- Case of Barberà, Messegueé and Jabardo v. Spain* [1988-12-06]. Judgement of the European Court of Human Rights, 1988, Application No. 10590/83.
- Case of Deweer v. Belgium* [1980-02-27]. Judgement of the European Court of Human Rights, 1980, Application No. 6903/75.
- Case of Dimitrov and Hamanov v. Bulgaria* [2011-05-10]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2011, Application No. 48059/06 and 2708/09.
- Case of Funke v. France* [1993-02-25]. Judgement of the European Court of Human Rights, 1993, Application No. 10828/84.
- Case of Heaney and McGuinness v. Ireland* [2000-12-21]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2000, Application No. 34720/97.
- Case of John Murray v. the United Kingdom* [1996-02-08]. Judgement of the European Court of Human Rights, 1996, Application No. 18731/91.
- Case of Karlin v. Slovakia* [2011-06-28]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2011, Application No. 41238/05.
- Case of Nešták v. Slovakia* [2007-02-27]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2007, Application No. 65559/01.
- Case of Phillips v. the United Kingdom* [2001-07-05]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2001, Application No. 41087/98.
- Case of Punzelt v. the Czech Republic* [2000-04-25]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2000, Application No. 31315/96.
- Case of Salabiaku v. France* [1988-10-07]. Judgement of the European Court of Human Rights, 1988, Application No. 10519/83.
- Case of Saunders v. the United Kingdom* [1996-12-17]. Judgement of the European Court of Human Rights, 1996, Application No. 19187/91.
- Case of Welch v. the United Kingdom* [1995-02-09]. Judgement of the European Court of Human Rights, 1995, Application No. 17440/90.
- Case of X v. the Federal Republic of Germany* [1971-07-12]. Judgement of the European Court of Human Rights, 1971, Application No. 4483/70.
- Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd* [Európsky dohovor o ľudských právach].

- FRYŠTÁK, M., J. PROVAZNÍK, J. SEDLÁČKOVÁ a E. ŽATECKÁ. *Trestní právo procesní*. 1. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2015. 338 s. Právo. ISBN 978-80-7418-246-4.
- GERLOCH, A., P. ŠTURMA, et al. *Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století v českém, evropském a mezinárodním kontextu*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2011. 536 s. ISBN 978-80-87284-23-0.
- Green Paper: The Presumption of Innocence* [2006-04-26]. COM (2006) 174 final.
- GŘIVNA, T. Zásada rychlosti v trestním řízení, právo na projednání věci v přiměřené lhůtě a některé důsledky jejich porušení. In: J. FENYK, ed. *Poceta Dagmar Císařové k 75. narozeninám*. 1. vyd. Praha: Lexis-Nexis, 2007, s. 17-24. ISBN 978-80-86920-25-2.
- HUBÁLKOVÁ, E. *Přehled judikatury Evropského soudu pro lidská práva: Právo na spravedlivé řízení a další procesní práva*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2006. 157 s. ISBN 80-7357-124-2.
- Charta základných práv Európskej únie*.
- JELÍNEK, J. et al. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopln. vyd. Praha: Leges, 2013. 864 s. ISBN 978-80-87576-44-1.
- JELÍNEK, J. et al. *Trestní právo procesní*. 4. aktualiz. a dopln. vyd. Praha: Leges, 2016. 846 s. ISBN 978-80-7502-160-1.
- JELÍNEK, J. et al. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2014. 1246 s. ISBN 978-80-7502-049-9.
- KLIMEK, L. *European Arrest Warrant* [online]. 1st ed. Cham: Springer, 2015. 375 s. [cit. 2022-05-27]. ISBN 978-3-319-07338-5. Dostupné na: <https://doi.org/10.1007/978-3-319-07338-5>.
- KMEC, J., D. KOSAŘ, J. KRATOCHVÍL a M. BOBEK. *Evropská úmluva o lidských právech: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 1660 s. ISBN 978-80-7400-365-3.
- LETKOVÁ, A. a A. SCHNEIDEROVÁ. The Value of Justice in Czechoslovak Criminal Law Norms in the 20th Century. *Access to Justice in Eastern Europe* [online]. 2021, vol. 4, no. 2, s. 86-103 [cit. 2022-05-27]. ISSN 2663-0583. Dostupné na: <https://doi.org/10.33327/ajee-18-4.2-a000062>.

Listina základných práv a slobôd.

MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné: Obecná část*. 2. oprav. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 1997. 215 s. ISBN 80-210-1536-5.

MOLEK, P. *Právo na spravedlivý proces*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012. 573 s. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-748-3.

MULÁK, J. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. 1. vyd. Praha: Leges, 2019. 337 s. ISBN 978-80-7502-387-2.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 13. 7. 2000, sp. zn. III. ÚS 6/00.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 18. 10. 2001, sp. zn. II. ÚS 55/98.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 14. 1. 2004, sp. zn. III. ÚS 255/03.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 67/03.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 26. 10. 2005, sp. zn. I. ÚS 239/04.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 15. 2. 2006, sp. zn. I. ÚS 204/05.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 1. 2007, sp. zn. I. ÚS 352/06.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 15. 3. 2007, sp. zn. II. ÚS 315/06.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 24. 5. 2007, sp. zn. I. ÚS 382/06.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 27. 9. 2007, sp. zn. III. ÚS 216/07.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 11. 11. 2010, sp. zn. I. ÚS 98/2010.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 18. 4. 2013, sp. zn. II. ÚS 8/2013.

- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 23. 5. 2018, sp. zn. II. ÚS 135/2018.*
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 19. 6. 2018, sp. zn. II. ÚS 567/2017.*
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 12. 9. 2019, sp. zn. II. ÚS 200/2019.*
- Nález Ústavného soudu České republiky ze dne 19. 1. 2005, sp. zn. I. ÚS 641/04.*
- REPÍK, B. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. 1. vyd. Praha: Orac, 2002. 263 s. ISBN 80-86199-57-6.
- REPÍK, B. *Ludské práva v súdnom konaní*. 1. vyd. Bratislava: Manz, 1999. 256 s. ISBN 80-85719-24-X.
- Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 14. 7. 1999, sp. zn. 6 Tz 8/99.*
- Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 30. 7. 2008, sp. zn. 1 Tdo 15/2007.*
- Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 8. 10. 2008, sp. zn. 6 Tdo 19/2008.*
- STRÉMY, T. *Právo na spravodlivý proces*. In: I. ŠIMOVČEK, ed. *Garancie procesných práv v trestnom konaní v právnom styku subjektov Európskej únie*. 1. vyd. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, 2008, s. 96-104. ISBN 978-80-8082-251-4.
- SVÁK, J. *Základy európskej ochrany ľudských práv: Zväzok 1*. 1. vyd. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, 2001. 312 s. ISBN 80-8055-487-0.
- ŠÁMAL, P. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. 1. vyd. Praha: Codex Bohemia, 1999. 403 s. ISBN 80-85963-89-2.
- Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.*
- Uznesenie Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 16. 1. 2003, sp. zn. 1 Tpo 72/02.*
- Uznesenie Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 7. 8. 2003, sp. zn. 3 Tpo 13/03.*

- Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 12. 7. 2006, sp. zn. 1 Toš 42/06.*
- Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 12. 2. 2009, sp. zn. 3 Tošs 4/2009.*
- Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 14. 4. 2021, sp. zn. 1 Tost 7/2021.*
- Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 7. 2002, sp. zn. II. ÚS 112/02.*
- Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 23. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 64/04.*
- VICHEREK, R. Co je nového v trestním řádu od 1. 1. 2012 – II. část. In: *Epravo.cz* [online]. 2012-02-10 [cit. 2022-05-27]. ISSN 1213-189X. Dostupné na: <https://www.epravo.cz/top/clanky/co-je-noveho-v-trestnim-radu-od-112012-ii-cast-80505.html>.
- VRÁBLOVÁ, M. Garancie procesných práv mladistvého v trestnom konaní. In: I. ŠIMOVIČEK, ed. *Garancie procesných práv v trestnom konaní v právnom styku subjektov Európskej únie*. 1. vyd. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, 2008, s. 84-95. ISBN 978-80-8082-251-4.
- WAGNEROVÁ, E., V. ŠIMÍČEK, T. LANGÁŠEK, I. POSPÍŠIL, et al. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012. 906 s. ISBN 978-80-7357-750-6.
- ZÁHORA, J. Právo na prejednanie trestnej veci „v primeranej lehote“. In: J. ZÁHORA, ed. *Aktuálne problémy prípravného konania trestného*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 242-284. ISBN 978-80-7502-030-7.
- Zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok).*
- Zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.*
- Zákon č. 308/2021 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.*
- Zákon č. 459/2011 Sb., ktorým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.*

Prof. JUDr. Ing. Adrián Jalč, PhD.

Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika
adrian.jalc@truni.sk

 <https://orcid.org/0000-0002-3772-9263>

Šavelková, Lívía, Jana Jetmarová a Tomáš Boukal, eds.:
Původní obyvatelé a globalizace
[Pôvodní obyvatelia a globalizácia].
Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021. 722 s.
ISBN 978-80-7465-487-9

Šavelková, Lívía, Jana Jetmarová and Tomáš Boukal, eds.:
Indigenous Peoples and Globalization.
Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021. 722 p.
ISBN 978-80-7465-487-9

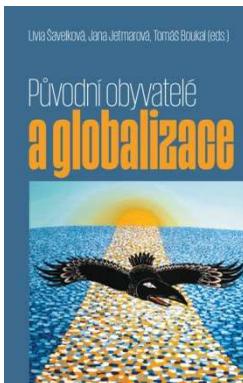
Peter Vyšný

Abstract: *Reviewing the scientific monograph Šavelková, Lívía, Jana Jetmarová and Tomáš Boukal, eds.: Indigenous Peoples and Globalization.*

Key Words: *Review; Scientific Monograph; Indigenous Peoples; Globalization.*

Abstrakt: *Recenzia vedeckej monografie Šavelková, Lívía, Jana Jetmarová a Tomáš Boukal, eds.: Původní obyvatelé a globalizace [Pôvodní obyvatelia a globalizácia].*

Klíčové slová: *Recenzia; vedecká monografia; pôvodní obyvatelia; globalizácia.*

Recenzované kolektívne vedecké dielo je minimálne v slovensko-českom priestore unikátne, keďže ide o prvé ucelené, a žiada sa zdôrazniť, že i veľmi vydarené zmapovanie sčasti aj zložitej minulosti, no najmä azda ešte zložitejšej prítomnosti pôvodných (domorodých, natívnych, indigénnych) obyvateľov piatich kontinentov, osadené do kontextu komplexných procesov súhrnne nazývaných globalizáciou. Dielo svojím tematickým zameraním patrí do etnológie a kultúrnej a sociálnej antropológie, no zároveň v značnom rozsahu presahuje aj do histórie, sociológie, poli-

tológie, ekonómie, práva, literatúry, umenia a podobne a nepochybne tak má silný potenciál zaujať širokú odbornú verejnosť, vrátane právnickej. Zaiste tomu napomôže tiež jeho bohatá faktografická báza zahŕňajúca množstvo empirických i teoretických poznatkov užitočných pre bádanie v rôznych humanitných a spoločenskovedných odboroch, a to aj v právnej vede, v ktorej možno dielo využiť napríklad v rámci výskumov fenoménu právneho pluralizmu. Čitateľskú atraktivitu knihy zvyšuje do nej zakomponovaný obrazový materiál, ktorý je nielen rozsiahly a rozmanitý, ale aj vhodne vybraný tak, aby vizualizoval dôležité a pre tunajšieho čitateľa nezriedka neznáme skutočnosti, priebežne spomínané v texte knihy. Významnou pridanou hodnotou je založenie knihy na pôvodných výsledkoch terénnych výskumov jej spoluautorov, doplnených o početné pramenné a odborné zdroje reflektujúce aktuálne vedecké poznanie. Osobitne sa žiada oceniť, že autori jednotlivých častí knihy sa programovo pokúsili – podľa názoru recenzenta úspešne – vyhnúť sa akýmkoľvek predsudkom voči domorodcom a nevedeckým nazeraniam na domorodcov, ktoré (predsudky i nazerania) nie sú uzavretou záležitosťou minulosti, ale sa pomerne bežne vyskytujú i v súčasnosti. Prínosom knihy je aj rozsiahla multidisciplinárna bibliografia, ktorou je vybavená.

Knihá začína obsiahlym *úvodom*, skoncipovaným jej editormi Líviou Šavelkovou, Janou Jetmarovou a Tomášom Boukalom. Uvedení spoluautori tu súhrnne predstavili rozsiahlu, zložitú a mnohorozmernú problematiku knihy a kriticky sa vyrovnali s jednotlivými perspektívami jej výskumu, ako aj so základnými teoretickými, konceptuálnymi a terminologickými otázkami. Zároveň do úvodu zahrnuli určité zovšeobecnené tvrdenia, vychádzajúce z nasledujúcich kapitol knihy i iných zdrojov, a preto úvod do určitej miery supluje záver, ktorý v recenzovanej publikácii absentuje (publikácia však obsahuje stručné zhrnutie v anglickom jazyku).

Z úvodu vyplýva, že po kolonizácii mimoeurópskych krajín európskymi mocnosťami (prebiehala od prelomu stredoveku a novoveku), ako aj po ich dekolonizácii a premene na nezávislé štáty (od poslednej štvrtiny 18. storočia až do druhej polovice 20. storočia) boli domorodci, t.j. pôvodní obyvatelia týchto krajín, vystavení – v konkrétnych kontextoch v rôznej miere a podobách – diskriminácii, perzekúcii, pauperizácii, vykorisťovaniu v pracovnom procese, nútenej asimilácii s majoritnou spoločnosťou alebo, naopak, vytláčaniu na jej okraj a podobne, hoci, na druhej strane, v mnohých prípadoch sa aktívne usilovali zlepšiť svoje postavenie a niekedy pritom aj dosiahli isté úspechy. Počnúc kolonializmom sa domorodci zároveň v európskom (euroamerickom, západnom) prostredí

stali objektom často až absurdných predstáv a stereotypov, oscilujúcich medzi ich idealizáciou¹ a dehonestáciou,² ako aj z dnešného hľadiska pseudovedeckých teórií,³ a tiež politických ideológií a režimov,⁴ ktoré (predstavy, stereotypy, teórie, ideológie i režimy), pochopiteľne, v minulosti významne ovplyvňovali – a v pomerne veľkej miere stále ovplyvňujú – ich osudy. Pravda, na vytváraní deformovaných obrazov domorodcov niekedy participovali alebo participujú i samotní domorodci, keďže to bolo, či je v ich záujme. Recentným príkladom na uvedené je komodifikácia domorodej kultúry, t.j. premena jej prvkov na tovar, s ktorým sa obchoduje. Keďže pritom, ako napokon pri akomkoľvek type obchodovania, ide o maximalizáciu ziskov, mnohé domorodé komunity účelovo prispôbujú prvky svojej či už materiálnej (napríklad umelecké výrobky, obydlia), alebo imateriálnej (napríklad tance, spevy) kultúry predstavám a požiadavkám turistov ochotných platiť za zážitky či suveníry, ktoré považujú za autentické, hoci v skutočnosti je ich autenticita limitovaná, ba niekedy aj nulová.

V úvode knihy sa tiež veľmi správne poukazuje na skutočnosť, že dostatočne celistvé poznanie a pochopenie komplexných osudov domorodcov z koloniálneho, postkoloniálneho či recentného obdobia predpokladá skúmať ich z viacerých perspektív súčasne. Napríklad nestačí ana-

¹ Porovnaj nazeranie na domorodcov ako na „ušľachtilých/vznešených divochov“, ušetrečných negatív, napríklad honby za majetkom či vojen, spojených so životom v (západnej) civilizácii. Recentným náprotivkom tohto nazerania je chápanie domorodcov ako akýchsi „ekológov“ či „environmentalistov“, efektívne udržiavajúcich svoje životné prostredie, respektíve jeho prírodnú zložku v optimálnom stave.

² Porovnaj nazeranie na domorodcov ako na „krvavých barbarov“, čiže necivilizovaných primitívov, schopných nanajvýš tak uspokojovať svoje „nízke“ telesné potreby, a aj to iba živelne a násilne.

³ Porovnaj rasizmus, podľa ktorého mohla celosvetovo vládnuť iba „najvyššia“, „biela“ rasa ako údajne všeobecne najdokonalejšia rasa, ku ktorej domorodci ako predstavitelia „nízkych“ a údajne „veľmi nedokonalých“ rás, samozrejme, nepatrili, a tak ďalej. Porovnaj tiež dnes už prekonané stotožnenie evolucionizmu s progresom globálne expandujúcej a údajne najvyspelejšej, západnej civilizácie, ktorý mali údajne zaoštalé životné spôsoby domorodcov natoľko brzdiť, že museli byť odstránené, a to tým viac, že uvedený progres bol väčšinovými, t.j. nedomorodými spoločnosťami vnímaný ako všeobecne prospešný proces, ktorého realizácia bola navyše v súlade s dobovým vedeckým poznaním/evolucionizmom zákonitá a nevyhnutná.

⁴ Porovnaj napríklad značnú podporu dekolonizačného procesu štátmi bývalého východného bloku, ktorá, samozrejme, nebola motivovaná iba sympatiami k utláčaným domorodcom, statočne bojujúcim proti koloniálnej nadvláde, ale aj potenciálom tohto procesu – výrazne oslabiť protivníka uvedeného bloku – Západ. Porovnaj tiež napríklad obľúbenosť filmov nakrútených na motívy diel Karla Maya v socialistickom Československu, ktorá zrejme súvisela aj s ich do istej miery protiamerickým podtextom.

lyzovať či už medzinárodné, alebo vnútroštátne právne pramene zakotvujúce určité práva domorodcov, ale žiada sa sledovať aj ich uplatňovanie v reálnom každodennom živote, ktoré často bolo a je z rôznych dôvodov problematické. Systematickú pozornosť je tiež potrebné venovať interakciám globálnych a lokálnych, respektíve konkrétnych domorodých kontextov, týkajúcich sa javov, ktorých výsledky sa v recenzovanej publikácii primárne konceptualizujú ako prejav tzv. globalizácie, pri ktorej vznikajú rôzne formy dynamickej koexistencie prvých a druhých javov, pričom však nedochádza – aspoň nie plošne – k ich hybridizácii (k úplnému a nezvratnému splynutiu, a tým k vytvoreniu druhovo nových javov).

Po úvode postupne nasleduje 13 kapitol majúcich charakter prípadových štúdií k téme recenzovanej knihy. Kapitoly sú rozdelené do piatich tematických celkov.

Prvý (I.) tematický celok je nazvaný *Reprezentace, performance a rezistence* a zahŕňa tri kapitoly.

V kapitole *Původní obyvatelé a olympijské hry – reprezentace, performance a rezistence* sa Lívia Šavelková v diachrónej perspektíve zaoberá účasťou domorodcov na olympijských hrách a poukazuje na rôzne formy diskriminácie, ktorým boli ešte aj v druhej polovici 20. storočia vystavení, a to, okrem iného, pre obavu, že by skupiny pôvodných obyvateľov aj cestou prílišného zviditeľňovania sa na olympiádach a masmediálne šíreného poukazovania na svoje problémy podnecovali v medzinárodnom spoločenstve podporu pre svoje snahy o reálne zrovnoprávnenie s väčšinou spoločnosťou štátov, v ktorých žili, či dokonca o svoje politické sebaurčenie.

Lucia Kýrová v ďalšej, právnohistoricky ladenej kapitole nazvanej *Práva původních obyvatel Severní Ameriky a OSN: transnacionální aktivismus amerických Indiánů v druhé polovině 20. století* mapuje úsilie amerických a kanadských Indiánov dosiahnuť na medzinárodnej (najmä v rámci Organizácie Spojených národov) a následne i vnútroštátnej (v Spojených štátoch amerických a Kanade) úrovni určité uznanie, ktoré by im umožnilo zamedziť (prebiehajúcej) asimilácii s väčšinou spoločnosťou a dosiahnuť s ňou – v pozícii svojbytných autonómnych celkov s osobitnými právami – reálne zrovnoprávnenie a podobne. Predmetné úsilie dlhodobo narážalo, okrem iného, na medzinárodnoprávnu doktrínu nezasahovania Organizácie Spojených národov do vnútorných záležitostí členských štátov. Výraznejšiu zmenu priniesla až Konferencia nevládných

organizácií Spojených národov o diskriminácii pôvodných obyvateľov oboch Amerík (1977), po ktorej sa aktivizmus amerických a kanadských Indiánov na medzinárodnej scéne zintenzívnil, pričom postupne zaznamenal pomerný úspech, a to v podobe prijatia Deklarácie Spojených národov o právach pôvodných obyvateľov (anglicky United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, anglická skratka UNDRIP) v roku 2007, ako aj na vnútroštátnej úrovni – z Indiánov sa stali „Domorodí Američania“ (anglicky Native Americans) v Spojených štátoch amerických, respektíve „Prvé národy“ (anglicky First Nations) v Kanade, s rovnoprávnym postavením vo vzťahu k ostatnému obyvateľstvu, ako aj s autonómiou, osobitnými právami a podobne.

Posledná kapitola prvého tematického bloku *Indiánsky hip-hop v USA a Kanade jako prostředek indigénního aktivizmu – globální charakter hip-hopu* z pera Martina Heřmanského najmä cez príslušné texty predstavuje indiánsku hip-hopovú hudbu ako svojrázny prostriedok revitalizácie indiánskych kultúr, zvyšovania povedomia poslucháčov o ich indiánskej identite a podobne.

Do druhého (II.) tematického celku knihy s nadpisom *V globální pa- vučíně, (g)lokální situace původních obyvatel* sú zaradené tri kapitoly.

Vo svojej kapitole *Melanésie v síti globálních propojení* Martin Soukup priblížil dopad globálnych javov (kresťanstvo, demokracia, kapitalistická ekonomika, západné technológie a iné) na Papuu Novú Guineu, kde tieto javy za zhruba iba sto rokov spôsobili prevratné sociálne, ekonomické, politické i kultúrne zmeny, ktoré tamojší domorodci dokázali do veľkej miery využiť vo svoj prospech.

Marek Halbich v kapitole *Lokální reakce vesnických společenství východního pobřeží Madagaskaru na globalizaci* preskúmal spôsoby nedávneho zapojenia sa predtým dlhodobo izolovaného Madagaskaru do globalizačných procesov, pričom ukázal, že elity dedín etnických skupín nepatriacich k dominantnej zložke obyvateľstva (Merinovia) sa usilujú (najmä na východe ostrova) vymaniť sa spod jej mocenského a hospodárskeho vplyvu samostatným nadväzovaním spolupráce s globálne pôsobiacimi aktérmi, napríklad s nadnárodnou obchodnou korporáciou Ambatovy.

V tretej kapitole druhého tematického celku, pomenovanej *Původní obyvatelé Sibíře a ruského Severu v globalizujícím se světě*, Tomáš Boukal prehľadne zhrnul výsledky svojich výskumov týkajúcich sa dopadov globalizáciu podmienených javov, napríklad rozširovania ťažby rôznych

surovín, na životné prostredie a životné štýly domorodých komunit Sibíri a severnej Kanady.

Tretí (III.) tematický celok je nazvaný *Etnoemancipace a dekolonizace* a začína kapitolou Lucie Bistárovej *Maori – „Bojovníci“ z krajiny Dlhého bieleho oblaku*, v ktorej autorka ukázala, že globalizácia v podstate ešte znásobila britskou kolonizáciou Nového Zélandu spôsobené negatívne javy v prostredí pôvodného, maorijského obyvateľstva, ktorými sú v súčasnosti najmä chudoba, nezamestnanosť a gangy.

Jana Jetmarová v kapitole *Volveré y seré millones... ¡Carajo! Aymarský nacionalizmus v gellnerovské perspektivě* preskúmala proces formovania nacionalizmu u bolívijských Aymarov od 50. rokov 20. storočia, ktorý bol v rozpore s revolúciou z roku 1952 určeným vývojom Bolívie k modernému a národne jednotnému štátu. K reformám vzídeným z revolúcie patrilo i vzdelávanie domorodcov (zväčša vidiecki roľníci), ktoré prispelo ku vzniku aymarskej inteligencie ako strojkyně národnej emancipácie Aymarov. Nie je bez zaujímavosti, že pôsobenie tejto inteligencie pripomína pôsobenie „národných buditeľov“ v Habsburskej monarchii, na základe čoho Jetmarová považuje aymarský nacionalizmus zhruba za tzv. klasický nacionalizmus habsburského typu (pojem Ernesta Gellnera). V roku 2009 sa Bolívia stala spoločenstvom autonómnych „národov“, ku ktorým patria aj Aymarovia, čo však nebolo, a nie je v bolívijskej spoločnosti všeobecne akceptované, obzvlášť po rezignácii Eva Moralesa (10. novembra 2019), prezidenta Bolívie aymarského pôvodu.

V poslednej kapitole tretieho tematického celku *Globalizace a současné indiánské umění Latinské Ameriky* Monika Brenišínová charakterizovala indiánske vizuálne umenie z prelomu 20. a 21. storočia ako prostriedok prihlásenia sa jeho tvorcov k indiánskej identite, ako prejav indiánskeho sociálneho a politického aktivizmu či snáh o revitalizáciu indiánskych kultúr a podobne.

Štvrtý (IV.) tematický celok je nazvaný *Jazyky, revitalizace a hlas vlka* a zahŕňa tri kapitoly.

Miroslav Černý v kapitole *Jazyky původních obyvatel a globalizace aneb menšinové jazyky v zápase o přežití* vo všeobecnej rovine i na konkrétnych príkladoch priblížil problematiku ohrozených jazykov a zamyslel sa nad významom a spôsobmi ich revitalizácie, z ktorých podľa neho zohráva dôležitú úlohu udržiavanie používania ohrozených jazykov v rodinách a komunitách.

Radoslav Hlúšek v kapitole *Domorodé jazyky Mexika a ich postavenie v mexickej spoločnosti* skúmal jazykovú politiku na území dnešného Mexika v koloniálnom období a v nasledujúcom, do súčasnosti trvajúcim období nezávislého Mexika. V koloniálnom období bola jazyková politika relatívne liberálna, keďže viaceré domorodé jazyky boli zliterárnené (vydali sa k nim gramatiky, slovníky a iné) a využívali sa s cieľom zefektívniť christianizáciu domorodého obyvateľstva a do určitej miery sa uplatňovali aj v administratíve a súdnictve a podobne. Naproti tomu v období nezávislého Mexika sa presadila idea jednotného, jazykovo homogénneho národa, čo, pochopiteľne, vytlačilo domorodé jazyky, a zároveň ich používateľov na okraj mexickej spoločnosti, čo sa podľa Hlúška zásadnejšie nezmenilo ani za ostatných 30 rokov novej politiky mexického štátu voči domorodcom (priznala sa im lokálna autonómia a rôzne práva, vrátane možnosti určitého širšieho používania vlastných jazykov), v priebehu ktorých sa mexické domorodé jazyky dokonca stali ohrozenými jazykmi.

Indián Ukjese van Kampen v autobiograficky ladenej stati *Proč si Indián z Yukonu zamiloval Evropu a chce v ni žít?* poukázal na pozitívne zmeny spoločenského a právneho postavenia kanadských Indiánov (napríklad získanie neobmedzenej slobody pohybu a pobytu), ktoré postupne nastali po jeho narodení (t.j. po roku 1959).

Posledný, piaty (V.) tematický celok má nadpis *Deklarace OSN o právech pôvodných obyvateľov*. Zahŕňa jednu kapitolu, spracovanú Líviou Šavelkovou s kolektívom a nazvanú *Deklarace OSN o právech pôvodných obyvateľov s dĺžkami vysvetlivkami kontextu jej vzniku a prekladu do českého jazyka*. Ako napovedá jej názov, kapitola sa venuje už spomenutej deklarácii Organizácie Spojených národov UNDRIP, ktorá vytvorila, takpovediac, globálnu (právnú) identitu pôvodných obyvateľov. V kapitole obsiahnutý preklad uvedenej deklarácie do češtiny je podľa názoru recenzenta kvalitný; výhradu však možno mať k prekladu centrálnemu pojmu originálnej verzie predmetnej deklarácie v anglickom jazyku, ktorým je pojem „indigenous peoples“. Kým v názve deklarácie je zmienený pojem preložený výrazom „původní obyvatelé“, v jej texte je preložený výrazom „původní národy“. Zaiste, uvedený pojem možno preložiť oboma výrazmi; v právnom texte je však neprípustné používanie synonym, t.j. v preklade deklarácie bolo potrebné použiť iba jeden z týchto výrazov.

Niektoré z predstavených kapitol recenzovanej knihy sú skôr len deskriptívne, materiálové, iné sú viac analytické. Jedny i druhé kapitoly

sú však skoncipované na vysokej odbornej úrovni a ich témy sú spracované v primeranom rozsahu, výstižne a prehľadne, a to aj na báze relevantných informačných zdrojov. Na druhej strane je evidentné, že príslušnými kapitolami sprostredkované poznanie predmetných tém nie je úplné, ani konečné, a preto možno predpokladať, že autori časom budú v ich skúmaní pokračovať.

Na záver možno konštatovať, že recenzované kolektívne dielo *Původní obyvatelé a globalizace* je vedecky hodnotným a čitateľsky atraktívnym priblížením problematiky, ktorú sa v súčasnom globalizovanom svete žiada poznať aj v slovensko-českom priestore.

Zoznam bibliografických odkazov

ŠAVELKOVÁ, L., J. JETMAROVÁ a T. BOUKAL, eds. *Původní obyvatelé a globalizace*. 1. vyd. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2021. 722 s. ISBN 978-80-7465-487-9.

Doc. JUDr. Peter Vyšný, PhD. et Ph.D.

Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika
petervysny@hotmail.com

 <https://orcid.org/0000-0001-5132-1291>

Informácie pre autorov

Základné informácie

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** sa tematicky zameriava najmä na spoločensky významné prierezové súvislosti otázok verejného práva a súkromného práva na národnej, nadnárodnej, ako aj medzinárodnej úrovni.

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** ponúka priestor pre publikáciu príspevkov v podobe:

- ✚ samostatných vedeckých štúdií, ako aj cyklov vedeckých štúdií *minimálny rozsah tvorí 10 normostrán prislúchajúcich na jednu štúdiu, maximálny rozsah je neobmedzený;*
- ✚ esejí zamýšľajúcich sa nad aktuálnou spoločenskou témou či dianím *minimálny rozsah tvorí 5 normostrán prislúchajúcich na jednu esej, maximálny rozsah je neobmedzený;*
- ✚ recenzií publikácií vzťahujúcich sa na hlavné zameranie časopisu *minimálny rozsah tvoria 3 normostrany prislúchajúce na jednu recenziu, maximálny rozsah je neobmedzený; odporúča sa zároveň dodanie obrázku prednej obálky recenzovanej publikácie v dostatočnej veľkosti;*
- ✚ informácií, ako aj správ súvisiacich so základným poslaním časopisu *minimálny rozsah tvoria 2 normostrany prislúchajúce na jednu informáciu alebo správu, maximálny rozsah je neobmedzený; odporúča sa zároveň dodanie fotodokumentačných alebo iných obrázkových podkladov sprievodného charakteru v dostatočnej veľkosti.*

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** vychádza v elektronickej online podobe pravidelne štyrikrát ročne, a to v termínoch:

- ✚ 31. marec – jarná edícia;
- ✚ 30. jún – letná edícia;
- ✚ 30. september – jesenná edícia;
- ✚ 31. december – zimná edícia.

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** prijíma a publikuje výhradne iba pôvodné, doposiaľ nepublikované príspevky, ktoré sú vlastným dielom autorov, ktorí ich na uverejnenie v časopise **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** predkladajú.

Zodpovednosť za dodržanie všetkých nevyhnutných predpokladov a požiadaviek kladených na príspevky publikované v časopise **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** nesú:

- ✚ odborní garanti zodpovedajúci v rámci redakčnej rady časopisu za konkrétne prierezové sekcie vo vzťahu k vedeckej stránke príspevkov;
- ✚ hlavný redaktor vo vzťahu k formálnej stránke príspevkov;
- ✚ výkonný redaktor vo vzťahu k uplatneniu metodologických, analytických a štatistických otázok v príspevkoch.

Recenzné konanie

Posudzovanie zaradenia príspevkov na publikáciu v časopise **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** sa uskutočňuje na základe obojstranne anonymného recenzného konania zaisťovaného členmi redakčnej rady časopisu a v odôvodnených prípadoch tiež uznávanými odborníkmi pôsobiacimi v zodpovedajúcich oblastiach.

Zápis o výsledkoch recenzného konania sa vykonáva a archivuje na štandardizovaných formulároch.

Súhrnnú informáciu o výsledku recenzného konania, spolu s usmerením ohľadom ďalšieho postupu, obdržia predkladatelia príspevkov prostredníctvom e-mailovej odpovede bezodkladne po doručení vyhotovených recenzných posudkov redakcii časopisu a záverečnom posúdení výsledkov recenzného konania redakčnou radou.

Publikácia príspevkov

Publikácia príspevkov v časopise **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** sa uskutočňuje výhradne bez akéhokoľvek nároku prispievateľov na autorský honorár. Predloženie príspevkov na publikáciu posudzuje redakcia časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** ako prejav vôle autorov, ktorým autori vedome a dobrovoľne súčasne:

- ✚ prejavujú svoj súhlas s uverejnením predloženého príspevku v časopise;
- ✚ potvrdzujú, že príspevok je ich pôvodným, doposiaľ nepublikovaným dielom;
- ✚ potvrdzujú svoj súhlas s uvedením ich pracoviska a kontaktnej e-mailovej adresy v rubrike „Kontakty na autorov“.

Texty príspevkov je možné prijímať len zaslané priamo ich autormi/ spoluautormi a s ich priloženým súhlasom na publikáciu príspevku; texty príspevkov zaslané sprostredkovane prostredníctvom osôb, ktoré nie sú autormi, prípadne spoluautormi príspevku doručeného do redakcie časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**, nie je možné prijať na následné recenzné konanie z dôvodu absencie súhlasu autora/spoluautorov.

Uprednostňovanie anglického jazyka v príspevkoch je vítané.

Publikovanie textov príspevkov sa uskutočňuje zásadne v dvojjazyčnej slovensko-anglickej štandardizovanej hlavičkovej šablóne časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**, a to súčasne v podobe kompletných verzií jednotlivých čísel, ako aj samostatných autorských separátov uverejnených v zodpovedajúcich rubrikách na oficiálnej internetovej stránke časopisu <http://sei.iuridica.truni.sk>.

Štruktúra príspevku

Názov príspevku v pôvodnom jazyku:

- ✚ prosíme uviesť názov, prípadne podnázov príspevku v pôvodnom jazyku;

Title of Contribution in English:

- ✚ prosíme uviesť názov, prípadne podnázov príspevku v anglickom jazyku
nevyžaduje sa v prípade angličtiny ako pôvodného jazyka;

Autor príspevku:

- ✚ prosíme uviesť meno, priezvisko a všetky tituly a hodnosti autora;

Abstract in English:

- ✚ prosíme uviesť abstrakt v anglickom jazyku, cca 10 riadkov
nevyžaduje sa v prípade angličtiny ako pôvodného jazyka;

Key Words in English:

- ✚ prosíme uviesť kľúčové slová v anglickom jazyku, cca 10 výrazov
nevyžaduje sa v prípade angličtiny ako pôvodného jazyka;

Abstrakt v pôvodnom jazyku:

- ✚ prosíme uviesť abstrakt v pôvodnom jazyku, cca 10 riadkov;

Kľúčové slová v pôvodnom jazyku:

- ✚ prosíme uviesť kľúčové slová v pôvodnom jazyku, cca 10 výrazov;

Text príspevku:

- ✚ prosíme uviesť v štruktúre úvod, jadro, záver; v členení na kapitoly, prípadne podkapitoly; príspevok môže obsahovať tabuľky, grafy, schémy, obrázky a podobne, je však nevyhnutné uviesť ich prameň so všetkými povinnými bibliografickými údajmi v plnom rozsahu; poznámky a odkazy na literatúru prosíme uvádzať v poznámke pod čiarou podľa platnej bibliografickej normy (ISO 690)

Pozn.: je nutné uvádzať všetky povinné bibliografické údaje v plnom rozsahu – rovnako v odkazoch v poznámkach pod čiarou, ako aj v zozname literatúry na konci príspevku; zároveň je nevyhnutné, aby všetka použitá literatúra, na ktorú odkazuje text príspevku v poznámkach pod čiarou, v plnej miere zodpovedala prameňom uvedeným v zozname použitej literatúry umiestnenom na konci príspevku a opačne;

Literatúra:

- ✚ prosíme uviesť zoznam použitej literatúry podľa platnej bibliografickej normy (ISO 690)

Pozn.: je nutné uvádzať všetky povinné bibliografické údaje v plnom rozsahu – rovnako v odkazoch v poznámkach pod čiarou, ako aj v zozname literatúry na konci príspevku; zároveň je nevyhnutné, aby použitá literatúra, na ktorú odkazuje text príspevku v poznámkach pod čiarou, v plnej miere zodpovedala prameňom uvedeným v zozname použitej literatúry umiestnenom na konci príspevku a opačne;

Kontakt na autora:

- ✚ prosíme dodržať nižšie uvedenú vzorovú štruktúru informácie o kontakte na autora príspevku:

Ing. Jana Koprlová, PhD.
Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika
jana.koprlova@gmail.com

Texty príspevkov je možné prijímať výhradne v elektronickej podobe vo formáte dokumentu textového editora MS Word. V textoch príspevkoch odporúčame použiť štandardizované typy a veľkosti písma, riadkovania, ako aj formátovania textu.

Texty príspevkov zasielajte, prosím, na e-mailovú adresu redakcie časopisu sei.journal@gmail.com.

Vaše otázky v prípade nejasností či potreby poskytnutia dodatočných informácií zasielajte, prosím, na e-mailovú adresu redakcie časopisu sei.journal@gmail.com.

Tešíme sa na Váš príspevok!

S úctou,

redakcia **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**

Information for Authors

Basic Information

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** thematically focuses mainly on social relevant interdisciplinary relations on the issues of public law and private law at the national, transnational and international levels.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** offers a platform for publication of contributions in the form of:

- ✚ separate papers and scientific studies as well as scientific studies in cycles
the expected minimum extent related to one study covers 10 standard pages, the maximum extent is not limited;
- ✚ essays on current social topics or events
the expected minimum extent related to one essay covers 5 standard pages, the maximum extent is not limited;
- ✚ reviews on publications related to the main orientation of the journal
the expected minimum extent related to one review covers 3 standard pages, the maximum extent is not limited; it is recommendable to deliver also the front cover picture of the reviewed publication in the sufficient largeness;
- ✚ information as well as reports connected with the inherent mission of the journal
the expected minimum extent related to one information or report covers 2 standard pages, the maximum extent is not limited; it is recommendable to deliver also photo documents or other picture material of accompanying character in the sufficient largeness.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** is issued in an electronic on-line version four times a year, regularly on:

- ✚ March 31st – spring edition;
- ✚ June 30th – summer edition;
- ✚ September 30th – autumn edition;
- ✚ December 31st – winter edition.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** accepts and publishes exclusively only original, hitherto unpublished contributions written as the own work by authors those are submitting the contributions for publication in the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**.

Responsibility for compliance with all prerequisites and requirements laid on contributions published in the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** have:

- ✚ special supervisors within the journal's editorial board responsible for specific interdisciplinary sections in relation to the scientific aspects of contributions;
- ✚ editor in chief in relation to the formal aspects of contributions;
- ✚ executive editor in relation to the application of methodological, analytical and statistical questions in contributions.

Review Procedure

Reviewing the contributions for publication in the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** follows with a mutually anonymous (double-blind) review procedure realized by members of journal's editorial board and in well-founded cases also by recognized experts working in corresponding areas.

Report on results of the review procedure is made and archived on standardized forms.

Comprehensive information on results of the review procedure, together with guidance on how to proceed with submitted contributions, will contribution's submitters receive through an e-mail answer immediately after receiving the reviewers' written opinions by the journal's editorial office and final judging the results of the review procedure by the editorial board.

Publication of Contributions

Publication of contributions in the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** is realized exclusively without any contributor's claim for author's fee (royalty). Submission of contributions for publication understands the editorial office of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** as a manifestation of the will of the authors, through which the authors all at once knowingly and voluntarily:

- ✚ express their own agreement with publication of submitted contribution in the journal;
- ✚ declare that the contribution presents their original, hitherto unpublished work;

- ✚ declare their own agreement with specifying their workplace and contact e-mail address in the section “Authors’ Contact List”.

Accepted can be only texts submitted for publication sent by their authors/co-authors directly and with their written permission for publication; text submissions sent mediated through non-authors or non-co-authors of a submitted text delivered to the editorial office of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** cannot be accepted for the following review procedure due to the absence of the author’s/co-authors’ consent.

Favouring the English language in contributions is welcome.

Publication of the contribution texts will be provided exclusively in the bilingual Slovak-English standardized letterhead template of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**, synchronously in the form of complete versions of individual journal numbers as well as in the form of single authors’ contributions. Publication process follows in corresponding sections on the journal’s official website: <http://sei.iuridica.truni.sk/international-scientific-journal/>.

Structure of Contribution

Title of Contribution in Original Language:

- ✚ please specify title, eventually subtitle of contribution in original language;

Title of Contribution in English:

- ✚ please specify title, eventually subtitle of contribution in English *not required in the case of English as the language of the original*;

Author of Contribution:

- ✚ please specify author’s given name, surname and all academic degrees;

Abstract in English:

- ✚ please specify abstract in English, circa 10 rows *not required in the case of English as the language of the original*;

Key Words in English:

- ✚ please specify key words in English, circa 10 words *not required in the case of English as the language of the original*;

Abstract in Original Language:

- ✚ please specify abstract in original language, circa 10 rows;

Key Words in Original Language:

- ✚ please specify key words in original language, circa 10 words;

Text of Contribution:

- ✚ please specify in following structure: introduction, main text, conclusions; text broken down into chapters, eventually subchapters; the contribution may include sheets, charts, figures, pictures, etc., but it is necessary to indicate their sources with all obligatory bibliographic details in the full extent; notes and references to literature, please, specify in the footnote according to current bibliographic standards (ISO 690)

Note: all obligatory bibliographic data must be included to the full extent – both in references in the footnote as well as in bibliography list at the end of contribution; it is also essential that all of literature referred in the footnotes of the contribution's text fully corresponds to the sources listed in the bibliography list placed at the end of the contribution and vice versa;

Literature:

- ✚ please specify a complete bibliography of all sources according to current bibliographic standards (ISO 690)

Note: all obligatory bibliographic data must be included to the full extent – both in references in the footnote as well as in bibliography list at the end of contribution; it is also essential that all of literature referred in the footnotes of the contribution's text fully corresponds to the sources listed in the bibliography list placed at the end of the contribution and vice versa;

Author's Contact:

- ✚ please follow the below mentioned model structure of contact information on the author of contribution:

Ing. Jana Koprlová, PhD.
Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovak Republic
jana.koprlova@gmail.com

Contribution manuscripts can be accepted only in electronic version in the format of the text editor MS Word document. Applying the stand-

ardized types and font sizes, line spacing as well as text formatting in the contribution manuscripts is highly recommended.

Your contribution manuscripts send, please, to the e-mail address of the journal's editorial office sei.journal@gmail.com.

In the case of any uncertainty or necessity of providing additional information send your questions, please, to the e-mail address of the journal's editorial office sei.journal@gmail.com.

We are looking forward to your contribution!

Yours faithfully,

Team **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**

Etický kódex

Článok I. Všeobecné ustanovenia

Medzinárodný internetový vedecký časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** (ďalej len „časopis“) vydáva Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave a tematicky sa zameriava najmä na spoločensky významné prierezové súvislosti otázok verejného práva a súkromného práva na národnej, nadnárodnej, ako aj medzinárodnej úrovni. Redakcia časopisu sídli v priestoroch Právnickej fakulty na Kollárovej ulici č. 10 v Trnave.

Časopis má charakter vedeckého recenzovaného časopisu, ktorý vychádza v on-line elektronickej podobe pravidelne štyrikrát ročne na oficiálnej webovej stránke časopisu <http://sei.iuridica.truni.sk>. Publikovanie textov príspevkov sa uskutočňuje v dvojjazyčnej slovensko-anglickej štandardizovanej hlavičkovej šablóne časopisu, a to súčasne v podobe kompletných verzií jednotlivých čísiel, ako i samostatných autorských separátov uverejnených v zodpovedajúcich rubrikách na webovej stránke časopisu.

Časopis ponúka podnetnú a inšpiratívnu platformu pre komunikáciu na úrovni odbornej aj občianskej verejnosti, a rovnako aj pre vedecké a celospoločensky prínosné riešenia aktuálnych otázok z oblastí najmä verejného práva a súkromného práva.

Webová stránka časopisu ponúka čitateľskej verejnosti informácie v bežnom grafickom rozhraní, a súběžne aj v grafickom rozhraní Blind Friendly pre slabozrakých čitateľov paralelne v slovenskom a anglickom jazyku. V uvedených jazykoch zabezpečuje redakcia časopisu aj spätnú komunikáciu.

Článok II. Zodpovednosť a publikácia príspevkov

Časopis prijíma a publikuje výhradne iba pôvodné, doposiaľ nepublikované príspevky, ktoré sú vlastným dielom autorov, ktorí ich na uverejnenie v časopise predkladajú. Autori príspevkov vedecky či pedagogicky pôsobia v zodpovedajúcich oblastiach zamerania časopisu a majú ukončené zodpovedajúce akademické vzdelanie na úrovni minimálne druhého stupňa vysokoškolského štúdia.

V súlade s vyššie uvedeným ustanovením sa automaticky so zodpovedajúcim odôvodnením zamietajú príspevky už preukázateľne publikované, ako aj príspevky, ktoré napĺňajú skutkovú podstatu plagiátu či ne-

oprávneného, respektíve nezákonného zásahu do autorského práva podľa autorského zákona v platnom znení.

Informácie pre autorov zverejnené na webovej stránke časopisu sú záväzné. Uprednostňovanie anglického jazyka v príspevkoch je vítané.

Zodpovednosť za dodržanie všetkých nevyhnutných predpokladov a požiadaviek kladených na príspevky publikované v časopise nesú odborní garanti z radov členov redakčnej rady a redakčného okruhu časopisu zodpovedajúci za konkrétne prierezové sekcie vo vzťahu k vedeckej stránke príspevkov, hlavný redaktor vo vzťahu k formálnej stránke príspevkov a výkonný redaktor vo vzťahu k uplatneniu metodologických, analytických a štatistických otázok v príspevkoch.

Publikácia príspevkov v časopise sa uskutočňuje výhradne bez akéhokoľvek nároku prispievateľov na autorský honorár. Predloženie príspevkov na publikáciu posudzuje redakcia časopisu ako prejav vôle autorov, ktorým autori vedome a dobrovoľne súčasne:

- ✚ prejavujú svoj súhlas s uverejnením predloženého príspevku v časopise;
- ✚ potvrdzujú, že príspevok je ich pôvodným, doposiaľ nepublikovaným dielom;
- ✚ potvrdzujú svoj súhlas s uvedením ich pracoviska a kontaktnej e-mailovej adresy v rubrike „Kontakty na autorov“.

Texty príspevkov je možné prijímať len zaslané priamo ich autormi/ spoluautormi a s ich priloženým súhlasom na publikáciu príspevku; texty príspevkov zaslané sprostredkované prostredníctvom osôb, ktoré nie sú autormi, prípadne spoluautormi príspevku doručeného do redakcie časopisu, nie je možné prijať na následné recenzné konanie z dôvodu absencie súhlasu autora/spoluautorov.

Článok III. Recenzné konanie

Posudzovanie zaradenia príspevkov na publikáciu v časopise sa uskutočňuje nezávisle a nestranne na základe obojstranne anonymného recenzného konania zaist'ovaného členmi redakčnej rady časopisu a v odôvodnených prípadoch tiež uznávanými odborníkmi pôsobiacimi v zodpovedajúcich oblastiach.

Zápis o výsledkoch recenzného konania sa vykonáva a archivuje na štandardizovaných formulároch.

Súhrnnú informáciu o výsledku recenzného konania, spolu s usmerením ohľadom ďalšieho postupu, obdržia predkladatelia príspevkov prostredníctvom e-mailovej odpovede bezodkladne po doručení vyhotovených recenzných posudkov redakcii časopisu a záverečnom posúdení výsledkov recenzného konania redakčnou radou.

Príspevky sa so zodpovedajúcim písomným odôvodnením automaticky zamietajú v prípadoch, pokiaľ:

- ✚ autor príspevku preukázateľne nemá ukončené úplné vysokoškolské vzdelanie, t.j. vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa;
- ✚ príspevok preukázateľne nezodpovedá minimálnym štandardom a štandardným kritériám vedeckej etiky, ktoré sa kladú a sú všeobecne vedeckou verejnosťou a vedeckou obcou uznávané vo vzťahu k príspevkom danej kategórie (štúdie, eseje, recenzie publikácií, informácie alebo správy), či už z hľadiska rozsahu, náplne, metodologických východísk, použitej metodológie, a podobne, ako aj z hľadiska správneho, úplného a vedecky korektného uvádzania všetkých použitých bibliografických odkazov podľa platnej bibliografickej normy (ISO 690).

Článok IV. Vyhlásenie o prístupí ku kódexom a zásadám publikačnej etiky Komisie pre publikačnú etiku

Časopis v plnej miere uplatňuje a dodržiava kódexy a zásady publikačnej etiky Komisie pre publikačnú etiku (Committee on Publication Ethics COPE) zverejnené na webovej stránke Komisie pre publikačnú etiku <https://publicationethics.org/>. Uvedené zásady a pravidlá publikačnej etiky sú záväzné pre autorov príspevkov, redakčnú radu časopisu, redaktorov a redakciu časopisu, recenzentov príspevkov, ako aj vydavateľa časopisu.

Článok V. Nezávislosť a nestrannosť

Časopis je nezávislým a nestranným medzinárodným vedeckým internetovým periodikom.

Článok VI. Rozhodný právny poriadok

Časopis a všetky s ním súvisiace právne skutočnosti a právne úkony sa riadia právnym poriadkom Slovenskej republiky.

Trnava 31. december 2013

Code of Ethics

Article I. General Provisions

International scientific online journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** (hereinafter only “journal”) is published by the Faculty of Law at Trnava University in Trnava, and it thematically focuses mainly on social relevant interdisciplinary relations on the issues of public law and private law at the national, transnational and international levels. The journal’s editorial office resides in premises of the Faculty of Law in Kollárova Street No. 10 in Trnava, Slovakia.

The journal has the nature of a scientific peer-reviewed journal, which is issued in an electronic on-line version regularly four times a year on the official website of the journal <http://sei.iuridica.truni.sk/international-scientific-journal/>. Publication of the contribution texts will be provided exclusively in the bilingual Slovak-English standardized letterhead template of the journal, synchronously in the form of complete versions of individual journal numbers as well as in the form of single authors’ contributions. Publication process follows in corresponding sections on the journal’s official website.

The journal provides a stimulating and inspirational platform for communication both on the professional level and the level of the civic society, as well as for scientific and society-wide beneficial solutions to current issues mainly in the areas of public law and private law.

The website of the journal offers the reading public contributions in the common graphical user interface as well as in the blind-friendly interface, both parallel in the Slovak and the English languages. In all those languages the journal’s editorial office provides also feedback communication.

Article II. Responsibility and Publication of Contributions

The journal accepts and publishes exclusively only original, hitherto unpublished contributions written as the own work by authors those are submitting the contributions for publication in the journal. Contributors are scientifically or pedagogically engaged in areas corresponding with the main orientation of the journal and they have completed adequate academic qualification, at least the second degree of academic education.

In accordance with the foregoing provision shall be automatically with the adequate justification rejected contributions those have been provably already published as well as contributions those constitute the merits of plagiarism or of unauthorized, respectively illegal interference with the copyright under the protection of the Copyright Act in force.

Information for authors published on the journal's website is binding. Favouring the English language in contributions is welcome.

Responsibility for compliance with all prerequisites and requirements laid on contributions published in the journal have special supervisors within the journal's editorial board responsible for specific interdisciplinary sections in relation to the scientific aspects of contributions, editor in chief in relation to the formal aspects of contributions and executive editor in relation to the application of methodological, analytical and statistical questions in contributions.

Publication of contributions in the journal is realized exclusively without any contributor's claim for author's fee (royalty). Submission of contributions for publication understands the editorial office of the journal as a manifestation of the will of the authors, through which the authors all at once knowingly and voluntarily:

- ✚ express their own agreement with publication of submitted contribution in the journal;
- ✚ declare that the contribution presents their original, hitherto unpublished work;
- ✚ declare their own agreement with specifying their workplace and contact e-mail address in the section "Authors' Contact List".

Accepted can be only texts submitted for publication sent by their authors/co-authors directly and with their written permission for publication; text submissions sent mediated through non-authors or non-co-authors of a submitted text delivered to the editorial office of the journal cannot be accepted for the following review procedure due to the absence of the author's/co-authors' consent.

Article III. Review Procedure

Reviewing the contributions for publication in the journal follows with a mutually anonymous (double-blind) review procedure realized independently and impartially by members of journal's editorial board and in

well-founded cases also by recognized experts working in corresponding areas.

Report on results of the review procedure is made and archived on standardized forms.

Comprehensive information on results of the review procedure, together with guidance on how to proceed with submitted contributions, will contribution's submitters receive through an e-mail answer immediately after receiving the reviewers' written opinions by the journal's editorial office and final judging the results of the review procedure by the editorial board.

Contributions will be with adequate written justification automatically rejected in cases, if:

- ✚ the contributor hasn't provably completed the entire university education, i.e. the academic qualification of the second degree;
- ✚ contribution provably doesn't comply with the minimum standards and standard criteria of scientific ethics, which are imposed and generally respected by the scientific public and scientific community in relation to contributions of the given category (studies, essays, reviews on publications, information or reports), whether in terms of extent, content, methodological assumptions, applied methodology and similarly, or in terms of a proper, complete and scientifically correct indicating all the bibliographic references according to current bibliographic standards (ISO 690).

Article IV. Declaration of Accession to Codes and Principles of Publication Ethics of the Committee on Publication Ethics

The journal fully exercises and observes codes and principles of publication ethics of the Committee on Publication Ethics COPE published on the website of the Committee on Publication Ethics <https://publicationethics.org/>. Listed principles and guidelines of publication ethics are binding for contributors, journal's editorial board, journal's editors and editorial office, contribution reviewers as well as journal's publisher.

Article V. Independence and Impartiality

The journal is an independent and impartial international scientific online journal.

Article VI. Determining Law

The journal and all the related legal facts and legal actions are governed by the law of the Slovak Republic.

Trnava, Slovakia, December 31st, 2013

SOCIETAS ET IVRISPRUDENTIA

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

**Medzinárodný
internetový vedecký časopis
zameraný na právne otázky
v interdisciplinárnych súvislostiach**

**International
Scientific Online Journal
for the Study of Legal Issues
in the Interdisciplinary Context**

Vydáva:
Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Slovenská republika

Issued by:
Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Slovak Republic

Vychádza štvrťročne
2022, ročník X.

Issued Quarterly
2022, Volume X.

URL časopisu:
<http://sei.iuridica.truni.sk>

Journal's URL:
<http://sei.iuridica.truni.sk>

Poštová adresa redakcie:
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika

Editorial Office Postal Address:
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovak Republic

E-mailová adresa redakcie:
sei.journal@gmail.com

Editorial Office E-mail Address:
sei.journal@gmail.com

Hlavný redaktor:
Doc. JUDr. Marianna Novotná,
PhD., mim. prof.

Editor in Chief:
Doc. JUDr. Marianna Novotná,
PhD., mim. prof.

Výkonný redaktor:
Ing. Jana Koprlová, PhD.

Executive Editor:
Ing. Jana Koprlová, PhD.

© Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Slovenská republika

© Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Slovak Republic

ISSN 1339-5467